

**VLAAMS ACTIEPLAN DUURZAME
OVERHEIDSOPDRACHTEN
2012-2014**

INHOUD

Inhoud	2
Hoofdstuk 1 Inleiding	5
Hoofdstuk 2 Het Vlaams actieplan duurzame overheidsopdrachten 2012-2014	8
2.1 <i>Het toepassingsgebied van het actieplan duurzame overheidsopdrachten 2012-2014.....</i>	8
2.1.1 Toepassingsgebied regelgeving overheidsopdrachten	8
2.1.2 Toepassingsgebied Vlaamse actieplan duurzame overheidsopdrachten	9
2.1.3 Verduurzaming aan overheidsopdrachten gerelateerde uitgaven Vlaamse overheid	10
2.2 <i>Samenwerking met de andere beleidsniveaus.....</i>	11
2.2.1 Het Europese niveau	11
2.2.2 Het nationale niveau	14
2.2.3 Het lokale niveau	15
2.3 <i>Task Force duurzame overheidsopdrachten</i>	19
2.3.1 Taakstelling	19
2.3.2 Samenstelling.....	19
2.4 <i>Het centraal aanspreekpunt duurzame overheidsopdrachten: communicatie, sensibilisatie en begeleiding van entiteiten bij integratie van duurzaamheidscriteria in overheidsopdrachten ...</i>	21
2.4.1 Situering	21
2.4.2 Taakstelling 2012-2014	21
2.4.2.1 Verdere uitbouw van het online kennisknooppunt	21
2.4.2.2 Opleidingen en netwerksessies	22
2.4.2.3 Individuele begeleiding van aankopers	23
2.4.2.4 Nieuwsbrief.....	23
2.5 <i>Monitoring van duurzame overheidsopdrachten.....</i>	24
2.5.1 Inleiding.....	24
2.5.2 Resultaten eerste bevraging.....	25
2.5.3 Concrete acties	25
2.5.3.1 Bepalen van de informatiebehoefte	25
2.5.3.2 Dataverwerving	25
2.5.3.3 Rapportering en communicatie	26
2.5.4 Timing.....	27
2.6 <i>Focus op raamovereenkomsten en opdrachtcentrales.....</i>	28
2.6.1 Inleiding.....	28
2.6.2 Terminologie	28
2.6.3 Concrete acties	29
2.6.3.1 Taakverdeling raamcontracten tussen entiteiten	29
2.6.3.2 Verder verduurzamen raamcontracten.....	29
2.6.3.3 Inzetten op raamcontracten binnen de Vlaamse overheid	30
2.6.3.4 Openstellen raamcontracten Vlaamse overheid – lokale overheden	30
2.7 <i>Duurzame overheidsopdrachten als hefboom voor een duurzaam materialenbeheer.....</i>	32
2.7.1 Inleiding.....	32

2.7.2	Concrete acties	32
2.8	<i>Gebruik van levenscycluskost in duurzame overheidsopdrachten</i>	34
2.8.1	Inleiding	34
2.8.2	Product-dienstcombinaties	35
2.8.3	Acties	35
2.9	<i>Duurzaam innovatief aanbesteden</i>	37
2.10	<i>Duurzaamheid bij publiek-private samenwerking</i>	39
2.11	<i>Vergroten van de gedragenheid van duurzame overheidsopdrachten</i>	40
2.11.1	Verankering duurzame overheidsopdrachten in aankoopprocedure	40
2.11.2	Beheersovereenkomsten – managementovereenkomsten	41
2.11.3	Omzendbrief duurzame overheidsopdrachten	41
2.11.4	In kaart brengen beleidsimpact van duurzame overheidsopdrachten	41
2.12	<i>Sociale overwegingen: een integraal onderdeel van duurzame overheidsopdrachten</i> ..	43
2.12.1	Inleiding	43
2.12.2	Het bevorderen van gelijke kansen en behandeling	44
2.12.2.1	Antidiscriminatie	44
2.12.2.2	Holebi's, gender en personen met een handicap.	45
2.12.2.3	Garanderen van fysieke toegankelijkheid	45
2.12.2.4	IT Toegankelijkheid	45
2.12.3	Creatie van duurzame werkgelegenheid	46
2.12.3.1	Bevorderen van evenredige arbeidsparticipatie en diversiteit	46
2.12.3.2	Creatie van nieuwe en versterken van bestaande werkgelegenheid	48
2.12.4	Bevorderen van sociaal ondernemerschap	49
2.12.5	Bevorderen van sociale rechtvaardigheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO)	50
2.13	<i>Duurzaamheidscriteria en doelstellingen per productgroep</i>	52
2.13.1	Aanpak	52
2.13.2	Productgroepen	53
2.13.2.1	Voertuigen	53
2.13.2.2	Elektriciteit	55
2.13.2.3	Hout	55
2.13.2.4	Kantoorgebouwen	57
2.13.2.5	Schoonmaakmiddelen – en diensten	57
2.13.2.6	Voeding en catering	58
2.13.2.7	Reproductieapparatuur	60
2.13.2.8	Pc's, laptops, beeldschermen en mobiele telefonie	60
2.13.2.9	Drukwerk	61
2.13.2.10	Kantoomateriaal	61
2.13.2.11	Papierproducten	62
2.13.2.12	Meubilair	62
2.13.2.13	Kledij en textiel	62
2.13.2.14	Straatverlichting en verkeerslichten	62
2.13.2.15	Verkeersborden	62
2.13.2.16	Wegenwerken	63
2.13.2.17	Vuilniszakken, compostbakken en compostvaten	63
2.13.2.18	Groenbeheer	63
2.13.2.19	Evenementen	64
2.13.2.20	Verven en vernissen	64
2.13.2.21	Beheer- en inrichtingswerken door (water)wegbeheerders	64
2.13.2.22	Wandpanelen	65
2.13.2.23	Warmtekrachtkoppeling	66

2.13.2.24	Harde vloerbedekking	66
2.13.2.25	Binnenverlichting, warmte-isolatie, kranen, douchekoppen en toiletten en ramen, deuren met glas en bovenlichtvoorzieningen	66
2.13.3	Een structurele aanpak bij bouwprojecten	66
2.13.4	Nieuwe productgroepen.....	70
2.14	<i>Voorraadbeheer en hergebruik van materiaal stimuleren.....</i>	<i>71</i>
2.14.1	Herbestemming bij departementen en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid	71
2.14.2	Herbestemming bij IVA's met rechtspersoonlijkheid en EVA's	72
2.14.3	Externe herbestemming van afgeschreven goederen naar sociale organisaties	73
2.15	<i>Opvolging van het Vlaams actieplan duurzame overheidsopdrachten 2012-2014.....</i>	<i>73</i>
2.16	<i>Overzicht acties in het actieplan 2012-2014.....</i>	<i>74</i>
Bijlage A: evaluatie Vlaams actieplan duurzame overheidsopdrachten 2009-2011		88
I.	Zorgen voor gedragenheid voor duurzame overheidsopdrachten	88
II.	Task Force duurzame overheidsopdrachten	90
III.	Het stimuleren van voorraadgebruik en hergebruik.....	90
IV.	Doelstellingen en acties in quick-win en andere productgroepen	91
V.	Inhaalbeweging voor het sociale luik van overheidsopdrachten	93
VI.	Communicatie, sensibilisatie en begeleiding voorzien	94
Bijlage B: wetgevend kader voor (duurzame) overheidsopdrachten		96

HOOFDSTUK 1 INLEIDING

Voor u ligt het tweede Vlaams actieplan duurzame overheidsopdrachten dat loopt over de periode 2012-2014.

De Vlaamse Regering heeft de ambitie om 100 procent duurzame overheidsopdrachten te plaatsen tegen 2020. Voor het nastreven van deze doelstelling werd gekozen voor de opmaak van vier op elkaar volgende actieplannen, die elk lopen over een periode van drie jaar (2009-2011, 2012-2014, 2015-2017 en 2018-2020). Hiermee wordt een progressief, iteratief proces beoogd.

Het eerste Vlaamse actieplan duurzame overheidsopdrachten (2009-2011) werd op 5 juni 2009 door de Vlaamse Regering goedgekeurd. Dit actieplan heeft geleid tot een nieuwe dynamiek in het proces rond duurzame overheidsopdrachten, een goed gestructureerde werking, een beter gecoördineerde doorstroming van informatie en een beter overleg tussen de betrokkenen in de verschillende beleidsniveaus. De vooropgestelde doelstellingen werden bereikt. Toch is er nog een hele weg te gaan.

Uit de evaluatie van het actieplan 2009-2011 komen volgende belangrijke elementen voor het actieplan 2012-2014 voort.

- Om het beleid rond duurzame overheidsopdrachten verder vorm te geven en bij te sturen waar nodig zijn resultaten op vlak van monitoring cruciaal. In voorliggend actieplan is daarom een uitgebreid luik rond monitoring en rapportering van duurzame overheidsopdrachten opgenomen.
- Het opstarten en begeleiden van netwerken tussen overheidsaankopers is essentieel om informatie op een vlotte manier te verspreiden en om terugkoppeling uit het veld te organiseren.
- Sensibilisering, maar ook opleiding en interne communicatievoorzieningen, zijn nodig voor de aankopers en het managementniveau van de Vlaamse overheid. Ondersteuning door het management, onder wie de leidend ambtenaren is essentieel om de invoering van duurzame overheidsopdrachten binnen de Vlaamse overheid mogelijk te maken en aankopers hiervoor te motiveren.
- De personeelsbezetting en middelen om duurzame overheidsopdrachten binnen de Vlaamse overheid te organiseren zijn beperkt en afhankelijk van de goodwill van enkele beleidsdomeinen. Daardoor is er te weinig tijd voor ondersteunende processen m.b.t. duurzame overheidsopdrachten, onder meer voor het uitvoeren van pilootprojecten m.b.t. het sociale luik.
- In het eerste actieplan was een inhaalbeweging voor het sociale luik voorzien. Met de leidraad sociale criteria werd een door de stakeholders gedragen instrument ontwikkeld. Sociale criteria worden echter nog altijd weinig toegepast. Het is zaak deze leidraad in de praktijk te

operationaliseren en op vlak van sociale clausules een versnelling hoger te schakelen.

- Binnen de Vlaamse overheid sluiten een aantal entiteiten raamcontracten af voor eigen gebruik of als opdrachtcentrale ten behoeve van andere entiteiten van de Vlaamse overheid. Er kunnen enorme efficiëntiewinsten en duurzaamheidswinsten bekomen worden door een duidelijke taakverdeling tussen deze entiteiten, door verduurzaming van deze raamcontracten en door meer entiteiten op raamcontracten te laten intekenen.

Op basis van de uitvoering en de evaluatie van het eerste actieplan wordt in voorliggend actieplan zowel de aanpak bijgestuurd als de verruiming gerealiseerd die noodzakelijk is om, met respect voor een voldoende draagvlak in Vlaanderen, de vooropgestelde doelstelling van 100% duurzame overheidsopdrachten tegen 2020 te realiseren.

Het voorliggende actieplan werd opgemaakt door de Task Force duurzame overheidsopdrachten waarin volgende beleidsdomeinen zijn vertegenwoordigd:

- Diensten Algemeen Regeringsbeleid,
- Bestuurszaken,
- Leefmilieu, Natuur en Energie,
- Werk en Sociale Economie,
- Landbouw en Visserij,
- internationaal Vlaanderen,
- Mobiliteit en Openbare Werken,
- Onderwijs en Vorming,
- Welzijn, Volksgezondheid en Gezin,
- Economie, Wetenschap en Innovatie.

De algemene coördinatie van de opmaak van het actieplan is gebeurd door het beleidsdomein DAR – Team Duurzame Ontwikkeling.

Op 30 maart 2012 werd een intern overleg georganiseerd voor de aankopers van de Vlaamse overheid en op 17 april 2012 werd een stakeholderdialogoog opgezet met sociale partners, beroepsfederaties en middenveldorganisaties. Het doel van deze overlegmomenten was tweeledig. Enerzijds heeft de Task Force het doorlopen proces en de verdere uitwerking en mogelijke acties per krachtlijn toegelicht; anderzijds wenste de Task Force feedback te krijgen van het middenveld en maatschappelijke organisaties betreffende de gekozen pistes om verder werk te maken van duurzame overheidsopdrachten. De ontvangen insteek werd door de Task Force duurzame overheidsopdrachten overwogen en beantwoord, waarbij werd aangegeven hoe deze in voorliggend actieplan is verwerkt.

Na validatie door de Task Force werd het ontwerpactieplan ter kennisgeving bezorgd aan het College van Ambtenaren-Generaal (CAG) op 13 september 2012. Via schriftelijke procedure werd het ontwerpactieplan aan alle beleidsdomeinen (zowel aan de departementen als de agentschappen) bezorgd voor aanvullingen en opmerkingen. In het voorliggend actieplan werd alle bekomen input verwerkt. Het College van Ambtenaren-Generaal (CAG) heeft op 13 oktober 2012 het ontwerpactieplan besproken en gevalideerd.

Na bespreking van het ontwerpactieplan in november 2012 op het kabinet, werd een definitieve versie ter goedkeuring aan de Vlaamse Regering voorgelegd.

Dit actieplan vormt ook het kader voor gestructureerde acties, verder overleg en samenwerking met de andere beleidsniveaus.

Het actieplan behandelt:

- Evaluatie Vlaams actieplan duurzame overheidsopdrachten 2009-2011;
- Het actieplan 2012-2014: acties en maatregelen die de Vlaamse overheid zal uitvoeren om haar overheidsopdrachten in de komende jaren verder te verduurzamen met oog op het bereiken van 100% duurzame overheidsopdrachten tegen 2020.

**2.1 Het toepassingsgebied van het actieplan duurzame
overheidsopdrachten 2012-2014****2.1.1 Toepassingsgebied regelgeving overheidsopdrachten**

De overheidsopdrachtenwet van 15 juni 2006¹ definieert een overheidsopdracht als volgt: "De overeenkomst onder bezwarende titel die wordt gesloten tussen één of meer aannemers, leveranciers of dienstverleners en één of meer aanbestedende overheden of overheidsbedrijven en die betrekking heeft op het uitvoeren van werken, het leveren van producten of het verlenen van diensten".

Materieel toepassingsgebied

De overheidsopdrachtenwet onderscheidt drie soorten overheidsopdrachten:

- overheidsopdracht voor werken: "De overheidsopdracht die betrekking heeft op hetzij het uitvoeren, hetzij zowel het ontwerpen als het uitvoeren van werken in het kader van één van de in bijlage 1 van deze wet vermelde werkzaamheden of van een bouwwerk, dan wel het laten uitvoeren, met welke middelen ook, van een bouwwerk dat aan de door de aanbestedende overheid of het overheidsbedrijf vastgestelde behoeften voldoet."
Een bouwwerk is het product van een geheel van bouwkundige of civieltechnische werken dat ertoe bestemd is als zodanig een economische of technische functie te vervullen."
- overheidsopdracht voor leveringen: "Een andere overheidsopdracht dan een overheidsopdracht voor werken die betrekking heeft op de aankoop, leasing, huur of huurkoop, met of zonder koopoptie, van producten."
- overheidsopdracht voor diensten: "Een andere overheidsopdracht dan een overheidsopdracht voor werken of leveringen die betrekking heeft op het verlenen van de in bijlage 2 van deze wet bedoelde diensten."

Personeel toepassingsgebied

De overheidsopdrachtenwet is toepasselijk op de Staat, de territoriale lichamen en de publiekrechtelijke instellingen.

¹ Ten tijde van het schrijven van dit actieplan is de Wet van 15 juni 2006 nog niet in werking getreden

Voor wat de noemer 'Vlaamse overheid' betreft gaat het om:

- De Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest: de Regering, de ministers en de ministeries in al hun geledingen (bv. de departementen, de agentschappen zonder rechtspersoonlijkheid, de wetenschappelijke instellingen, de diensten met afzonderlijk beheer ...);
- De intern of extern verzelfstandigde agentschappen met rechtspersoonlijkheid;
- De Vlaamse openbare instellingen

De overheidsopdrachtenwet is eveneens toepasselijk op personen die niet bij één van bovengenoemde categorieën kunnen worden ingedeeld maar die cumulatief aan bepaalde voorwaarden voldoen. Het gaat met name om de personen die:

- opgericht zijn met het doel te voorzien in behoeften van algemeen belang die niet van industriële of commerciële aard zijn, en
- rechtspersoonlijkheid hebben, en
- waarvan
 - o ofwel de werkzaamheden in hoofdzaak gefinancierd worden door de Staat, de territoriale lichamen of andere publiekrechtelijke instellingen of rechtspersonen die zelf aan de criteria van deze definitie beantwoorden,
 - o ofwel het beheer onderworpen is aan het toezicht van één van die overheidsinstellingen,
 - o ofwel de leden van de directie, van de raad van bestuur of van de raad van toezicht voor meer dan de helft door die overheidsinstellingen zijn aangewezen.

Daarnaast zijn sommige bepalingen van de overheidsopdrachtenwet van toepassing op privaatrechtelijke personen die niet aan de bovenstaande voorwaarden voldoen, maar die voor specifieke werken en diensten voor meer dan 50 % rechtstreeks gesubsidieerd worden door een aanbestedende overheid.

2.1.2 Toepassingsgebied Vlaamse actieplan duurzame overheidsopdrachten

De Vlaamse Regering besliste in haar mededeling van 5 september 2008² om ten aanzien van alle entiteiten van de Vlaamse overheid volgende definitie te hanteren voor duurzame overheidsopdrachten:

"Duurzame overheidsopdrachten is de benadering waarbij publieke overheden milieu-, sociale- en economische criteria integreren in alle fases van hun aankoopproces van leveringen, werken en diensten, en dus de verspreiding van milieubesparende technologieën, sociale innovatie en de ontwikkeling van milieu-, socio- en ethisch verantwoorde producten en diensten bevorderen, door het zoeken naar oplossingen die de minste impact op het milieu hebben gedurende hun volledige levenscyclus en sociaal en ethisch verantwoord zijn".

De in voorliggend actieplan opgenomen doelstellingen zijn, binnen het toepassingsgebied van de overheidsopdrachtenwet, van toepassing op alle entiteiten van de Vlaamse overheid.

² VR 2008 0509 DOC.0963Bis

2.1.3 Verduurzaming aan overheidsopdrachten gerelateerde uitgaven Vlaamse overheid

De doelstelling van dit actieplan bestaat erin om de aan overheidsopdrachten gerelateerde uitgaven van de Vlaamse overheid te verduurzamen. Binnen deze doelstelling zal ook worden onderzocht welke acties er kunnen worden genomen ten aanzien van de begunstigden van subsidies die niet tot de Vlaamse overheid behoren maar die wel aan de overheidsopdrachtenwet onderworpen zijn (zie hierboven, punt 2.1.1).

Concreet zullen de leden van de Task Force belangrijke (generieke) subsidiebesluiten binnen hun beleidsdomein oplist en nagaan of het opportuun is om aankoopcriteria aan deze besluiten te koppelen, zodat begunstigden van deze subsidies die aan de overheidsopdrachtenwet onderworpen zijn, deze niet aanwenden om onduurzame producten en diensten aan te kopen.

Het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE) heeft een project rond milieuschadelijke subsidies lopen. Tegen eind 2012 wordt een overzicht van de meest significante milieuschadelijke subsidies opgemaakt. Het departement doet dit in het kader van [de Roadmap Resource Efficient Europe](#). Op langere termijn kunnen hieruit hervormingsvoorstellen volgen voor de bestaande fiscale instrumenten en subsidies. Dit gebeurt eerst met een studie op een subgroep van fiscale instrumenten en subsidies, om zo hieruit lessen te kunnen trekken voor andere fiscale instrumenten en subsidies. De Task Force zal dit project opvolgen en in een latere fase mogelijke acties formuleren.

Het Departement LNE zal daarnaast met het project Ecocampus³ tijdens de looptijd van dit actieplan duurzaam aankopen promoten bij de doelgroep hoger onderwijs (universiteiten en hogescholen). Hierbij zal het Departement LNE onder meer de bestaande informatie en instrumenten over duurzame overheidsopdrachten naar het hoger onderwijs laten doorstromen én er actief over communiceren.

³ Het project Ecocampus (11/2011-08/2015) van het Departement LNE heeft als doel om milieuzorg en duurzame ontwikkeling te integreren in het hoger onderwijs.

2.2 Samenwerking met de andere beleidsniveaus

2.2.1 Het Europese niveau

Europese GPP-criteria

Green Public Procurement (GPP) en bij uitbreiding Sustainable Public Procurement (SPP) zijn op dit moment gebaseerd op een Europees vrijwillig beleid. In de EU mededeling van 2008⁴ wordt uitdrukkelijk gevraagd complementariteit te bewaken tussen het Europese niveau en het nationale niveau. De Europese Commissie beschouwt namelijk een fragmentatie van stimuli en aanmoedigingen inzake groene overheidsopdrachten vanwege de Europese Unie en vanwege de lidstaten als een probleem voor de interne markt⁵.

In opdracht van de Europese Commissie en in overleg met een expertengroep van stakeholders en vertegenwoordigers van de lidstaten werden er voor 20 productgroepen gemeenschappelijke Europese GPP-criteria⁶ ontwikkeld om te integreren in openbare aanbestedingsprocessen. Er werden 2 niveaus van criteria ontwikkeld, de 'kerncriteria' en de 'uitgebreide' GPP-criteria. De kerncriteria moeten een gemakkelijke toepassing van GPP mogelijk maken en steunen het doel van harmonisatie ten behoeve van één interne markt. Zij concentreren zich op het/de belangrijkste aspect(en) van de milieuprestaties van een product en beogen de administratiekosten voor de ondernemingen tot een minimum te beperken. De uitgebreide GPP-criteria houden rekening met meer aspecten of hogere niveaus van milieuprestaties.

De Europese Commissie ontwikkelde voor onderstaande prioritaire productgroepen GPP-criteria:

- Bouwwerkzaamheden
- Transport (geactualiseerd in 2012)
- Elektriciteit (geactualiseerd in 2012)
- IT-uitrusting (geactualiseerd in 2012)
- Textiel (geactualiseerd in 2012)
- Straatverlichting en verkeerslichten (geactualiseerd in 2012)
- Schoonmaakproducten en -diensten (geactualiseerd in 2012)
- Binnenverlichting (gepubliceerd in 2012)
- Beeldvormingsapparatuur (update criteria tegen eind 2012)
- Papier (update criteria lopende)
- Meubilair (update criteria lopende)
- Voeding en catering (update criteria lopende)

De Europese Commissie publiceerde ook GPP-criteria voor:

- Groenbeheer (geactualiseerd in 2012)
- Harde vloerbedekkingen (geactualiseerd in 2012)
- Ramen, deuren met glas en bovenlichtvoorzieningen
- Warmte-isolatie
- Wandpanelen
- Warmtekrachtkoppeling

⁴ EU COM(2008) 400/2, Public procurement for a better environment

⁵ EU COM (2008) 397 final

⁶ EU GPP criteria: http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm

- Mobiele telefonie (update criteria lopende)
- Wegenwerken en verkeersborden (niet meer gepubliceerd - in herziening)

De GPP-criteria voor deze productgroepen zijn raadpleegbaar via volgende link: http://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm.

De aanpak binnen de Vlaamse overheid is dat men voor deze productgroepen minimaal voldoet aan de kern GPP-criteria en waar mogelijk aan de 'uitgebreide' GPP-criteria.

Naar aanleiding van het Actieplan duurzame consumptie en productie en duurzaam industriebeleid van de Europese Commissie werden de productbeleidsinstrumenten Ecodesign, EU Ecolabel en GPP meer op elkaar afgestemd.

Het Joint Research Centre's Institute for Prospective Technological Studies (JRC-IPTS) van de Europese Commissie leidt het proces van criteria-ontwikkeling voor Europese gemeenschappelijke GPP-criteria en het EU Ecolabel op basis van een jaarlijks werkplan, aangenomen door de Europese Commissie na consultatie van de EU Ecolabelling Board en een GPP Advisory Group (GPP AG).

Deze recent opgerichte GPP Advisory Group fungeert als een raadgevend orgaan voor de Europese Commissie m.b.t. het GPP-beleid en staat in voor discussie over prioritaire productgroepen, het becommentariëren van de (product)technische documenten en het verzamelen en op de vergaderingen naar voor brengen van opmerkingen vanuit de lidstaten. Deze informele groep bestaat uit vertegenwoordigers van de Commissie, één of meerdere vertegenwoordiger(s) uit elke lidstaat en Europese vertegenwoordigers van NGO's, industrie en KMO's (met name van Business Europe, ICLEI - Local Governments for Sustainability, EEB - European Environmental Bureau en UEAPME - European Association of Craft, kleine en middelgrote ondernemingen). Vlaanderen is zowel in de EU Ecolabel member state Group als de GPP Advisory Group vertegenwoordigd.

Het Joint Research Centre voorziet tot 2015 in de herziening van 4 productgroepen per jaar en ontwikkeling van EU Ecolabel en GPP-criteria voor drie productgroepen per jaar. Deze herziene/nieuwe GPP-criteria zullen binnen de Vlaamse overheid worden geïmplementeerd.

Voor volgende productgroepen is de criteria-ontwikkeling voorzien of al lopende:

- Kranen, douchekoppen en toiletten (criteria beschikbaar tegen eind 2012)
- Kantoorgebouwen (criteria beschikbaar begin 2013)
- Verwarmingssystemen (criteria beschikbaar tegen eind 2012)
- Elektrisch materiaal voor de gezondheidssector (criteria worden ontwikkeld door SEMCO in Zweden, beschikbaar tegen eind 2013)
- Afvalwaterinfrastructuur (door DG Regio, beschikbaar tegen eind 2012)
- Verven en vernissen (criteria beschikbaar begin 2013)

Voor de ontwikkeling van deze GPP-criteria wordt volgende procedure gehanteerd:

- Opmaak van een technisch achtergrond rapport en draft criteria
- Publicatie op van de website van de Europese Commissie.
- Organisatie van een geformaliseerd raadplegingproces met minstens twee open ad hoc werkgroep bijeenkomsten (AHWG) waarvoor alle stakeholders uitgenodigd worden).
- Na de laatste AHWG-bijeenkomst wordt een nieuwe draft van de GPP-criteria en het technisch achtergrond rapport opgemaakt en voor schriftelijke opmerkingen voorgelegd.
- Opmaak van een eindrapport met:

- o Een overzichtslijst met de partijen die betrokken waren in het proces (input hebben geleverd of geconsulteerd werden).
- o Een toelichting van de doorgevoerde wijzigingen met verwijzing naar de discussies tijdens de ad hoc werkgroep bijeenkomsten en opmerkingen bekomen tijdens de publieke consultatie.
- Op alle insteek die werd ontvangen tijdens het ontwikkelingsproces van de criteria wordt een reactie verstrekt waarbij wordt aangegeven of deze werd geaccepteerd of niet en waarom.
- Het eindrapport en draft criteria worden voor commentaar voorgelegd aan de GPP Advisory Group (discussies m.b.t. technische zaken gebeuren in de AHWG-bijeenkomsten en dus niet meer binnen de GPP AG).
- De Europese Commissie (DG Environment) neemt de GPP-criteria en het eindrapport aan als werkdocumenten.

Voor de herziening van GPP-criteria is voorzien dat:

- De Europese Commissie technische aanpassingen van de criteria of een niet-substantiële herziening direct voor advies kan voorleggen aan de GPP AG.
- Voor substantiële wijzigingen eenzelfde procedure wordt gevolgd als hierboven beschreven voor de criteriaontwikkeling.

Naast de ontwikkeling van GPP-criteria, voorziet de Europese Commissie sinds januari 2010 ook een Helpdesk voor GPP die instaat voor informatieverbreiding over GPP met o.a. een maandelijks EU GPP News-Alert. Daarnaast voorziet deze Helpdesk ook antwoorden op vragen van stakeholders (gpp-helpdesk@iclei.org). De Europese Commissie heeft ook een handboek Groen Kopen! gepubliceerd (te vinden op http://ec.europa.eu/environment/gpp/buying_handbook_en.htm).

De Europese richtlijn 'Energieprestatie van gebouwen'⁷

Deze Richtlijn legt de Europese lidstaten op dat tegen 2021 alle nieuwe gebouwen bijna-energie neutraal (BEN) dienen te zijn. Voor overheidsgebouwen geldt deze verplichting vanaf 2019. Vanuit het Vlaams Energieagentschap (VEA) werd een Vlaams actieplan bijna-energie neutrale gebouwen uitgewerkt en op 22 juni 2012 aan de Vlaamse regering medegedeeld.

Nieuwe Richtlijn over energie-efficiëntie

In het kader van voorliggend actieplan zullen de ontwikkelingen inzake de nieuwe richtlijn van het Europees Parlement en de Raad over energie-efficiëntie (geplande publicatie eind 2012, omzetting medio 2014) van nabij gevolgd worden. Deze richtlijn voorziet dat centrale regeringen van de lidstaten producten, diensten en gebouwen met hoge energie-efficiëntieprestaties aankopen. Ook de Vlaamse overheid wordt in deze richtlijn als 'centrale regering'⁸ gevat.

In het bijzonder betreft het volgende artikelen uit de richtlijn:

- art. 5: 'Lidstaten moeten vanaf 2014 jaarlijks 3 % van de totale vloeroppervlakte van gebouwen die eigendom zijn en gebruikt worden door de 'centrale regering' renoveren'.
- art. 6: 'De lidstaten zorgen ervoor dat de centrale overheden uitsluitend producten, diensten en gebouwen kopen met hoge energie-

⁷ richtlijn 2010/31/EU van 19 mei 2010

⁸ Centrale regering is gedefinieerd als alle administratieve departementen wiens bevoegdheid zich uitstrekt over het gehele gebied van een lidstaat. Belangrijk voor *België* is overweging (15) waarin gesteld wordt dat, als voor een gegeven bevoegdheid er geen administratie is die bevoegd is voor het gehele nationale grondgebied de verplichting van toepassing is op de administraties wiens bevoegdheden gezamenlijk het gehele nationale grondgebied bestrijken

efficiëntieprestaties, voor zover dit in overeenstemming is met de kosteneffectiviteit, de economische haalbaarheid, de duurzaamheid in een breder verband, de technische geschiktheid, alsmede met de aanwezigheid van voldoende concurrentie’.

Sociaal verantwoord aanbesteden

De Europese Commissie (DG Employment, Social Affairs and Inclusion) heeft begin 2011 het handboek 'Buying Social: A Guide to Taking Account of Social Considerations in Public Procurement' gepubliceerd. Dit handboek en meer informatie over sociaal aanbesteden in Europese context is beschikbaar op de website van [DG Employment, Social Affairs and Inclusion](#).

2.2.2 Het nationale niveau

De laatste jaren kent de beleidsontwikkeling inzake duurzame overheidsopdrachten een aanzienlijke opmars, zowel op het Europese, als op het federale, het gewestelijke en het lokale niveau.

In 2008 werd het thema duurzame overheidsopdrachten besproken tussen verschillende federale overheidsdiensten in overleg met de regionale overheden. Aan de orde was de vraag of een nationale strategie duurzame overheidsopdrachten aangewezen was, rekening houdend met het feit dat de operationele implementatie nog steeds de bevoegdheid blijft van de verschillende bevoegde autoriteiten. De federale en gewestelijke ministers kozen er voor om het beleid inzake duurzame overheidsopdrachten eerst binnen de eigen Belgische entiteiten (gemeenschappen, gewesten en het federale niveau) te onderzoeken, maar tevens de gemeenschappelijke coördinatie tussen de entiteiten niet uit het oog te verliezen. Zo is met name de organisatorische verankering en de informatieoverdracht binnen de diensten specifiek voor elke Belgische entiteit op zich. Anderzijds dienen internationale coördinatie, afstemming van criteria en clausules, strikt juridische informatieoverdracht en samenwerking met stakeholders enz. in een gemeenschappelijk kader bekeken te worden.

Ook vanuit verschillende adviezen van het middenveld (en in het bijzonder vanwege bedrijfsorganisaties) werd gevraagd naar een coherent nationaal kader rond duurzame overheidsopdrachten. Dit was in het bijzonder van belang bij het bepalen van criteria voor duurzame producten en diensten die opgenomen zouden worden in de overheidsbestekken. Verschillende benaderingen van regelgevende of vrijwillige instrumenten zouden conflicterende boodschappen vanwege de overheid naar de leveranciers of producenten kunnen sturen. Daarnaast is het alleen al met betrekking tot middelen en efficiëntie niet aan te raden dat de verschillende Belgische entiteiten een geïsoleerd beleid inzake duurzame overheidsopdrachten voeren.

In het kader van het Federaal en het Vlaams actieplan duurzame overheidsopdrachten 2009–2011 werd de complementariteit tussen de verschillende initiatieven van de regio's en het federale niveau bewaakt en op elkaar afgestemd, met respect voor ieders bevoegdheidsniveau. Dit gebeurde via de werkgroep duurzame overheidsopdrachten van de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (ICDO) en van de stuurgroep Duurzame Consumptie- en Productiepatronen van het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM). Deze werkgroep wordt voorgezeten door de POD Duurzame ontwikkeling.

De Intergouvernementele Werkgroep Duurzame Ontwikkeling (het nationaal politiek orgaan rond duurzame ontwikkeling) heeft op haar vergadering van 9

november 2009 het thema 'duurzame overheidsopdrachten' gemarkeerd als één van de prioritaire actieterreinen voor samenwerking tussen de gewesten en het federale niveau. De voorzitter van dit overleg vroeg aan de ICDO-CCIM-werkgroep duurzame overheidsopdrachten om meer concreet te omschrijven wat een nationale afstemming zou kunnen betekenen.

September 2012 kan verwezen worden naar de volgende strategische documenten rond duurzame overheidsopdrachten:

- Het Vlaams actieplan duurzame overheidsopdrachten 2009–2011 en het Vlaams actieplan duurzame overheidsopdrachten 2012-2014;
- Het Federaal actieplan duurzame overheidsopdrachten 2009–2011 en de herziening van de federale omzendbrief duurzame overheidsopdrachten P&O/DO/1 van 27 januari 2005;
- De (herziening van) de omzendbrief van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 5 februari 2009;
- De opmaak van een strategie duurzame overheidsopdrachten voor het Waalse Gewest.

In voorliggend actieplan zal voortgebouwd worden op de besprekingen in de ICDO-CCIM werkgroep en zullen concrete elementen m.b.t. het verduurzamen van overheidsopdrachten onderzocht worden met oog op afspraken voor een permanente en structurele samenwerking. Het betreft onder meer:

- Criteriaontwikkeling
- Communicatie m.b.t. het instrumentarium
- Ondersteuning (helpdesk)
- Pilootprojecten, vormingsinitiatieven en workshops
- Verzamelen beste praktijken (o.a. juridisch correcte duurzame bestekken)
- Monitoring

2.2.3 Het lokale niveau

Zowel de Vlaamse overheid als het federale niveau hebben zich georganiseerd om de verduurzaming van de overheidsopdrachten in de praktijk om te zetten. Gemeenten nemen binnen het kader van de Samenwerkingsovereenkomsten milieu ook diverse maatregelen om duurzaam aankopen in de praktijk om te zetten (zie verder). Onderzoek heeft echter aangetoond dat er nog vele knelpunten zijn om tot een verdere succesvolle implementatie te komen van een duurzaam aankoopbeleid op lokaal niveau. Deze situeren zich enerzijds op organisatorisch en beleidsmatig vlak en anderzijds op juridisch of technisch vlak (gebrek aan uitgebouwde expertise).

Hoewel de lokale besturen in sommige gevallen eigen strategische initiatieven en instrumenten (actieplannen, aankoopgidsen, dienstorders, milieuzorgsysteem-procedures, enz.) hebben opgezet, bestaat er op dit moment geen gecoördineerde aanpak. Dit vormt zeker bij kleinere gemeenten een grote belemmering om ambitieus in te zetten op duurzame overheidsopdrachten. Onder andere tijdens de stakeholderconsultatie in het kader van voorliggend actieplan werd er door de lokale besturen duidelijk op gewezen dat hier een beleidshiaat is. Een gecoördineerd beleid naar deze doelgroep is noodzakelijk om bovenvermelde knelpunten mee weg te werken.

Gecoördineerd beleid voor lokale besturen

Gezien een belangrijk deel van de overheidsmiddelen besteed wordt door de lokale besturen (denk maar aan gebouwen, wegenwerken e.d.) zal in het kader van dit actieplan nagegaan worden of er een gewestelijk gecoördineerd beleid duurzame

overheidsopdrachten moet komen voor lokale besturen, met eigen doelstellingen (zoals onder meer in Nederland), wat de rol hierin is van de Vlaamse (en de federale) overheid en op welke manier ondersteunende initiatieven verder kunnen worden geoptimaliseerd en hoe de monitoring van duurzame overheidsopdrachten op lokaal niveau kan uitgewerkt worden. Met betrekking tot het formuleren van bovenlokale doelstellingen is het wel belangrijk om het eigen bevoegdheidsniveau van de lokale besturen te benadrukken.

Ondersteuning Steunpunt duurzame lokale overheidsopdrachten

Net zoals de aankopers van de Vlaamse overheid, hebben aankopers binnen lokale besturen nood aan ondersteuning op vlak van de verduurzaming van de overheidsopdrachten. Lokale besturen contacteren centrale overheden veelal met vragen van milieutechnische of juridische aard. Het Vlaamse centraal aanspreekpunt kan aan deze vraag niet voldoen. De specificiteit van het lokale niveau vergt bovendien een gerichte aanpak.

In het kader van het Vlaams actieplan duurzame overheidsopdrachten 2009-2011 is daarom voorzien in de ondersteuning van een steunpunt duurzame overheidsopdrachten ten behoeve van lokale besturen. Het steunpunt werd organisatorisch ingebed in de werking van de VVSG, omwille van hun grote geloofwaardigheid bij de lokale besturen en hun vele communicatiekanalen naar die lokale besturen. Bovendien garandeert de werking vanuit de VVSG een geïntegreerde visie met medewerkers vanuit verschillende sectoren en competenties (milieu, internationaal, sociaal, juridisch-technisch, ...). Sinds 2011 werken twee VVSG-medewerkers deeltijds binnen het steunpunt, samen ten belope van één VTE, en dit in nauw overleg met de VVSG-stafmedewerker bevoegd voor o.a. overheidsopdrachten (wetgeving, juridische kwesties).

Het steunpunt moet voor lokale besturen dé gespreks- en adviespartner worden voor wat betreft duurzame overheidsopdrachten en zal via verschillende acties en een geïntegreerde aanpak zorgen voor een zo breed mogelijke toepassing van duurzame overheidsopdrachten bij lokale besturen. Er is een structurele afstemming met het centraal aanspreekpunt duurzame overheidsopdrachten binnen de Vlaamse overheid voorzien om dubbele informatieverzameling te vermijden en om een geïntegreerde aanpak te bevorderen. Daarnaast is er ook afstemming met het Kenniscentrum Innovatief Aanbesteden binnen de Vlaamse overheid. Dit dient tot synergie te leiden tussen duurzaam en innovatief aanbesteden.

Het steunpunt binnen de VVSG focust op de taken die door het centraal aanspreekpunt van de Vlaamse overheid niet op korte termijn kunnen worden ingevuld en waar het VVSG-steunpunt een meerwaarde kan genereren. Het gaat dan voornamelijk om eerstelijns helpdesk en individuele begeleiding voor de lokale besturen, specifieke communicatie, collectieve uitwisseling en netwerking op niveau van de lokale besturen. Vanuit de Vlaamse overheid zal de opleiding duurzame overheidsopdrachten ook aan de lokale besturen worden aangeboden.

Het Vlaams Gewest en de VVSG vzw verbinden zich ertoe om voor een periode van vier jaar te voorzien in de structurele ondersteuning van dit Steunpunt duurzame lokale overheidsopdrachten, ingebed binnen de VVSG.

Ondersteuning project 'Lerend netwerk milieuverantwoord aankoopbeleid voor lokale overheden

In september 2012 werd het projectvoorstel 'Lerend netwerk milieuverantwoord aankoopbeleid voor lokale overheden' van BBL door het departement LNE

ondersteund met een subsidie. Dit project zal lopen van 15/11/2012 tot 15/11/2014. Bedoeling is om in dit project lokale besturen actief te begeleiden naar een milieuverantwoord aankoopbeleid door het creëren van lerende netwerken waarbij wederzijdse informatie-uitwisseling en samenwerking centraal staan. Concreet zullen in het kader van dit project:

- regionale overlegmomenten van collega-groepen van de lokale sleutelfiguren worden georganiseerd, waarop reële bestekteksten en aankoopprocedures in groep worden overlopen en geanalyseerd.
- Een aantal groepsaankopen worden opzet met lokale besturen.

Openstellen raamcontracten Vlaamse overheid

Naast de ondersteuning van dit Steunpunt duurzame lokale overheidsopdrachten werken de Vlaamse overheid (AFM) en de VVSG ook samen om het toepassingsdomein voor raamcontracten van de Vlaamse overheid uit te breiden naar lokale besturen. Deze samenwerking zal op twee wijzen worden uitgevoerd:

- De gezamenlijke aanbesteding voor bepaalde behoeften (zie punt 2.6.3)
- Het ter beschikking stellen van bestekteksten van raamcontracten aan de lokale besturen

Aangezien het AFM streeft naar de maximale integratie van duurzaamheidscriteria in zijn bestekken kunnen door deze samenwerking ook winsten op duurzaamheidsvlak bekomen worden.

De Samenwerkingsovereenkomst Milieu 2008-2013

De Samenwerkingsovereenkomst 'Milieu als opstap naar duurzame ontwikkeling 2008-2013' stimuleert het implementeren van duurzame overheidsopdrachten in de werking van de gemeentelijke en provinciale diensten. Zo moeten gemeenten die de Samenwerkingsovereenkomst ondertekenen bijvoorbeeld in elk bestek voor de aankoop van hout en houtproducten standaardcriteria voor duurzaam geëxploiteerd hout opnemen.

Daarnaast kunnen gemeenten in het onderscheidingsniveau onder meer ook sociale aspecten (vb. Schone Kleren, Fair trade...) opnemen, inzetten op een minimum aandeel aan groene elektriciteit, en rekening houden met milieuaspecten bij de aankoop van voertuigen, schoonmaakmiddelen, kantoormaterialen, compost, breekpuin, materialen uit gerecycleerde kunststoffen, kantoormaterialen, houtverduurzamingsmiddelen, cateringproducten, biologische producten, schoonmaakmiddelen en verven en vernissen.

Verder kan de gemeente ook ondersteuning aanvragen voor projecten die vallen onder de categorie: "De gemeente inventariseert de lokale overheidsaankopen en de daarbij gevolgde interne werkwijzen en bestekken, engageert zich om gefaseerd over te gaan tot economisch, sociaal en ecologisch duurzame overheidsaankopen, en voert dit engagement uit.

De Samenwerkingsovereenkomst Milieu zal, volgens het witboek interne staatshervorming (2011), na 2013 niet meer verdergezet worden. Hoe de lokale besturen dan wel in de toekomst verder ondersteund zullen worden, wordt opgevolgd door het beleidsdomein LNE. Eén van de mogelijkheden is het thema 'duurzame overheidsopdrachten' op termijn naar voor te schuiven als Vlaamse beleidsprioriteit in het kader van de Beheers- en Beleidscyclus van de lokale besturen.

Het Materialendecreet

Het Materialendecreet⁹, dat op 1 juni 2012 van kracht werd, geeft de Vlaamse Regering het mandaat om via het aankoopbeleid van de Vlaamse overheid of van lagere besturen de vraag naar producten of diensten met een lagere milieu-impact te stimuleren of de afzetmarkt van gerecycleerde materialen te stimuleren. Art. 16 van het Materialendecreet stelt dat zowel besturen van het Vlaamse Gewest als van lokale besturen in hun bestekken bepalingen moeten opnemen om de aankoop te bevorderen van:

- 1° producten of diensten die, rekening houdend met de volledige levenscyclus, bijdragen aan het beter sluiten van materiaalkringlopen of een lagere milieu-impact hebben dan vergelijkbare alternatieven;
- 2° uit afvalstoffen teruggewonnen grondstoffen of producten die daaruit vervaardigd zijn.

De Vlaamse Regering kan nadere regels vaststellen voor de uitwerking van dit artikel.

Hierbij moet ook worden gedacht aan innovatief aanbesteden door de overheid met het oog op het stimuleren van het aanbod aan eco-innovatieve producten en diensten, natuurlijk binnen de mogelijkheden van de wetgeving overheidsopdrachten.

Het kaderdecreet Ontwikkelingssamenwerking – campagne Fair Trade Gemeente

Duurzame ontwikkeling werd gestimuleerd via de subsidie aan gemeenten in het kader van het decreet convenants gemeentelijke ontwikkelingsamenwerking (OS). Vele gemeenten werkten dan ook actief aan de promotie van Fair Trade (zie ook verder: Fair Trade Gemeente) en de Schone Kleren Campagne, namen initiatieven op het vlak van duurzame overheidsopdrachten, enz.

N.a.v. het planlastendecreet werd het decreet convenants gemeentelijke OS geïntegreerd in het kaderdecreet OS. Er is momenteel een nieuw uitvoeringsbesluit in opmaak. Daarin is 'duurzaamheid' opnieuw als één van de elementen van het beoordelingskader opgenomen. Dit beoordelingskader moet nog vertaald worden in concrete beoordelingscriteria. Duurzame ontwikkeling met inbegrip van duurzame overheidsopdrachten zou opnieuw één van deze criteria kunnen zijn.

Het Vlaams Agentschap voor Internationale Samenwerking (VAIS) subsidieert al sinds 2004 de campagne 'Fair Trade Gemeenten'. Deze campagne ondersteunt gemeenten die mensen warm maken voor het verhaal achter Fair Trade en duurzame, lokale landbouw. De huidige subsidie aan Max Havelaar loopt nog tot eind 2013.

Samenwerkingsverbanden met lokale besturen

Lokale besturen kampen soms met complexe problemen die het gemeentelijke milieubeleid overstijgen. Via samenwerkingsverbanden op maat van de lokale besturen zal de OVAM met het lokale beleidsniveau een gebiedsgerichte aanpak opstarten over afvalstoffen- en materialenbeleid, bodembeheer en -saneringen.. Die samenwerkingsverbanden passen in de strategie van de OVAM om de rol van lokale besturen als partner in het afval-, materialen- en bodembeleid verder te valoriseren. Twee van deze samenwerkingsverbanden worden aangegrepen om lokale besturen aan te zetten tot een duurzaam aankoopbeleid, namelijk het samenwerkingsverband met de Stad Mechelen en dat met de gemeente Duffel.

⁹ Meer informatie over het decreet staat op <http://ovam.be/jahia/Jahia/pid/2509>.

2.3 Task Force duurzame overheidsopdrachten

2.3.1 Taakstelling

De Task Force duurzame overheidsopdrachten staat onder meer in voor:

- De uitvoering, opvolging en indien nodig bijsturing van dit actieplan
- Een tussentijdse rapportering aan de Vlaamse Regering,
- Het monitoren en actief beïnvloeden van de Europese, federale en lokale ontwikkelingen op het vlak van duurzame overheidsopdrachten
- Het afbakenen van nieuwe productgroepen en hiervoor criteria (en daaraan gekoppeld doelstellingen) met een implementatietraject vast te leggen.
- Het beantwoorden van beleidsmatige vragen
- Het volgende actieplan duurzame overheidsopdrachten (2015-2017) voor te bereiden en aan de Vlaamse Regering voor te leggen.

Voor de uitvoering van de vooropgestelde taken van de Task Force en de vooropgestelde acties in dit actieplan is het nodig binnen de betrokken entiteiten hiervoor een voldoende personeelsbezetting te garanderen.

Op Vlaams niveau is er naast de aandacht voor duurzame overheidsopdrachten ook een actieplan voor innovatief aanbesteden, opgesteld door het Kenniscentrum Innovatief Aanbesteden van IWT. De samenwerking tussen de duurzame overheidsopdrachten en innovatief aanbesteden moet leiden tot synergie:

- duurzame overheidsopdrachten hebben vaak nood aan innovatie, er is niet altijd een duurzaam product/dienst beschikbaar op de markt en dit kan dan ontwikkeld te worden binnen het kader van innovatief aanbesteden.
- Bij de innovaties die de overheid wil doorvoeren kunnen duurzaamheidcriteria worden ingevoerd ter stimulering van duurzame ontwikkeling.

Het opzetten van een structurele samenwerking tussen IWT, DAR en BZ moet leiden tot meer duurzame en meer innovatieve overheidsopdrachten.

2.3.2 Samenstelling

Aangezien duurzame overheidsopdrachten een aangelegenheid is waarbij verschillende beleidsdomeinen betrokken zijn, werd in september 2008 conform de nota VR 2008 0509 DOC.0963BIS, de Task Force duurzame overheidsopdrachten binnen de Vlaamse overheid opgericht. Alle beleidsdomeinen werden uitgenodigd om een afgevaardigde aan te duiden voor de Task Force.

Volgende beleidsdomeinen hebben één of meerdere afgevaardigden in de Task Force:

- Diensten Algemeen Regeringsbeleid (DAR),
- Bestuurszaken (BZ),
- Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE),
- Werk en Sociale Economie (WSE),
- Landbouw en Visserij (LV),
- internationaal Vlaanderen (iV),
- Mobiliteit en Openbare Werken (MOW),
- Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) en
- Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG).

Voor het beleidsdomein Bestuurszaken maakt zowel het Departement (afdeling Overheidsopdrachten) als het Agentschap voor Facilitair Management deel uit van de Task Force. Voor het beleidsdomein LNE zowel het Departement LNE als de OVAM. Het beleidsdomein MOW is vertegenwoordigd door het Agentschap Wegen en Verkeer. Bij de uitvoering van het eerste actieplan 2009-2011 is de actieve medewerking en inbreng vanuit de deelnemende agentschappen cruciaal gebleken.

Om actief in te zetten op een geïntegreerd en duurzaam beleid inzake overheidsopdrachten dient de Task Force duurzame overheidsopdrachten een grotere draagkracht te hebben. Het halen van de doelstelling 100% duurzame overheidsopdrachten betreft immers in essentie een heroriëntatie van de werking binnen de Vlaamse overheid inzake overheidsopdrachten.

Het is daarom belangrijk om de Task Force uit te breiden, want voor het uitvoeren van de diverse hoofdlijnen van dit actieplan is de expertise en actieve medewerking nodig van alle entiteiten van de Vlaamse overheid die grote (raam)contracten afsluiten voor eigen gebruik of optreden als opdrachtcentrale voor andere entiteiten van de Vlaamse overheid. In eerste instantie wordt hierbij gedacht aan: BLOSO, VDAB, De Lijn, Kind en Gezin, Waterwegen en Zeekanaal en de VRT. Deze opsomming is niet limitatief.

Twee concrete acties worden uitgevoerd:

- De Task Force duurzame overheidsopdrachten wordt uitgebreid met een vertegenwoordiger van het Kenniscentrum Innovatief Aanbesteden (IWT) en vertegenwoordigers van minstens die entiteiten die grote (raam)contracten afsluiten voor eigen gebruik of optreden als opdrachtcentrale ten behoeve van andere entiteiten van de Vlaamse overheid.
- De Task Force duurzame overheidsopdrachten zal onder voorzitterschap van DAR (team Duurzame Ontwikkeling) de in het actieplan vermelde taken uitvoeren.

2.4 Het centraal aanspreekpunt duurzame overheidsopdrachten: communicatie, sensibilisatie en begeleiding van entiteiten bij integratie van duurzaamheidscriteria in overheidsopdrachten

2.4.1 Situering

Het actieplan 2009-2011 stelde de noodzaak vast van de oprichting van een gecentraliseerd aanspreekpunt voor duurzame overheidsopdrachten. Deze helpdeskfunctie werd opgenomen binnen de reguliere werking van de afdeling Overheidsopdrachten van het Departement Bestuurszaken.

De algemene taakstelling betreft de informatieverbreiding rond duurzame overheidsopdrachten en het bieden van een uniek aanspreekpunt. Het centraal aanspreekpunt zal haar acties op het vlak van communicatie, sensibilisatie en begeleiding van entiteiten verdiepen en uitbreiden. Hierbij zal het centraal aanspreekpunt ook aandacht besteden aan de integratie van de acties binnen de bestaande en toekomstige initiatieven op het vlak van overheidsopdrachten.

De verdere verdieping en uitbreiding van de taken van het centraal aanspreekpunt, zoals hieronder opgesomd, zal ook leiden tot een grotere bekendheid van deze dienstverlening. Hieruit blijkt ook het belang om de synergie tussen de verschillende acties te versterken. De verschillende documenten en instrumenten verwijzen naar elkaar. Goede voorbeelden voor de nieuwsbrief kunnen geput worden uit de netwerksessies. Omgekeerd wordt in de nieuwsbrief aangespoord tot het deelnemen aan deze sessies en worden de voordelen en de bedoeling ervan toegelicht ... Het staat vast dat het kennisknooppunt, de netwerksessies en de nieuwsbrief een scala aan mogelijkheden bieden om de bekendheid van de dienstverlening van het centraal aanspreekpunt te versterken.

Er is een duidelijk relatie tussen duurzame overheidsopdrachten en innovatief aanbesteden (zie punt 2.9). In de communicatie naar andere entiteiten zullen beiden aan elkaar gelinkt worden. Dit kan bij voorkeur door het opzetten van gemeenschappelijke communicatie of indien relevant het verwijzen naar elkaars communicatiekanalen.

2.4.2 Taakstelling 2012-2014

Voortbouwend op de taakstelling die werd omschreven in het actieplan 2009-2011 zal worden ingezet op volgende vier taken.

2.4.2.1 Verdere uitbouw van het online kennisknooppunt

Dit online kennisknooppunt zorgt ervoor dat volgende informatie eenvoudig toegankelijk is:

- Alle gevalideerde productfiches,
- Handleidingen die de aankopers ondersteunen bij het uitschrijven van overheidsopdrachten,
- Goede praktijkvoorbeelden (onder meer voorbeeldbestekken, -clausules en -criteria),

- Antwoorden op veelgestelde vragen.

Het kennisknooppunt is ook een plaats waar succesverhalen en goede resultaten op het vlak van duurzame overheidsopdrachten worden geïnventariseerd en gecommuniceerd.

Deze actie houdt ook in dat alle documenten en instrumenten continu geactualiseerd worden en dat het aanbod op gestage wijze uitgebreid wordt.

2.4.2.2 Opleidingen en netwerksessies

Het centraal aanspreekpunt organiseert jaarlijks minimaal één opleiding 'duurzame overheidsopdrachten'. D.m.v. deze opleiding wordt de aankopers een algemeen inzicht verschaft in het thema.

Daarnaast zullen ook netwerksessies worden georganiseerd die inspiratie en ondersteuning moeten geven aan alle betrokkenen bij het uitschrijven van overheidsopdrachten. De verschillende netwerksessies worden georganiseerd binnen het kader van het "Kennisnetwerk overheidsopdrachten" dat wordt opgericht door de afdeling Overheidsopdrachten. De oprichting van het netwerk ontspringt aan de Beleidsbrief bestuurszaken 2011-2012 en beoogt een drieledig doel:

- Interne kennisoverdracht over duurzame overheidsopdrachten binnen de Vlaamse overheid;
- Uitwisseling van ervaringen, goede praktijken, instrumenten (bv. model-en voorbeelddocumenten, standaardclausules,...) tussen medewerkers van de Vlaamse overheid;
- Creatie van een platform voor kennismaking met en (informeel) overleg tussen medewerkers van de Vlaamse overheid.

Deelname aan het kennisnetwerk staat open voor alle medewerkers van de Vlaamse overheid.

Naast de organisatie van netwerksessies bestaat het kennisnetwerk tevens uit een digitaal luik dat nuttig zal aangewend worden om documentatie ter beschikking te stellen van de deelnemers.

Binnen het kennisnetwerk overheidsopdrachten kunnen 2 vormen van netwerksessies georganiseerd worden.

- De twee jaarlijkse algemene netwerksessies, die de kern uitmaken van het kennisnetwerk, behandelen diverse onderwerpen met betrekking tot overheidsopdrachten. Indien mogelijk zal er een link gelegd worden met duurzame overheidsopdrachten en innovatief aanbesteden zodat deze thema's ook op de algemene netwerksessies de nodige aandacht krijgen.
- Naast de algemene netwerksessies zullen ook thematische netwerksessies worden georganiseerd. Deze sessies zijn gericht en zullen specifiek focussen op duurzame overheidsopdrachten en innovatief aanbesteden. De organisatie van deze thematische netwerksessies is een samenwerking tussen het Departement Bestuurszaken (afdeling Overheidsopdrachten), het Departement DAR en het IWT. Het drieledig doel zal ook bij de organisatie van deze bijkomende sessies worden aangehangen. Het opzet is hierbij om op deze thematische netwerksessies alle productfiches in de planperiode aan bod te laten komen.

2.4.2.3 Individuele begeleiding van aankopers

Het centraal aanspreekpunt zet ook verder in op individuele begeleiding van aankopers. Het centraal aanspreekpunt zal zowel antwoorden op concrete vragen van aankopers als ondersteuning bieden bij het integreren van duurzaamheidscriteria in bestekken. De adviezen zullen altijd zowel vanuit een theoretische als praktische benadering opgesteld worden.

2.4.2.4 Nieuwsbrief

De afdeling Overheidsopdrachten van het Departement Bestuurszaken zal in 2012 starten met het opstellen en verspreiden van een nieuwsbrief overheidsopdrachten. Binnen deze nieuwsbrief, die diverse aspecten van overheidsopdrachten behandelt, zal ook ruimte worden voorzien voor het thema duurzame overheidsopdrachten. Elke nieuwsbrief zal telkens minimum één item bevatten dat zich toespitst op het thema duurzame overheidsopdrachten. De nieuwsbrief verschijnt op geregelde tijdstippen, en dit 3 maal per jaar.

Deze nieuwsbrief onderscheidt zich van andere communicatiemiddelen door zijn actieve karakter. De geabonneerde wordt immers direct aangesproken met bepaalde vooraf geselecteerde informatie. In tegenstelling tot bijvoorbeeld het online kennisknooppunt duurzame overheidsopdrachten, waar de aankoper zelf zijn weg zoekt in de aangeleverde informatie, wordt de geabonneerde door de nieuwsbrief actief en gericht geïnformeerd.

2.5 Monitoring van duurzame overheidsopdrachten

2.5.1 Inleiding

Dit luik heeft betrekking op de monitoring van duurzame overheidsopdrachten en kadert in het Programma Bedrijfsinformatie Vlaamse overheid. Binnen dit programma consolideert en verspreidt het Departement Bestuurszaken informatie over acht thema's, waaronder het thema 'overheidsopdrachten'.

Het is de bedoeling om door middel van deze monitoring na te gaan in welke mate de Vlaamse overheid duurzame overheidsopdrachten plaatst.

In het kader van het meerjarenprogramma 'slagkrachtige overheid' werden binnen het sleutelproject 4.2 'duurzaam optreden van de Vlaamse overheid' een indicator en een norm op het vlak van duurzame overheidsopdrachten gedefinieerd. De indicator betreft het aandeel (in % op basis van euro) duurzame overheidsopdrachten voor die productgroepen waarvoor de Vlaamse overheid duurzaamheidscriteria heeft bepaald. De norm streeft 100% in 2020 na.

Enkel m.b.t. de overheidsopdrachten die een productgroep betreffen waarvoor er duurzaamheidscriteria werden goedgekeurd kan d.m.v. een monitoring worden nagegaan in welke mate de doelstelling van 100% tegen 2020 reeds werd verwezenlijkt. Het feit dat er prioritair op die productgroepen wordt ingezet sluit echter niet uit dat het tevens principieel de bedoeling is om ook de overige overheidsopdrachten in de mate van het mogelijke te verduurzamen.

Naast het berekenen van het aandeel duurzame overheidsopdrachten zal de monitoring ook gebruikt worden om na te gaan hoe de duurzaamheidscriteria bij de beoordeling van kandidaatstellingen of offertes en bij de uitvoering van de overheidsopdrachten worden toegepast. Een aantal gegevens kunnen immers slechts verzameld worden in de fase van de beoordeling van de offertes. Het vergaren van deze aanvullende informatie is de tweede doelstelling van de monitoring.

De monitoring heeft betrekking op alle overheidsopdrachten met een waarde groter dan 5.500 euro die vallen binnen de productgroepen waarvoor duurzaamheidscriteria zijn bepaald. De afbakening van de Vlaamse overheid voor de monitoring van duurzame overheidsopdrachten zal gebeuren op basis van het ESR-toepassingsgebied. De monitoring biedt de mogelijkheid om de evolutie van duurzame overheidsopdrachten over een bepaalde periode vast te stellen, wat moet toelaten om de resultaten te gebruiken voor de verdere ontwikkeling van het beleid inzake duurzame overheidsopdrachten.

In het kader van Innovatief Aanbesteden (zie punt 2.9) wordt door de Vlaamse overheid eveneens gekozen voor duurzame ontwikkeling. Binnen de monitoring van innovatief aanbesteden zal dit specifiek worden opgevolgd.

2.5.2 Resultaten eerste bevraging

Begin 2012 werd voor de eerste maal een bevraging over duurzame overheidsopdrachten georganiseerd. Deze bevraging was gebaseerd op een Europese bevraging en had betrekking op 10 productgroepen waarvoor duurzaamheidscriteria zijn geformuleerd (bouw, elektriciteit, groenbeheer, meubilair, papier, pc's, laptops en beeldschermen, reproductieapparatuur, schoonmaakproducten en -diensten, textiel en voeding en catering). De bevraging werd rechtstreeks verstuurd naar de aankopers van de betreffende productgroepen.

Deze bevraging leverde nuttige resultaten op. Het schriftelijke analyserapport van de bevraging zet de resultaten uiteen en bevat eveneens een evaluatie van de gehanteerde methodische aanpak (zie <http://www.bestuurszaken.be/studies>). Bij het opstellen en organiseren van de tweede bevraging duurzame overheidsopdrachten begin 2013 zal maximaal rekening worden gehouden met de bevindingen van de eerste bevraging.

Het departement Bestuurszaken zal een beknopte leidraad met concrete aanbevelingen en tips opstellen om tegemoet te komen aan de vraag van andere bestuursniveaus om informatie en ondersteuning bij het organiseren van een bevraging over duurzame overheidsopdrachten.

2.5.3 Concrete acties

Het departement Bestuurszaken zal volgende acties nemen om tot een volledige en correcte monitoring te komen.

2.5.3.1 Bepalen van de informatiebehoefte

Binnen deze actie wordt bepaald welke informatie er vereist is voor het berekenen van het aandeel duurzame overheidsopdrachten en tevens of het opportuun is om nog bijkomende duurzaamheidsinformatie te bevragen. Daarnaast wordt ook bepaald welke indicatoren er zullen gebruikt worden en hoe de informatie zal worden ontsloten. De variabelen van de indicatoren moeten technisch meetbaar en duidelijk gedefinieerd zijn.

Voor de monitoring moet een overheidsopdracht ofwel als duurzaam, ofwel als niet duurzaam kunnen worden gecatalogeerd. Dit betekent dat duidelijk moet worden gedefinieerd aan welke standaardset van duurzaamheidscriteria een opdracht moet voldoen om als 100% duurzaam te worden beschouwd.

Daarnaast wordt onder deze actie ook vastgelegd welke specifieke informatie vereist is om een monitoring op te zetten over de toepassing van duurzaamheidscriteria bij de beoordeling van kandidaatstellingen of offertes en bij de uitvoering van de overheidsopdrachten.

2.5.3.2 Dataverwerking

Onder deze actie worden de benodigde gegevens verzameld, hetzij:

- handmatig, door een rondvraag of
- op een automatische manier, door het koppelen van databanken met de datawarehouse

Hierbij wordt er dieper ingegaan op de informatiebehoefte en wordt bepaald waar de data zoals gedefinieerd in de informatiebehoefte gehaald kunnen worden.

Er wordt vastgelegd volgens welke vereisten alle entiteiten van de Vlaamse overheid de benodigde gegevens moeten aanleveren. Om de data te verwerven worden zowel de piste van de bevraging als van de automatisering parallel verder uitgewerkt.

Bevraging door middel van een online vragenlijst

In afwachting van de geautomatiseerde data-verzameling vanuit de contractmanagementsystemen zal een bevraging worden uitgevoerd door middel van een online vragenlijst. Deze bevraging heeft betrekking op de opdrachten die in een bepaald afgelopen jaar werden gepubliceerd, of waarvoor in het afgelopen jaar de gegadigden werden uitgenodigd om een offerte in te dienen. De eerstvolgende bevraging wordt begin 2013 uitgestuurd waarbij rekening wordt gehouden met de ervaringen van de bevraging van begin 2012.

De bevraging wordt georganiseerd met de hoofddoelstelling om – op basis van de standaardset van duurzaamheidscriteria – te achterhalen welk aandeel duurzame overheidsopdrachten er wordt geplaatst. Daarnaast biedt de bevraging de mogelijkheid om andere nuttige gegevens te verzamelen. Zo kan er bijvoorbeeld worden nagegaan in welke mate de overige (niet essentiële) criteria worden opgenomen, of er inschrijvers of kandidaten geweerd werden omdat ze niet voldeden aan bepaalde duurzaamheidscriteria en of de uiteindelijk aangekochte goederen een bepaald label dragen.

Geautomatiseerde data-verzameling

In mei 2011 besliste de Vlaamse Regering dat vanaf 1 januari 2013 elke gepubliceerde overheidsopdracht moet worden geregistreerd in een contractmanagementsysteem. Hierbij moet het mogelijk zijn om vanuit deze contractmanagementsystemen automatisch de gegevens te onttrekken die relevant zijn in het kader van de monitoring duurzame overheidsopdrachten.

Bij de ontwikkeling van het contractmanagementsysteem van Bestuurszaken wordt de informatie die nodig is in het kader van de monitoring duurzame overheidsopdrachten geïntegreerd. Voor de entiteiten die gebruik maken van dit contractmanagementsysteem zullen de vereiste gegevens dus automatisch in de datawarehouse terechtkomen.

De entiteiten die het contractmanagementsysteem van Bestuurszaken niet gebruiken zullen volgens een vastgelegd sjabloon op zesmaandelijks basis de vereiste gegevens moeten aanleveren. Deze gegevens komen vervolgens in de datawarehouse terecht.

2.5.3.3 Rapportering en communicatie

Onder deze actie wordt op basis van de verzamelde gegevens gerapporteerd.

Gelet op de doelstellingen van de monitoring zal de rapportering globaal en per productgroep het percentage duurzame overheidsopdrachten van de bevroegde periode (jaar) weergeven.

De rapportering moet ook toelaten het percentage aan duurzame overheidsopdrachten per entiteit en het percentage aan projecten duurzaam innovatief aanbesteden (uit de portfolio projecten innovatief aanbesteden) weer te geven. Ook een overzicht van de evolutie over de verschillende jaren wordt op die manier mogelijk gemaakt.

De Task Force kan beslissen om op basis van de rapportering verder onderzoek te verrichten naar de resultaten m.b.t. een bepaalde entiteit met het oog op het ontwikkelen van nieuwe acties.

De cijfers moeten het mogelijk maken om na te gaan of de vooropgestelde doelstelling van 100% duurzame overheidsopdrachten tegen 2020 zal gehaald worden. De evolutie van de cijfers over de verschillende jaren moet toelaten om eventuele bijstellingen op het vlak van het beleid mogelijk te maken.

De rapportering wordt samen met een eventuele bijhorende verklaring en duiding ontsloten op de BIVO-website (<http://www.bestuurszaken.be/bedrijfsinformatie>).

Bovendien zal ook in bijkomende communicatie-acties worden voorzien, zoals het plaatsen van een nieuwsbericht op de koepelsite, vermelding in nieuwsbrieven en toelichting op de betrokken overlegorganen. Deze communicatie-acties moeten ervoor zorgen dat de beschikbare rapportering gekend is en op een nuttige manier wordt gebruikt.

2.5.4 Timing

De systematische registratie en de rapportering (verzamelen van data) worden voorbereid in 2012.

De monitoring (analyse van de rapportering) van duurzame overheidsopdrachten wordt geoperationaliseerd in 2013. Half 2013 moeten de rapporteringgegevens automatisch vanuit het contractmanagementsysteem in een datawarehouse komen waaruit automatische rapporten kunnen gedestilleerd worden. Deze zullen zichtbaar zijn op de BIVO-website.

2.6 Focus op raamovereenkomsten en opdrachtcentrales

2.6.1 Inleiding

In het licht van een efficiënt beleid zouden, op termijn, quasi alle gangbare overheidsaankopen via opdrachtcentrales kunnen gebeuren. Op die manier wordt alle expertise gecentraliseerd en worden efficiëntie- en duurzaamheidswinsten gerealiseerd. Als de bestaande raamcontracten worden verduurzaamd, en alle entiteiten via deze raamcontracten bestellen, wordt de Vlaamse doelstelling (100% duurzame overheidsopdrachten tegen 2020) op de snelste en goedkoopste manier gehaald.

2.6.2 Terminologie

Bij een **raamovereenkomst** of bestellingsopdracht ontstaat na de sluiting van de opdracht weliswaar een contract, maar wordt de concrete invulling van de opdracht bepaald door latere bestellingen door de overheid. Deze constructies komen tegemoet aan die gevallen waarin de aanbestedende overheid haar soort behoefte afdoende kan definiëren, maar niet de omvang of de hoeveelheden ervan. Het gebruik ervan ontslaat de aanbestedende overheid er niet van te streven naar een zo realistisch mogelijke inschatting van de omvang, en de eraan verbonden raming, van de opdracht.

De wet van 15 juni 2006 definieert in zijn artikel 3, 15° de raamovereenkomst als volgt: "Een overeenkomst tussen één of meer aanbestedende overheden of overheidsbedrijven en één of meer aannemers, leveranciers en dienstverleners met het doel gedurende een bepaalde periode de voorwaarden inzake te plaatsen opdrachten vast te leggen, met name wat betreft de prijzen en eventueel de beoogde hoeveelheden". Bij deze definitie dient de kanttekening te worden geplaatst dat het gunnen van eenzelfde opdracht aan verschillende opdrachtnemers slechts mogelijk zal worden bij het van kracht worden van de nieuwe overheidsopdrachtenregelgeving.

Met betrekking tot **aankoop- en opdrachtcentrales** bestaat er vandaag een terminologische verwarring. Het is zo dat, waar de Europese richtlijn slechts de term aankoopcentrale kent en die in de meest brede zin gebruikt, de Belgische wetgeving een onderscheid maakt tussen aankoop- en opdrachtcentrales (zie ook de onduidelijke definitie in artikel 2, 4° van de wet van 15 juni 2006). Het onderscheid dat de Belgische wetgeving maakt is echter niet altijd even duidelijk. Het lijkt niettemin aangewezen om de terminologie van de Belgische wetgever te hanteren.

Aankoopcentrales zijn in die zin entiteiten die voor eigen rekening en in eigen naam leveringen en diensten verwerven om die vervolgens door te verkopen aan andere, juridisch onderscheiden entiteiten.

Opdrachtcentrales zullen daarentegen opdrachten van leveringen, diensten of werken gunnen voor rekening van andere, juridisch onderscheiden entiteiten (en eventueel zichzelf).

De bepalingen aangaande de aankoop- en opdrachtcentrale in de wet van 15 juni 2006 zijn al in werking getreden.

Het grote voordeel van het beroep doen op een aankoop- of opdrachtcentrale is dat de afnemende entiteit zal worden vrijgesteld van de verplichting om zelf een gunningsprocedure te organiseren.

Het is overwegend de figuur van de opdrachtcentrale die, in combinatie met een raamovereenkomst, binnen de Vlaamse overheid wordt gebruikt. In de praktijk zal de aanbestedende overheid in het bestek bepalen dat een welomschreven groep van andere entiteiten afnames kan doen op de door haar aangegane raamovereenkomsten tegen de door haar verkregen voorwaarden. Hiertoe kunnen voorafgaande afspraken worden gemaakt tussen de als opdrachtcentrale optredende aanbestedende overheid en geïnteresseerde afnemers. Dergelijke afspraken kunnen anticiperen op bepaalde schaalvoordelen en een mogelijke hefboom voor duurzaam beleid vergroten.

2.6.3 Concrete acties

2.6.3.1 Taakverdeling raamcontracten tussen entiteiten

Het AFM sluit raamcontracten af voor het aankopen van facilitaire goederen en diensten. Voor deze raamcontracten treedt AFM op als opdrachtcentrale cf. artikel 2, 4° van de Wet van 15 juni 2006, ten aanzien van alle entiteiten met afzonderlijke rechtspersoonlijkheid die door de Vlaamse Gemeenschap of het Vlaamse Gewest zijn of zullen worden opgericht. Alle entiteiten van de Vlaamse overheid kunnen via deze raamcontracten bestellingen op afroep plaatsen.

Binnen de Vlaamse overheid sluiten nog een aantal entiteiten raamcontracten af voor eigen gebruik of als opdrachtcentrale ten behoeve van andere entiteiten van de Vlaamse overheid. De entiteiten hebben echter zelf niet voldoende resources om voor alle gewenste productgroepen raamcontracten af te sluiten. Er kunnen efficiëntiewinsten en duurzaamheidswinsten bekomen worden door een verdere samenwerking en een duidelijke taakverdeling tussen deze entiteiten.

Het AFM zal in 2012 een aantal werksessies beleggen om praktische en juridische knelpunten uit te klaren. Bestaande raamcontracten worden in 2012 opgelijst en vergeleken door technische experts. Vanaf 2013 wordt een duidelijke werkverdeling met het bundelen van expertise en resources afgesproken.

2.6.3.2 Verder verduurzamen raamcontracten

In het verleden nam het AFM al het engagement op om de opgestelde raamcontracten te verduurzamen. Voor een aantal opdrachten fungeerde het AFM als piloot. Het AFM zal blijvend zijn raamcontracten verder verduurzamen aan de hand van de ontwikkelde duurzaamheidscriteria.

Ook een aantal andere entiteiten zullen raamcontracten afsluiten voor eigen gebruik of als opdrachtcentrale optreden ten behoeve van andere entiteiten van de Vlaamse overheid. Er zal prioritair werk gemaakt worden om deze raamcontracten aan de hand van de ontwikkelde duurzaamheidscriteria te verduurzamen. In functie van de afgesproken taakverdeling zullen pilootprojecten over verschillende aanbestedende entiteiten worden verspreid.

Telkens het AFM of een andere entiteit die deelneemt aan de "werkgroep raamcontracten" plant een overheidsopdracht uit te schrijven met het oog op het afsluiten van een raamcontract, wordt het ontwerpbestek ter nazicht voorgelegd aan het centraal aanspreekpunt. M.b.t. elk voorgelegd bestek stelt het centraal aanspreekpunt vervolgens een advies op waarin wordt onderzocht en uiteengezet hoe het bestek op een juridisch correcte manier kan worden verduurzaamd.

2.6.3.3 Inzetten op raamcontracten binnen de Vlaamse overheid

Hoewel entiteiten van de Vlaamse overheid via de raamcontracten van AFM (en andere entiteiten) bestellingen op afroep kunnen plaatsen, gebeurt dit slechts ten dele. Een voorbeeld in dit kader is het raamcontract, op te vatten als een opdrachtcentrale, van het Agentschap Wegen en Verkeer voor de levering van 100 % groene stroom. Er zijn heel wat entiteiten binnen de Vlaamse overheid die (nog) niet afnemen van dit raamcontract.

Op dit vlak kunnen dus naast significante efficiëntiewinsten ook winsten op duurzaamheidsvlak bekomen worden omdat het AFM (en andere entiteiten die optreden als opdrachtcentrale) in hun raamcontracten streven naar de maximale integratie van duurzaamheidscriteria. De duurzaamheidstoets moet dan slechts éénmalig gebeuren.

Om het gebruik van deze raamcontracten te bevorderen zullen nieuwe raamcontracten actief gecommuniceerd worden door het AFM (en andere entiteiten die optreden als opdrachtcentrale) naar alle entiteiten van de Vlaamse overheid.

Via de bevraging (in het kader van de monitoring) zal worden nagegaan in welke mate er reeds aangekocht wordt via raamcontracten. Er zal tevens onderzocht worden welke de meest voorkomende hinderpalen zijn die het afnemen van raamcontracten in de weg staan. Desgevallend kan geopteerd worden om het principe 'comply or explain' in te voeren en in de monitoring op te nemen om entiteiten van de Vlaamse overheid aan te zetten om van de raamcontracten gebruik te maken.

2.6.3.4 Openstellen raamcontracten Vlaamse overheid – lokale overheden

Tot op heden kunnen lokale besturen geen beroep doen op de raamcontracten van het AFM. Het oprichtingsbesluit van het AFM laat niet toe opdrachten uit te voeren voor lokale besturen.

Door het openstellen van de raamcontracten voor lokale overheden kunnen significante efficiëntiewinsten bekomen worden. Aangezien het AFM streeft naar de maximale integratie van duurzaamheidscriteria in zijn bestekken kunnen door deze samenwerking ook winsten op duurzaamheidsvlak bekomen worden.

Volgende concrete acties zullen uitgevoerd worden:

- De nodige aanpassingen aan het oprichtingsbesluit van het AFM zullen voorgelegd worden, zodat er geen juridisch bezwaar is voor het openstellen van de raamcontracten voor lokale besturen.
- Het AFM start in samenwerking met de Vlaamse Vereniging voor Steden en Gemeenten (VVSG) een werkgroep op om te onderzoeken hoe raamcontracten, afgesloten door het AFM, kunnen opengesteld worden voor lokale overheden.

- Het AFM zal in 2012 een eerste proefdossier openstellen voor lokale besturen, namelijk het raamcontract voor het aankopen gasolie voor verwarmingsinstallaties. De nodenbevraging van de lokale overheden is hiervoor reeds uitgevoerd i.s.m. VVSG.
- Uit dit proefproject zullen leerpunten komen die meegenomen zullen worden om te komen tot een structureel aanbod aan de lokale besturen.

Bij het openstellen van de raamcontracten voor lokale overheden moet gewaakt worden over een aantal juridische aspecten en is waakzaamheid geboden voor marktverstoring. Raamcontracten zijn complexe dossiers die zich door hun volume vertalen in een prijsvoordeel. Dit prijsvoordeel is geen lineair gebeuren: vanaf een bepaalde hoeveelheid zal er geen prijsvoordeel meer zijn. Die bepaalde hoeveelheid is bovendien een kritisch gegeven op meer dan één punt:

- De kritische massa van de hoeveelheden kan marktbeperkend werken, zodat het aantal potentiële uitvoerders heel beperkt wordt en er zelfs risico bestaat op minder optimale prijsvorming
- De afname van een raamcontract is geen constant gebeuren: Er kunnen pieken voorkomen die niet kunnen ondervangen worden door potentiële inschrijvers, hoe groot deze ook zijn

Om deze reden is in afspraak met het VVSG bepaald dat de samenwerking geleidelijk gebeurt, via een aantal proefdossiers.

2.7 Duurzame overheidsopdrachten als hefboom voor een duurzaam materialenbeheer

2.7.1 Inleiding

In het Vlaams actieplan duurzame overheidsopdrachten 2009-2011 werden productfiches ontwikkeld op basis van bestaande criteria-sets, zoals de Europese GPP-criteria. Binnen deze productfiches komt het sluiten van materiaalkringlopen of het gebruik van gerecycleerde materialen niet of slechts zeer beperkt aan bod wegens een gebrek aan kennis hieromtrent. De OVAM zal, vanuit haar eigen expertise, dergelijke materiaalkennis opbouwen en aanleveren. De OVAM zal daarbij systematisch kijken naar een meer grondige invulling van de ecodesign-principes, de materiaalinzet, recyclage-insteek en afvalfase in de criteria voor duurzame overheidsopdrachten, al dan niet proactief. Hierdoor zal het (Vlaamse) beleid inzake duurzame overheidsopdrachten een specifieke materiaalinsteek krijgen.

2.7.2 Concrete acties

Binnen de OVAM is reeds heel wat kennis aanwezig die als input kan dienen voor materiaalcriteria, maar die kennis moet gedetecteerd, geconcretiseerd en omgezet worden. Daarnaast moet ook meer kennis opgebouwd worden. Dat kan door specifieke onderzoeken maar ook door bij contacten met stakeholders, bv tijdens MBO-besprekingen, expliciet op zoek te gaan naar dergelijke informatie. Er zit bij stakeholders immers heel wat informatie over materialen of productgroepen waarop de (Vlaamse) overheid kan inzetten om de recyclagemarkt te ondersteunen. Om die informatie te ontsluiten zal de OVAM in de toekomst stakeholders hier meer specifiek op gaan bevragen. Het is niet de bedoeling om dit voor alle productgroepen tegelijk te doen. In eerste instantie richt de OVAM zich op prioritaire productgroepen/stromen zoals bouw en sloopafval en worden de links gelegd met projecten die reeds binnen de Vlaamse overheid (OVAM) lopen, bijv. ketenbeheerproject kunststoffen en tapijten.

Daarnaast wordt ook ingespeeld op de productgroepen die in dit actieplan zijn opgenomen. Door deze actie ook op te nemen binnen het Vlaams Materialenprogramma wordt dit verder in het Vlaamse beleid ingebed en wordt overleg met diverse stakeholders georganiseerd en expertise gebundeld.

De OVAM zal daarnaast ook stappen blijven zetten om zijn eigen aankoopbeleid te verduurzamen en dit structureel in te bedden in de organisatie.

De kennis en expertise die de OVAM opbouwt door de ontwikkeling van materiaalcriteria zullen we uitrollen naar collega-administraties, lokale besturen, federale overheid en Europa. Tegelijk zal de OVAM ook de leerervaringen die worden opgedaan bij het vergroenen van het eigen aankoopbeleid ter beschikking stellen van zowel collega-administraties als lokale besturen. De OVAM zal daartoe 'voorbeeldbestekken' die voor bepaalde productgroepen worden opgesteld, delen met het eigen beleidsdomein en na een positieve evaluatie aanbieden aan het centraal aanspreekpunt en het steunpunt duurzame overheidsopdrachten binnen de VVSG.

Om bovenstaande te realiseren voorziet de OVAM een werklast van ongeveer 1 VTE. Dit is momenteel nog een voorzichtige schatting omdat de werklast sterk afhankelijk is van het ambitieniveau dat we op dit vlak nastreven. Daarnaast zal het verzamelen van materiaalexpertise ook het engagement vragen van collega's met specifieke expertise in bepaalde materiaalstromen. Eventueel zal er nood zijn aan budget om bijkomende expertise te verzamelen.

2.8 Gebruik van levenscycluskost in duurzame overheidsopdrachten

2.8.1 Inleiding

Een levenscycluskost ('Life Cycle Costing') – voor een overheidsdienst - is een raming van alle kosten gekoppeld aan de levenscyclus van een product, dienst of werk die rechtstreeks betaald worden door een overheidsdienst met inbegrip van de externe effecten waarvan voorzien is dat ze in de nabije toekomst zullen worden geïnternaliseerd.

Voor een overheidsdienst gaat het om kosten met betrekking tot:

- Aankoop en alle daaraan verbonden kosten (levering, installatie ...)
- De operationele kosten (exploitatie en onderhoud)
- Buitendienststelling (end-of-life) zoals ontmanteling, recyclage of verwijdering

Volgens de EU-regels inzake overheidsopdrachten kan een contract worden toegekend op basis van laagste prijs of economisch meest voordelige inschrijving. Wanneer de tweede optie wordt gekozen, kunnen de kosten worden berekend op basis van de gehele levenscyclus en niet alleen op de aankoopprijs. Hierdoor kunnen ook kosten geassocieerd met het gebruik, het onderhoud en het einde van de levensduur in rekening worden gebracht. Voor een groot aantal producten maken deze gebruikskosten een zeer groot deel uit van de kosten die een aanbestedende dienst zou betalen. Dit is typisch van toepassing op energieverbruikende producten, zoals voertuigen, IT-apparatuur of verlichting, en natuurlijk gebouwen (voor gebouwen kunnen deze kosten oplopen tot 85% van de levenscycluskosten; EC, 2008).

Bij strikte toepassing van LCC is het voor 'de overheid' minder belangrijk om de details van de kostenstructuur van de grondstoffenwinning, ontwerp en productie en verpakking en distributie te kennen vooraleer het product op de markt wordt gebracht. Het is zoals hierboven aangegeven een optelsom van aankoopprijs, kosten tijdens het gebruik én kosten voor de afvalfase, i.e. alle kosten te dragen door de actor 'de overheid' als consument. Gezien het hier 'duurzame overheidsopdrachten' betreft, speelt het onderscheid tussen private kosten en externaliteiten. Het kan immers niet de bedoeling zijn dat – enkel – de goedkoopste oplossing wordt gezocht, waarbij leveranciers er toe worden aangezet om zoveel mogelijk kosten af te wentelen op de samenleving.

Daarom is het binnen de context van duurzame overheidsaankopen aangewezen om kosten van externe effecten ('externaliteiten') mee in rekening te brengen. Het betreft o.a. kosten van milieu-gerelateerde effecten (zoals de uitstoot van CO₂-emissies) die vaak op een indirecte manier op de samenleving worden afgewimpeld. Dit kan onder de specifieke voorwaarden die in paragraaf 5.3.2 'Het beoordelen van externe milieukosten' van het 'Buying Green handboek' worden voorgesteld (EC, 2011). Hierbij moet er een link zijn naar het onderwerp van het contract en dienen de kosten van deze externaliteiten te worden gekwantificeerd en gemonetariseerd, zodat ze kunnen worden beschouwd als een extra kosteninput in een LCC-analyse. Een voorbeeld van hoe dit gedaan kan worden is opgenomen in de schone voertuigen Richtlijn (Richtlijn 2009/33/EG, EC, 2011). Er dient wel op gewezen te worden dat de Levenscycluskost-methodologie niet alle externe milieu-externaliteiten kan opvangen.

Binnen de Vlaamse overheid zijn voorbeelden waar levenscycluskosten volledig¹⁰ of gedeeltelijk¹¹ worden meegenomen. Vastgestelde problemen zijn echter de hogere initiële investeringen en krappe budgetten. Hierbij moet ook gewezen worden op de 'problematiek' dat de eigenaar van een investeringsbudget niet noodzakelijk dezelfde is als diegene die de werkingskosten betaalt. De financiële voordelen op lange termijn kunnen daarbij ook buiten het bereik (of de duur van het mandaat) van de besluitvormers vallen. Er is verder ook onvoldoende informatie over de levenscycluskosten van producten.

2.8.2 Product-dienstcombinaties

In 2010 onderzocht de OVAM hoe en in welke mate de ontwikkeling van product-dienstcombinaties (PDC's) in Vlaanderen kan bijdragen aan een stijging van welvaart en welzijn, ontkoppeld van stijgend materiaal- en energieverbruik. Het volledig document is te vinden op de website van de OVAM¹². Vanuit een duurzaam materialenbeheer bieden product-dienstsysteem zeker opportuniteiten omdat zij een toegenomen responsabilisering van de producent beogen, een verantwoordelijkheid die zich uitstrekt over de hele levensloop van zijn producten van 'wieg tot wieg'.

Het is mee aan de (Vlaamse) overheid om als katalysator op te treden om innovatie versneld ingang te doen vinden. Immers, een transitie richting meer PDC's vraagt om een structurele innovatie op systeemniveau, waarin de verschillende maatschappelijk actoren en hun onderlinge relaties worden 'herontworpen'. Een structurele verandering die ook vraagt om een innovatieve beleidsaanpak. Zo laat bijvoorbeeld vandaag de dag de reglementering m.b.t. de gunningsprocedure van de (openbare of beperkte) aanbesteding het aanbieden van PDC's niet toe, omdat er uitsluitend beoordeeld wordt op basis van de prijs en niet op basis van levenscycluskost.

Inspanningen van bedrijven om de levenscycluskost van hun product of dienst te verlagen door energie en grondstoffen zo efficiënt mogelijk in te zetten in de materiaalketen, dienen meer ondersteund en breder gecommuniceerd te worden door de overheid. Leren van de ervaringen van projecten van koploperbedrijven, als voorbeeld voor anderen, is hierbij zeer waardevol.

2.8.3 Acties

In het kader van voorliggend actieplan zullen volgende acties worden uitgevoerd:

1. Beknopte literatuurstudie over de mogelijkheden en de hindernissen voor toepassing van de levenscycluskost voor duurzame overheidsopdrachten
2. Analyse van de toepassing en mogelijke opschaling van de levenscycluskost binnen overheidsopdrachten van de Vlaamse overheid. Hierbij zal complementariteit bewaakt worden met reeds door de Europese Commissie, de

¹⁰ Zo wordt bij nieuwe huurcontracten voor gebouwen van de Vlaamse overheid rekening gehouden met de onderhoudskost en het energieverbruik.

¹¹ Bijvoorbeeld bij de aankoop van dienstvoertuigen: integratie ecoscore (wanneer aan aantal parameters is voldaan, dan pas kostprijs bekijken); maar het verbruik zelf (dat toch zo'n 25-30% van de totale kost uitmaakt) wordt niet meegenomen.

¹² <http://www.ovam.be/jahia/Jahia/cache/off/pid/176?actionReq=actionPubDetail&fileItem=2415>

federale overheid en andere instanties uitgevoerde onderzoeken. Hierbij zullen volgende zaken worden onderzocht:

- De huidige stand zaken m.b.t. toepassing LCC binnen de Vlaamse overheid.
 - Identificatie van goede voorbeelden en ondersteunende instrumenten.
 - Potentieel voor mogelijke opschaling van LCC binnen de Vlaamse overheid en mogelijke hindernissen.
 - Selectie van pilootprojecten.
3. Formuleren van communicatie aanbevelingen m.b.t. mogelijke opschaling van LCC in overheidsopdrachten van de Vlaamse overheid.
 4. Monitoring en begeleiding van implementatie van LCC in twee nieuwe cases (verschillende productgroepen).

2.9 Duurzaam innovatief aanbesteden

Duurzaamheid en innovatie zijn 2 begrippen die hand in hand gaan. De Vlaamse overheid zet in op beide, maar het verband ertussen werd tot op heden nog niet gelegd. Met het oog op het creëren van synergie, worden innovatief aanbesteden en duurzame overheidsopdrachten in dit actieplan aan mekaar gelinkt. De te leggen link is tweeledig, omdat het thema "innovatief aanbesteden" op onderscheiden manieren kan worden gedefinieerd.

Innovatief aanbesteden in de strikte zin betreft het ontwikkelen en aankopen van innovatieve oplossingen die nog niet beschikbaar zijn op de markt. D.m.v. een voortraject wordt uit onderzoek een prototype ontwikkeld dat later in productie wordt gesteld. De overheid treedt daarbij tevens op als "launching customer", zodat de oplossing ook effectief beschikbaar wordt op de markt.

Innovatief aanbesteden in ruime zin betreft het aankopen van innovatieve oplossingen die wel al voldoende voorradig zijn op de markt. Duurzaam innovatief aanbesteden in ruime zin doelt dan ook op het aankopen van oplossingen van relatief recente datum die beduidend duurzamer zijn dan hun tegenhangers die reeds geruime tijd op de markt aanwezig zijn.

In juli 2008 introduceerde de Vlaamse overheid met het actieplan innovatief aanbesteden 2008-2010 (VR 2008 1807 DOC.0956) een nieuw instrument voor het stimuleren van innovatie. De expertise in Vlaanderen m.b.t. innovatief aanbesteden wordt gecentraliseerd in de schoot van het Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT). In een eerste fase, 2008-2010, werd het Kenniscentrum Innovatief Aanbesteden opgericht en aan capaciteitsopbouw gedaan via het opstarten van een aantal innovatieve aanbestedingstrajecten. Vandaag behoort Vlaanderen, samen met het Verenigd Koninkrijk en Nederland, tot de voortrekkers van innovatief aanbesteden in Europa.

De Vlaamse Regering heeft op 25 maart 2011 beslist het actieplan Innovatief Aanbesteden verder te zetten in de periode 2011-2012 en de delegatie aan de bevoegde minister voor innovatie, om maximum 10 miljoen euro vast te leggen voor uitgaven rond innovatief aanbesteden, te verlengen voor deze periode voor de verdere operationalisering van het actieplan. De Vlaamse Regering heeft tevens de delegatie aan elke Vlaamse minister verlengd om tot maximum 1 miljoen euro vast te leggen en te besteden aan uitgaven voor cofinanciering rond innovatief aanbesteden, voor de periode 2011-2012. In 2012 zal ook gestart worden met de opmaak van een volgend actieplan innovatief aanbesteden (2013-...).

Duurzaam innovatief aanbesteden in de strikte zin

Het Kenniscentrum heeft o.a. een heel specifieke methodologie ontwikkeld voor beleidsmakers/aankopers die geconfronteerd worden met innovatieve uitdagingen waarvoor geen oplossing in de markt aanwezig is. Een uitzondering op de Wet Overheidsopdrachten kan binnen bepaalde voorwaarden de overheidsaankopers de nodige flexibiliteit en ruimte bieden om in overleg met bedrijven/kennisinstellingen prototypes te ontwikkelen. Door gezamenlijk te investeren in zulk ontwikkelingstraject bekomt de overheid oplossingen voor haar problemen en kunnen bedrijven innovatieve nichemarkten aanboren.

Hiermee wenst de Vlaamse overheid tevens meer aandacht te besteden aan innovatie en aan de Vlaamse concurrentiepositie in binnen- en buitenland. De dertien beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid zijn hierbij actief betrokken.

In het kader van voorliggend actieplan duurzame overheidsopdrachten en het op te stellen actieplan innovatief aanbesteden kan, met ondersteuning van de andere entiteiten binnen de Task Force duurzame overheidsopdrachten, volgende actie worden ondernomen zodat de aanpak rondom innovatief en duurzaam aanbesteden elkaar waar mogelijk versterken:

- Onderzoek of en welke duurzaamheidscriteria / sociale overwegingen kunnen geïntegreerd worden bij de IWT projecten innovatief aanbesteden.

Duurzaam innovatief aanbesteden in de ruime zin

Innovatief aanbesteden in ruime zin is zoals hierboven reeds vermeld complementair met duurzaam aanbesteden. Innovatie richt zich immers voor een groot deel op verduurzaming. De ontwikkeling van innovatieve LED-technologie bijvoorbeeld had hoofdzakelijk energiebesparing als beweegreden. De aanbesteding van bestaande innovatie kan dan ook op een kostenefficiënte wijze invulling geven aan de oplossing van belangrijke duurzaamheidsproblemen. Hieromtrent is bij aanbestedende diensten van de Vlaamse overheid slechts beperkte ervaring. In het algemeen zijn de aanbestedende overheden in Europa en dus ook deze in Vlaanderen moeilijk in staat hun innovatiebehoeften te identificeren en naar de markt te communiceren. Verder ontbreekt vaak de nodige beoordelingscapaciteit voor innovatieve voorstellen.

In het kader van voorliggend actieplan duurzame overheidsopdrachten kunnen, met ondersteuning van de andere entiteiten binnen de Task Force duurzame overheidsopdrachten, volgende acties worden ondernomen:

- D.m.v. de bevraging die kadert in de monitoring wordt op systematische wijze onderzocht welke behoeften van aanbestedende diensten significante duurzaamheidswinsten zouden kunnen genereren indien zij op een innovatief-duurzame wijze worden ingevuld.
- Afhankelijk van de respons op voormeld systematisch onderzoek kan eventueel een pilootproject worden geselecteerd waarbij er getracht wordt de behoefte van een aanbestedende overheid op een duurzaam-innovatieve wijze in te vullen door de aankoop van een innovatieve oplossing. De aanbestedende overheid wordt daarbij ondersteund. Indien succesvol zal uitgebreid gecommuniceerd worden over het pilootproject.

2.10 Duurzaamheid bij publiek-private samenwerking

De ontwikkeling van publiek-private samenwerking (PPS) maakt deel uit van een bredere evolutie waarbij de rol van de overheid in de economie verandert van rechtstreekse speler naar organisator, regelgever, regulator, maar ook katalysator. Om sociaaleconomische uitdagingen en infrastructurele behoeften in nauwe samenwerking met de private sector aan te pakken heeft PPS de afgelopen jaren een sterke vlucht genomen. PPS-projecten betreffen dan ook zeer vaak projecten met een heel grote maatschappelijke impact en visibiliteit (de herwaardering van stadsdelen, de aanleg van nieuwe autosnelwegen, etc.).

Hoewel PPS in de praktijk zeer vele vormen kan aannemen (gebiedsontwikkelingscontracten, DBF contracten DBFM, concessies, enz.) zijn vaak toch een aantal gemeenschappelijke kenmerken te ontwaren. Zo zullen PPS-constructies in vergelijking met klassieke overheidsopdrachten veelal een langere termijn hebben, is er een grotere aandacht voor de levenscyclusbenadering en integratie van project- en contractonderdelen. Voorts wordt er voornamelijk gewerkt met een outputgerichte aanpak (aanpak waarbij de overheid bepaalde doelstellingen en randvoorwaarden formuleert en de private sector concrete oplossingen uitwerkt die hieraan tegemoetkomen). PPS-projecten die in de regel worden aanbesteed zijn daarom een niet te verwaarlozen component op het gebied van de verduurzaming van overheidsopdrachten en bieden terzelfdertijd ontegensprekelijk ook perspectieven om overheidsprojecten- en projecten verder te verduurzamen.

De expertise en ervaringen in Vlaanderen m.b.t. publiek-private samenwerking wordt gecentraliseerd in de schoot van het Kenniscentrum publiek-private samenwerking (DAR). Het kenniscentrum fungeert als kennismakelaar, netwerkorganisatie, projectbegeleider en meerwaardebewaker voor PPS-projecten in Vlaanderen. De afgelopen jaren werd belangrijke ervaring opgedaan en expertise opgebouwd inzake PPS. Ook werden diverse instrumenten ontwikkeld voor de operationalisering van PPS gericht op meerwaarde.

Publiek-private samenwerking is zoals aangegeven als uitvoeringswijze voor projecten een instrument dat steeds meer aan belang heeft gewonnen. De integratie van duurzaamheidsaspecten en de aandacht voor duurzaamheid is dan ook van groot belang. In het kader van het voorliggend actieplan zal het departement DAR met de ondersteuning van andere entiteiten volgende acties te nemen zodat duurzaamheid ook bij PPS een nog meer centrale plaats krijgt:

- Beknopte inventarisatie van de mogelijkheden om duurzaamheidsaspecten bij PPS-projecten te integreren, analyse naar huidige en beste praktijken en naar de identificatie van de beste vormen van PPS die als outputgericht instrument kunnen worden ingezet om tot meer duurzame projecten te komen.
- Selectie en ondersteuning van pilootprojecten waar duurzaamheid wordt meegenomen of centraal staat (bijvoorbeeld de realisatie van BEN-gebouwen).
- Verspreiden van de opgedane kennis en ervaringen.

Randvoorwaarde voor de pilootprojecten is dat er vanuit de deelnemende entiteiten in de verschillende beleidsdomeinen projecten worden voorgesteld en in voorkomend geval middelen worden beschikbaar gemaakt om de desgevallend hogere transactie- en projectkosten bij de opstart van deze piloten te dragen (zie punt 2.13.3 – BEN-gebouwen).

2.11 Vergroten van de gedragenheid van duurzame overheidsopdrachten

Om de gedragenheid van duurzame overheidsopdrachten te vergroten zal vooreerst verder ingezet worden op communicatie, sensibilisatie en begeleiding van entiteiten.

Een randvoorwaarde om duurzame overheidsopdrachten in de bedrijfsvoering en de organisatiestructuur van de Vlaamse overheid in te bedden is echter, naast een krachtig politiek signaal, de ondersteuning door het managementniveau van de Vlaamse overheid.

2.11.1 Verankering duurzame overheidsopdrachten in aankoopprocedure

Verschillende entiteiten binnen de Vlaamse overheid nemen al engagementen i.v.m. de opname van duurzaamheidscriteria in bestekken:

- Het AFM heeft het engagement genomen om bij de opmaak van haar raamcontracten alle beschikbare Vlaamse duurzaamheidscriteria in de bestekken te integreren (zie punt 2.6.).
- De OVAM zal zijn eigen aankoopbeleid verduurzamen en het duurzaam aankoopbeleid structureel inbedden in de organisatie. Daartoe zullen de huidige aankoopprocedures ontleed en gebenchmarkt worden. Nadien zal op basis hiervan een procedure ontwikkeld worden die garandeert dat het OVAM-aankoopbeleid volledig verduurzaamt, met de specifieke aandacht voor het eigen beleidsaccent, namelijk de insteek van duurzame materialen (zie 2.7.).
- Binnen het Departement LNE moet vanaf 1 maart 2012 verplicht gebruik worden gemaakt van de bestaande raamcontracten en goedgekeurde Vlaamse, federale en Europese duurzaamheidscriteria voor overheidsopdrachten hoger dan 5.500 euro.
- De directieraad van MOW gaf opdracht aan de afdeling Planning en Coördinatie om na te gaan welke aankopen kunnen worden ingeschakeld in de hieronder beschreven aankoopprocedure.

Deze entiteiten vormen 'goede voorbeelden' die kunnen opgeschaald worden binnen de Vlaamse overheid. Door duurzaamheid te verankeren in de procedure voor overheidsopdrachten of bepaalde duurzaamheidscriteria structureel toe te passen, kunnen grote stappen vooruit gezet worden om de doelstelling van 100 % duurzame overheidsopdrachten te bereiken.

Daarom zal gedurende deze planperiode elke entiteit gestimuleerd worden om onderstaande procedure voor alle aankopen van leveringen en diensten boven 5.500 euro ter goedkeuring voor te leggen op de directieraad van de entiteit.

1. Koop aan via centrale aankoopdiensten & bestaande raamcontracten.
 ↓ Geen centrale aankoopdienst of raamcontract
2. Gebruik gevalideerde duurzaamheidscriteria in de opdrachtdocumenten.
 ↓ Geen gevalideerde duurzaamheidscriteria
3. Ga zelf na of en hoe de levering of dienst kan worden verduurzaamd
 ↓ Mogelijkheid tot verduurzamen maar moeilijkheden bij verwerking in bestek
4. Contacteer het centraal aanspreekpunt duurzame overheidsopdrachten voor ondersteuning

2.11.2 Beheersovereenkomsten – managementovereenkomsten

In de beheers- en managementovereenkomsten 2011-2015 zit het thema duurzame overheidsopdrachten vervat in de generieke doelstelling 'maturiteit verhogen van de eigen organisatie'. Het is nog afwachten of (en welke) acties m.b.t. duurzame overheidsopdrachten onder deze generieke doelstelling worden gerapporteerd.

Desgevallend kunnen de beheers- en managementovereenkomsten aangewend worden om duurzame overheidsopdrachten in de bedrijfsvoering en de organisatiestructuur van de Vlaamse overheid in te bedden.

2.11.3 Omzendbrief duurzame overheidsopdrachten

Op basis van de (Management)rapportering duurzame overheidsopdrachten in het kader van het meerjarenprogramma 'slagkrachtige overheid' zal opgevolgd worden in welke mate de vastgelegde norm op het vlak van duurzame overheidsopdrachten wordt behaald. Deze rapportering zal uitwijzen of de opmaak van een strategische omzendbrief over de procesmatige integratie van duurzaamheid in overheidsopdrachten opportuun is.

Zowel de federale overheid als het Brussels Hoofdstedelijk Gewest beschikken over interne instructies voor de integratie van duurzame criteria in overheidsopdrachten. Vlaanderen beschikt momenteel niet over een dergelijk instrument.

2.11.4 In kaart brengen beleidsimpact van duurzame overheidsopdrachten

Het draagvlak voor duurzame overheidsopdrachten kan sterk verhoogd worden door concreet aan te geven hoe het instrument 'duurzame overheidsopdrachten' kan bijdragen aan het realiseren van beleidsdoelstellingen. Dit is zeker het geval bij sociale overwegingen voor overheidsopdrachten waar verschillende beleidslijnen elkaar vinden: aankoopbeleid, sociaal beleid, werkgelegenheidsbeleid en andere domeinen zoals wonen, internationale handel en samenwerking ... Uitgaand van het principe dat duurzaam werk, sociale inclusie en sociale rechtvaardigheid algemene beleidsdoelstellingen zijn, zijn kosten en baten binnen overheidsopdrachten ook veel ruimer dan wat nu mee in rekening wordt genomen.

In het kader van voorliggend actieplan zal de (mogelijke) bijdrage van het instrument duurzame overheidsopdrachten op de beleidsdoelstellingen in kaart worden gebracht.

2.12 Sociale overwegingen: een integraal onderdeel van duurzame overheidsopdrachten

2.12.1 Inleiding

Sociale overwegingen zijn overwegingen die in overheidsopdrachten worden ingebracht om een waardering aan sociale meerwaarden te geven of om actief aan te sturen op de creatie van sociale meerwaarden, en zo te helpen de sociale pijler van duurzame ontwikkeling te realiseren. De sociale componenten situeren zich op verschillende niveaus: productie en uitvoering, sociale innovatie/arbeidsorganisatie en toegankelijkheid van producten en diensten voor bepaalde bevolkingsgroepen.

Hierbij kunnen we volgende doelstellingen onderscheiden:

1. Bevorderen van gelijke kansen en behandeling
2. Creatie van duurzame werkgelegenheid: evenredige arbeidsparticipatie en diversiteit en de creatie van nieuwe werkgelegenheid en versterken van bestaande
3. Bevorderen van sociaal ondernemerschap
4. Bevorderen van sociale rechtvaardigheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen

De keuze voor sociale overwegingen is een strategische keuze, die vraagt om een meer beleidsmatige invulling van de overheidsopdrachten. Overheidsopdrachten zijn uiteraard maar één element om een sociaal, en ruimer duurzaam, beleid te voeren en moet dus worden afgewogen ten aanzien van andere instrumenten waarover de overheid beschikt, zoals regelgeving, subsidiebeleid en fiscale stimuli. In het kader van het Wetenschappelijk Steunpunt Werk en Sociale Economie – meer bepaald het Social Economy Research Center – loopt een onderzoek rond het zichtbaar maken van de meerwaarde van Sociale Economie. Deze oefening zal input leveren om deze meerwaarde in het kader van duurzame overheidsopdrachten te meten. Het eindrapport wordt medio 2014 verwacht.

In dit kader stelt zich ook de strategische vraag welke doelstellingen op welk niveau worden nagestreefd, en waar die dan best worden vertaald naar sociale criteria in overheidsopdrachten. Zo wezen piloten bij steden en gemeenten uit dat OCMW's kansen voor tewerkstelling via artikel 60 van de OCMW-wet kunnen creëren door die te koppelen aan uitbesteding van arbeidsintensieve diensten of werken. Hetzelfde geldt voor het inzetten van bijvoorbeeld stageplaatsen bij de uitvoering van bepaalde diensten of werken.

Op dit moment is er enkel de bevraging (zie punt 2.5.2) die zicht geeft op de kennis en praktijken van aankopers van de Vlaamse overheid m.b.t. het sociale luik van overheidsopdrachten. Hieruit blijkt dat sociale criteria beperkt worden toegepast in de overheidsopdrachten. Aanbestedende overheden hebben heel wat vragen over de relevantie, toepasbaarheid en kostprijs van bijvoorbeeld een tewerkstellingsparagraaf, diversiteitsclausules of reservering voor sociale economie.

In het kader van het Vlaams actieplan duurzame overheidsopdrachten 2009-2011 werd een leidraad sociale criteria ten behoeve van de aankopers van de Vlaamse overheid ontwikkeld. Voor de periode 2012-2014 zal ingezet worden op een zo breed mogelijke effectieve toepassing van dit instrument. Hiervoor zullen de mogelijkheden uit de leidraad waar mogelijk geconcretiseerd worden in clausules

die onmiddellijk geïntegreerd kunnen worden in de bestekken. Verder zal in voorliggend actieplan ingezet worden op pilootprojecten en kennisopbouw bij- en ondersteuning voor de aankopers.

2.12.2 Het bevorderen van gelijke kansen en behandeling

Vanuit het Team Gelijke Kansen Vlaanderen (DAR) en het Team Inburgering en het Team Integratie (Agentschap Binnenlands Bestuur, Bestuurszaken) zullen de mogelijkheden m.b.t. gelijke kansen en behandeling, beschreven in de leidraad sociale criteria worden geconcretiseerd in clausules, die onmiddellijk geïntegreerd kunnen worden in de bestekken, telkens op maat van de gevraagde diensten, werken of producten. Hierbij zal in eerste instantie gefocust worden op die categorieën van diensten, werken of producten, die vanuit dit perspectief het meest relevant zijn. Het betreft clausules m.b.t. antidiscriminatie, holebi's, gender en personen met een handicap, fysieke toegankelijkheid en IT-toegankelijkheid.

2.12.2.1 Antidiscriminatie

Gezien het hier gewoon de garantie betreft dat de uitvoerder/leverancier de wet respecteert, mag standaardisering van een non-discriminatieclausule in elke overheidsaanbesteding geen probleem vormen. Het expliciet opnemen van een verwijzing naar deze wetgeving, heeft een belangrijk sensibiliserend effect.

De non-discriminatieclausule zal niet enkel in de selectiefase maar ook als ontbindende voorwaarde in de uitvoeringsfase opgenomen worden.

In de selectiefase kan worden geëxpliciteerd dat een definitieve veroordeling wegens een inbreuk op de anti-discriminatiewetgeving beschouwd wordt als een misdrijf dat de professionele integriteit van de inschrijver aantast. De aanbestedende overheid moet controleren of de begunstigde van de opdracht daarvoor werd veroordeeld en zal daarvoor een uittreksel van het strafregister (bewijs van goed gedrag en zeden) van de inschrijver moeten opvragen. Dat vormt evenwel geen bijkomende administratieve last omdat dergelijk bewijs sowieso moet worden opgevraagd ter controle of de begunstigde zich al dan niet in één van de verplichte uitsluitingsgevallen¹³ bevindt. Bovendien onderzocht de federale overheid de mogelijkheden om het uittreksel van het strafregister digitaal ter beschikking te stellen van de aanbestedende overheden. Volgens hun planning zou dit attest vanaf 1 januari 2013 beschikbaar moeten zijn in de Digiflow-applicatie die ook door de Vlaamse overheid wordt gebruikt.

Als uitvoeringsvoorwaarde kan opgenomen worden dat de inschrijver de anti-discriminatiewetgeving en de principes inzake non-discriminatie moet naleven. Ook deze uitvoeringsvoorwaarde brengt geen verzwaring van de administratieve lasten voor de inschrijvers met zich mee daar het ook hier slechts gaat over sensibiliserende clausules. De anti-discriminatiewetgeving is immers van openbare orde en de niet naleving ervan wordt strafrechtelijk gesanctioneerd. Er hoeven dus geen bijkomende verklaringen vanwege de inschrijvers worden opgemaakt.

De non-discriminatieclausule zal eind 2012 aan alle entiteiten van de Vlaamse overheid worden bezorgd voor opname in hun overheidsopdrachten, zowel in de selectiefase als in de uitvoeringsfase. Doelstelling is 100% opname van de non-discriminatie-clausule tegen eind 2014.

¹³ arts. 17, 43 en 69 van het KB van 8 januari 1996

2.12.2.2 Holebi's, gender en personen met een handicap.

Het Team Gelijke Kansen Vlaanderen zal tegen eind 2012 en in samenspraak met de stakeholders uit het gelijkemiddelveld de relevante diensten, werken en producten afbakenen waarvoor clausules m.b.t. gelijke kansen en behandeling van holebi's, gender en personen met een handicap kunnen worden geconcretiseerd op basis van de leidraad sociale criteria.

De clausules zullen tegen eind 2013 geformuleerd zijn en aangeboden aan de entiteiten van de Vlaamse overheid voor opname in de bestekken van de betreffende diensten, werken en leveringen.

2.12.2.3 Garanderen van fysieke toegankelijkheid

Binnen de handleiding 'waardering kantoorgebouwen' is onder meer ook het screenen van de fysieke toegankelijkheid van gebouwen vervat. Het AFM zal dit toegankelijkheidsluik verder uitwerken.

2.12.2.4 IT Toegankelijkheid

De Vlaamse regering heeft op 29 februari 2008 in een rondzendbrief nieuwe doelstellingen vastgelegd voor het in 2004 gestarte programma 'Toegankelijk Web'. De rondzendbrief is op de hele Vlaamse overheid van toepassing.

Wanneer de Vlaamse overheid externe organisaties opdrachten geeft waarin het maken van een website vervat zit, of wanneer het gaat om websites die geheel of gedeeltelijk (+50%) door de Vlaamse overheid gefinancierd worden, moet de toegankelijkheid van de website als een gunnings- of financieringscriterium opgenomen worden, tenzij er gegronde redenen zijn om dit niet te doen. Elke overheidsopdracht die het maken van een website inhoudt moet minimaal de toegankelijkheid volgens het AnySurfer basislabel (of gelijkwaardig, zoals bijv. de WCAG-normen) voorschrijven als technische specificatie zowel bij aanbestedingen als bij onderhandelingsprocedures en offerteaanvragen. De website moet hierbij ter screening worden aangeboden bij het project Toegankelijk Web.

Het aantal toegankelijke websites stijgt traag. Een overzicht van de toegankelijke websites is te vinden via de link www.vlaanderen.be/toegankelijkweb. Een globaal rapport m.b.t. toegankelijkheid van de websites van de Vlaamse overheid is te vinden op <http://www.toegankelijkheidsmonitor.be/#conclusie>. Op 30 september 2010 bedroeg het aantal websites met het AnySurferlabel slechts 21,1%.

De Task Force duurzame overheidsopdrachten zal gedurende de periode 2012-2014 inzetten op het stimuleren van de IT-toegankelijkheid ter verhoging van dit percentage. Het centraal aanspreekpunt zorgt voor de opmaak van een standaardclausule die kan ingepast worden in het bestek van elke overheidsopdracht die voorziet in de opmaak van een 'nieuwe' website zoals bedoeld in de omzendbrief van 29 februari 2008.

Daarnaast kan IT-toegankelijkheid met andere, nader te bepalen acties, worden gestimuleerd door de betrokken diensten binnen de Vlaamse overheid indien dat opportuun wordt geacht en indien er over voldoende middelen kan worden beschikt.

2.12.3 Creatie van duurzame werkgelegenheid

Het Departement WSE zal de leidraad sociale criteria in overleg met de stakeholders operationaliseren op vlak van duurzame werkgelegenheid. Omdat de creatie van duurzame werkgelegenheid echter vooral een verhaal is van maatwerk, zal ingezet worden op een kritische hoeveelheid goede praktijken, voorbeeldbestekken en pilootprojecten.

Omdat het gebruik van deze sociale clausules in overheidsopdrachten vrijblijvend is en afhankelijk van de bereidheid van de entiteiten, is er nood aan concrete streefdoelen voor de overheid inzake duurzame werkgelegenheid. Per subdoelstelling, met name voor het bevorderen van evenredige participatie en diversiteit en de creatie van nieuwe en versterken van bestaande werkgelegenheid, zal het Departement WSE nagaan in welke mate een groeipad met streefcijfers kan worden opgesteld. Opdat deze doelstellingen voldoende realistisch zouden zijn en niet louter kwantitatief maar ook inhoudelijk kwalitatief, werken we hieraan in twee stappen:

- Elk beleidsdomein wordt gevraagd om één goed praktijkvoorbeeld uit te werken (of te motiveren waarom dit binnen het beleidsdomein niet van toepassing wordt geacht) en verslag te geven aan de Task Force over de ontwikkeling ervan, de ervaren knelpunten, de kritische succesfactoren.
- Het departement WSE zal in overleg met de Task Force nagaan in welke mate en hoe een groeipad met streefcijfers kan worden opgesteld.

2.12.3.1 Bevorderen van evenredige arbeidsparticipatie en diversiteit

Het bevorderen van evenredige participatie en diversiteit via of in het kader van overheidsopdrachten wordt tot nog toe in Vlaanderen bijna niet toegepast. In het kader van dit actieplan wordt hier verder op ingezet.

- Opleidingsclausules in de uitvoering

Vlaanderen kampt met een hoge ongekwalificeerde uitstroom van jongeren (van allochtone origine). De Vlaamse overheid zet dan ook sterk in op werkervaringstrajecten en werkplekieren als instrument om de aansluiting op de arbeidsmarkt te bevorderen. Er bestaat een hele waaier van instrumenten die hiervoor in aanmerking komen: stages, ikv deeltijds beroepsonderwijs, leertijdjongeren, werkervaringsplaatsen, IBO, IBO- taal, art. 60, web +... als vormen van jobcreatie voor kansengroepen....

Voor grote aanbestedingen (cateringcontracten, bouwprojecten, riolerings- of wegenwerken, onderhoudscontracten etc) zal werkplekieren als bijzondere uitvoeringsvoorwaarde worden geïntegreerd. Het Departement WSE zal, in samenwerking met andere betrokken entiteiten, daarbij voor ondersteuning zorgen van de contractanten door:

- De informatie ter beschikking te stellen over alle mogelijke/nuttige maatregelen en instrumenten waar contractanten beroep op kunnen doen bij de ontwikkeling van werkplekieren; dit zal vooral gebeuren via de websites van het beleidsdomein en via verdere bekendmaking van (de aangepaste instrumenten uit) de toolboxes competentieontwikkeling, EAD en De juiste Stoel.
- De procesbegeleiding die wordt geboden door onder andere de regionale projectontwikkelaars via de maatregel van de diversiteitsplannen of via de maatregel van de meervoudige begeleiding (in het kader van de ontwikkeling

van een diversiteitsbeleid zonder gebruik te maken van een gesubsidieerd diversiteitsplan).

Om de kwaliteit van de geboden ondersteuning te waarborgen, zal het Departement WSE het initiatief nemen om begin 2013 de regionale projectontwikkelaars en de consultants van de andere netwerken een kennismakingstraining rond het actieplan duurzame overheidsopdrachten aan te bieden.

- **Diversiteitsbeleid bij de uitvoering**

Om de ontwikkeling van een duurzaam loopbaanbeleid binnen organisaties te stimuleren en daarbij elk talent kansen te bieden, zonder vooroordelen en (indirecte) discriminatie, wordt aandacht voor duurzame diversiteit binnen een organisatie een belangrijke meerwaarde bij de beoordeling van dossiers die betrekking hebben op omvangrijke Vlaamse overheidsopdrachten en bij het toekennen van aanzienlijke subsidies.

Ondertussen zijn er reeds een 5000-tal ondernemingen die diversiteitsplannen hebben afgesloten. Het aandeel van bedrijven met een diversiteitsplan varieert van sector tot sector en al naargelang de grootte van het bedrijf. Naast de gesubsidieerde diversiteitsplannen van het Vlaamse EAD-beleid en van het Territoriaal Pact van Brussel moet ook rekening gehouden worden met de inspanningen van bedrijven die hun diversiteitsbeleid hebben uitgebouwd zonder beroep te doen op subsidies.

In omvangrijke Vlaamse overheidsopdrachten kunnen we de meerwaarde van een diversiteitsbeleid dan best als volgt in rekening brengen: opname clause m.b.t. het opstarten en uitvoeren van een (al dan niet gesubsidieerd) diversiteitsplan mét concrete streefcijfers rond de kansengroepen (personen van allochtone afkomst, met arbeidshandicap of oudere werknemers) inzake instroom, doorstroom, retentie en opleiding. Er kan overwogen worden om daarbij nog te differentiëren naargelang het om een startend beleid gaat (instapplan of gelijkwaardig), een beleid dat al enig draagvlak heeft en in volle uitbouw is (een klassiek of een clusterplan) en een beleid dat al echt verankerd wordt in alle onderdelen van het reguliere ondernemingsbeleid (een groeiplan).

Controle op de uitvoering gebeurt via:

- Voor het afsluiten van het contract: verwijzen naar het laatste rapportageformulier of aanvraagdossier (bij Departement WSE of Actiris); wanneer de aanvraag nog niet is ingediend: een verklaring op eer omtrent het indienen van een aanvraagdossier tijdens het kalenderjaar waarin het contract een aanvang neemt.
- Bij afronden van het contract
 - o voor een nieuw gesubsidieerd plan: via de prospectielijst van ondernemingen met een gesubsidieerd diversiteitsplan bij het Departement WSE (of via vergelijkbaar instrument bij Actiris). De bevoegde dienst staat in voor de juistheid van de gegevens.
 - o voor een niet gesubsidieerd (of oud) plan: het overmaken van het opgestelde (niet-gesubsidieerde) actieplan mét streefcijfers en rapportering over de resultaten of via het formulier 'meervoudige begeleiding' van het Departement WSE (of vergelijkbaar instrument bij Actiris).

Zoals nu al uitdrukkelijk voorzien in de regelgeving betreffende de uitvoering van een diversiteitsplan, wordt bij afronding omstandig gerapporteerd over de behaalde resultaten. Wanneer een streefcijfer niet wordt gehaald, moet dit uitvoerig

toegelicht worden. Onvoldoende resultaat of onvoldoende motivering voor het niet behalen van de resultaten kunnen aanleiding geven tot sanctionering.

Voor ondersteuning bij het opstellen en uitvoeren van een diversiteitsplan kunnen bedrijven en organisaties terecht bij alle netwerken: de projectontwikkelaars, de sectorconsulenten, de diversiteitsconsulenten van de vakbonden of werkgeversorganisaties en andere private consultants. De engagementen van het Departement WSE beschreven onder het punt 'opleidingsclausules' zijn ook hier van toepassing. De verschillende acties die onder andere in het kader van het diversiteitsluik binnen de sectorconvenants zullen worden uitgevoerd (momenteel nog in onderhandeling) ondersteunen eveneens direct of indirect de uitvoering van dit aandachtspunt. Ook de sectorconsulenten van het diversiteitsnetwerk bij de SERV zullen in de al vermelde kennismakingstraining betrokken worden.

2.12.3.2 Creatie van nieuwe en versterken van bestaande werkgelegenheid

Met de omzendbrief BA - 98/10 van 24 november 1998 beveelt de Vlaamse overheid aan de lokale besturen aan om bij het gunnen van overheidsopdrachten voor werken een tewerkstellingsparagraaf in de overeenkomst met de aannemer van het werk toe te voegen. De bedoeling van deze tewerkstellingsparagraaf is om werkzoekenden, minstens voor de duur van het werk, opnieuw in het arbeidscircuit te brengen door hen werkervaring aan te bieden. In de modelbestekken die het Agentschap voor Binnenlands Bestuur ter beschikking stelt van lokale besturen is deze tewerkstellingsparagraaf ook standaard opgenomen.

De tewerkstellingsparagraaf heeft een wat negatieve bijklank gekregen sinds de omzendbrief van 1998, die de grootorde van bouwopdrachten specifiek verbond aan aantallen toegevoegde tewerkstelling/stageplaatsen. De tewerkstellingsparagraaf 'nieuwe stijl' die werd gepiloteerd in Antwerpen¹⁴, gaat uit van meer gerichte voorbereiding en flexibiliteit bij het hanteren van de tewerkstellingsparagraaf. Hier zal verder op ingezet worden. De bijzondere uitvoeringsvoorwaarden (art. 18bis) laten immers meer toe dan enkel directe jobcreatie, een adequate 'mix' in samenspraak met de betrokken partijen kan meer garantie op succes bieden én beter aansluiten bij noden van sectoren enerzijds en het werkgelegenheids- of onderwijsbeleid anderzijds.

Enkele voorbeelden van zo'n mix zijn:

Op vlak van HR-beleid:

- opleidingsinspanningen bestaand personeel (gaande van klassieke opleidingen tot bijvoorbeeld opstart van een mentorschap voor oudere werknemers ...)
- inspanningen op vlak van diversiteit (via diversiteitsplan of via het uitvoeren van een nulmeting)
- Opstarten van samenwerking met/onderaanneming door sociale economie voor specifieke deeltaken
- aanbieden van coaching op de werkvloer/ uitwerken van een coachingsprogramma opstarten van een competentiebeleid/samenwerking met relevante centra ervaringsbewijs

Op vlak van instroom: aanbieden van stageplaatsen en bijhorende begeleidingsinspanningen, tewerkstelling van personen in het kader van art. 60 en het aanbieden van een IBO

¹⁴ Eindrapport 'Bijzonder Plan van Aanleg naar Werk', 2008. Vervolgproject MMA wordt momenteel ondersteund door het Fonds ter bevordering van de Sociale Economie.

Op vlak van samenwerking met onderwijs: aanbieden van werkervaringsplaatsen voor DBSO, leertijd of werkzoekenden. Het opstarten of uitbouwen van een samenwerking met onderwijspartners rond bijvoorbeeld uitwisseling of terbeschikkingstelling didactisch materiaal, investeringen in infrastructuur, leerkrachtenstages, werkpleklers,...

Op vlak van maatschappelijk verantwoord ondernemen: Opstarten van een MVO-beleid binnen de onderneming

Acties:

- Het departement WSE werkt een nieuwe omschrijving uit voor de werkwijze gebaseerd op art. 40 van de nieuwe wet overheidsopdrachten. Deze werkwijze gaat uit van maatwerk op niveau van bestek en betrokken sector, dialoog met de betrokkenen (vraag, aanbod) en vraag naar inzet flankerend beleid.
- Zoals hierboven aangegeven (punt 2.12.3) worden er piloten uitgewerkt om het aantal praktijkvoorbeelden te vergroten en anderzijds maatschappelijk draagvlak op te bouwen. Deze piloten worden op hun merites beoordeeld en verdere toepassingen worden op basis daarvan bekeken.

Lokale overheden kunnen op kleinere schaal dezelfde instrumenten promoten en laten ondersteunen als die welke de Vlaamse overheid inzet. Vlaanderen kan dit proces op vele manieren ondersteunen. Het beleidsdomein WSE zal:

- hier de aandacht op vestigen in de af te sluiten sectorconvenant met de lokale besturen en de sectorconsulenten betrekken in een kennismakingstraining.
- de lokale besturen ondersteunen (via de sectorconsulenten) bij het in kaart brengen van bestaande en bij de ontwikkeling van nieuwe goede praktijken.
- De regionale projectontwikkelaars die instaan voor de begeleiding van de (huidige) diversiteitsplannen, opdracht geven om in hun prospecties bij en begeleidingen van lokale overheden en semiopenbare instellingen, het concept duurzame overheidsopdrachten te promoten, eerste raadgevingen te geven over de manier om dit aan te pakken/op te starten en tevens alle geïnventariseerde positieve ervaringen met het instrument mee te helpen verspreiden.

2.12.4 Bevorderen van sociaal ondernemerschap

De Vlaamse overheid beschikt niet over concrete cijfers over het aantal overheidsopdrachten dat overeenkomstig art. 18bis, §2 van de overheidsopdrachtenwet wordt voorbehouden aan de sociale economie.

Op basis van een beperkte bevraging van de aankopers kan gesteld worden dat het voorbehouden van opdrachten af en toe wordt gebruikt binnen de Vlaamse overheid. Het merendeel van de voorbehouden opdrachten zijn eerder kleine opdrachten via de onderhandelingsprocedure zonder bekendmaking.

De inventarisatie van de inschakeling van sociale economie zal deel uitmaken van het luik monitoring. Goede voorbeelden zijn:

- AFM: de uitbesteding van montage en de herstellingen van de dienstfietsen het afwerken en het verpakken van drukwerk aan een sociale economiebedrijf.
- VDAB: het wassen van werkkledij in de provincie Limburg door BEWEL (Beschermd Werkplaats Limburg) en het herstofferen van versleten bezoekersstoelen door de Beschermd werkplaats Kiel in Antwerpen.

In kader van voorliggend actieplan zullen volgende acties worden ondernomen:

- Er zal gebruik gemaakt worden van de jaarlijkse bevraging om na te gaan in welke mate, en voor welke productgroepen, er opdrachten worden voorbehouden voor de sociale economie. Op basis van de resultaten van de bevraging duurzame overheidsopdrachten wordt een inventaris aangelegd van alle overheidsopdrachten die het voorbije jaar werden voorbehouden aan de sociale economie. De inventaris kan fungeren als bron van goede voorbeelden voor het centraal aanspreekpunt bij het individueel begeleiden van aankopers en bij het opstellen van handleidingen. Algemene bevindingen die volgen uit de inventaris kunnen aanleiding geven tot nieuwe acties.
- Indien uit de resultaten van de bevraging blijkt dat er wat betreft bepaalde productgroepen geen of slechts weinig opdrachten voorbehouden worden aan de sociale economie, hoewel die productgroepen zich nochtans tot het voorbehouden van opdrachten lenen, kan een netwerksessie worden georganiseerd waarbij aandacht wordt besteed aan het voorbehouden van opdrachten.
- Bij een positieve evaluatie van het pilootproject rond beheer van waterwegen (aanbesteed door NV De Scheepvaart) zal ook het Agentschap Wegen en Verkeer een piloot opstarten. Het Departement LNE zal een beknopte handleiding uitschrijven i.v.m. de opname van criteria rond sociale tewerkstelling in bestekken over het beheer van ecologische infrastructuur. De afgewerkte handleiding wordt begin 2013 verwacht. De mogelijke pistes die bestaan voor het inschakelen van kansengroepen voor opdrachten binnen de cel hergebruik van het AFM worden benut.
- Het Departement WSE zal ook inzetten op samenwerking tussen sociale economie en reguliere economie.

2.12.5 Bevorderen van sociale rechtvaardigheid en maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO)

Het Agentschap Ondernemen neemt in samenwerking met het Departement WSE deel aan het MVO- project Cogita. Dit is een project binnen het Interreg IVC – programma met 13 partners en een looptijd van 3 jaar (01/2012-12/2014). Het project wil de regio's inspireren m.b.t. hun beleid voor het stimuleren van een geïntegreerde benadering van MVO bij de KMO. In het project zijn een aantal sub thema's gedefinieerd waaronder duurzame overheidsopdrachten. In dit kader kan ingezet worden op volgende acties:

- Piloten rond sociaal duurzaam ketenbeheer: Echte duurzame ketens van producten of diensten in kaart brengen is niet evident, laat staan de controle ervan organiseren. De publieke sector koopt in grote hoeveelheden diverse producten waarvan de productieomstandigheden niet altijd sociaal rechtvaardig zijn. Het is natuurlijk onmogelijk om als publieke aankoper alles op het terrein te gaan controleren. Daarom is het nuttig om samen met andere overheden een dialoog aan te knopen met deze ketens over de sociale problemen in sommige ervan. In het kader van voorliggend actieplan zal op basis van concrete bestekken en aankoopbehoeften een constructieve dialoog met betrokken sectoren worden aangegaan. Sociale duurzaamheid is bovendien geen vaste toestand die men bereikt maar een constante evolutie.

Daarom wordt nagegaan hoe via diverse wegen, waaronder het aankoopbeleid, sociaal verantwoorde ketens kunnen worden gestimuleerd.

- Het stimuleren van de toepassing van labelsystemen en standaarden door het bedrijfsleven. Hierbij zal worden samengewerkt met de diverse werkgeversvertegenwoordigers om de toepassing van concrete instrumenten en certificeringssystemen verder te bevorderen. Dit kadert in het duurzaam aankoop- en MVO-beleid van de overheid en ook in het ruimere beleid voor duurzame ontwikkeling.

2.13 Duurzaamheidscriteria en doelstellingen per productgroep

2.13.1 Aanpak

Conform het eerste Vlaams actieplan duurzame overheidsopdrachten zijn de Europese kern GPP-criteria en de eisen die de Vlaamse overheid aan de lokale overheden oplegt een minimumvereiste bij het vastleggen van criteria voor bestekken van de Vlaamse overheid. Bijkomend wordt gestreefd naar de toepassing van de sociale clausules, zoals geformuleerd in de leidraad sociale criteria en indien mogelijk verdergaande milieu- en materiaalcriteria.

Er zijn productgroepen waarbij de integratie van de diverse duurzaamheidscriteria best kan in de bestaande instrumenten (bv. dienstvoertuigen, kantoorgebouwen,...), of (standaard)bestekken (bv. elektriciteit, straatverlichting en verkeerslichten ...). Voor de andere productgroepen wordt een productfiche opgemaakt conform de werkwijze die al beschreven werd in het actieplan 2009-2011, met volgende stappen:

- Opmaak van een ontwerpproductfiche
- Stakeholderoverleg: Het middenveld en stakeholders (bedrijven, verenigingen, NGO's, vakbonden, lokale besturen,...) worden uitgenodigd voor overleg over de criteriaontwikkeling en doelstellingen per productgroep
- Praktijktoets: Met het oog op het beschikbaar stellen van kant en klaar materiaal worden de fiches in pilootprojecten getest. Daarvoor wordt samengewerkt met entiteiten die voor de betreffende productgroep een nieuw bestek moeten opmaken. De knelpunten die hierbij aan het licht komen, kunnen zo nog weggewerkt worden voor de fiches verspreid worden. De toets op knelpunten gebeurt voor het volledige aankooptraject: opmaak van bestek, evaluatie van offertes en controle bij de uitvoering. De pilootprojecten worden geselecteerd door de Task Force duurzame overheidsopdrachten op basis van de taakverdeling raamcontracten (cf. punt 2.6.3.1.)
- Operationalisering voor de hele Vlaamse overheid: Het centraal aanspreekpunt voorziet communicatie over de productfiches en praktijkgerichte opleiding voor de aankopers. In netwerksessies wordt niet alleen aandacht besteed aan de in de productfiches opgenomen criteria, maar ook aan de praktische knelpunten zoals de aankopers ze aanvoelen.
- Monitoring, rapportering en bijsturing van het ambitieniveau.

Voor de productgroepen die voor de Europese Commissie prioritair zijn (zie punt 2.2.1) is een regelmatige herziening van de GPP-criteria door de Europese Commissie gegarandeerd. Deze geactualiseerde criteria zullen ook in de gevalideerde productfiches worden overgenomen. Voor de andere productgroepen wordt bekeken met welke frequentie de productfiches geactualiseerd moeten worden (inclusief aanpassing aan wijziging in de wetgeving).

2.13.2 Productgroepen

2.13.2.1 Voertuigen

Eind 2008 keurde de Vlaamse Regering de omzendbrief DVO/BZ/P&O/2008/11 rond gebruik, verwerving en vervreemding van dienstvoertuigen¹⁵ (personenwagens, terreinwagens en lichte bestelwagens) goed. Naast een financiële beperking en een beperking op het vlak van fiscale pk legt de omzendbrief ook een minimale ecoscore vast, bepaald per klasse van dienstvoertuig (uitgezonderd kleine bestelwagens: minimale CO₂-uitstoot in plaats van ecoscore).

Deze omzendbrief is door het Departement BZ, het AFM en het Departement LNE geactualiseerd en wordt najaar 2012 aan de Vlaamse Regering voorgelegd. Bij de actualisering werden de ecoscores aangepast volgens de technologische ontwikkelingen. Daarnaast werden ook ecoscores ingevuld voor voertuigen waarvoor in 2008 nog geen ecoscores waren vastgesteld, met name:

- kleine bestelwagens en;
- wagens met een alternatieve energievoorziening (wagens op aardgas, hybride en elektrische wagens).

Het sleutelproject 4.2 'Duurzaam optreden van de Vlaamse overheid' van het meerjarenprogramma slagkrachtige overheid formuleerde volgende doelstellingen voor de hele vloot van dienstvoertuigen: 10 % minder brandstofverbruik tegen 2014 (referentiejaar 2009) en een gemiddelde ecoscore van 63 in 2015.

Het Koninklijk Besluit van 20 december 2010 inzake de bevordering van schone en energiezuinige wegvoertuigen¹⁶ legt, in navolging van richtlijn 2009/33/EG, vast dat bij overheidsopdrachten en opdrachten betreffende de levering van wegvoertuigen, waarvan het geraamd bedrag de drempel voor de Europese bekendmaking bereikt, energie- en milieueffecten tijdens de operationele levensduur in aanmerking moeten genomen worden, alsook de te volgen methodologie in dat verband.

Dit Koninklijk Besluit betreft personenwagens, lichte bedrijfsvoertuigen, zware bedrijfsvoertuigen en bussen. De bedoelde voorschriften zullen op dezelfde manier gelden voor alle aanbestedende instanties die vallen onder het toepassingsgebied van de overheidsopdrachtenwet.

Personenwagens en lichte bedrijfsvoertuigen die de eisen uit de omzendbrief rond gebruik, verwerving en vervreemding van dienstvoertuigen volgen, voldoen ook aan de bepalingen uit het KB. Voor zware bedrijfsvoertuigen en bussen moet de methode uit het KB gevolgd worden. Het Departement Bestuurszaken staat in voor de opmaak van een verklarend document ten behoeve van de aankopers van de Vlaamse overheid.

¹⁵ http://www.bestuurszaken.be/RZB_DVO_2008_11

¹⁶ Publicatie in het Belgische Staatsblad d.d. 24 december 2010

Herziening omzendbrief 'gebruik, verwerving en vervreemding van dienstvoertuigen'

De geactualiseerde omzendbrief bevat belangrijke aanknopingspunten om de doelstellingen uit het sleutelproject 'duurzaam optreden van de Vlaamse overheid' te bereiken, maar is nog voor verbetering vatbaar. Het Departement LNE zal daarom tegen eind 2012 een grondige herziening van de omzendbrief voorstellen op basis van een analyse van de volgende opties:

- beperking keuzemogelijkheden in zowel voertuigklassen als brandstofsoorten;
- opname van streefdoelen voor het aandeel voertuigen met een ecoscore boven een bepaalde drempel, waarbij de nodige informatie en ondersteuning worden aangeboden om de entiteiten te helpen in hun zoektocht naar extra-milieuverantwoorde voertuigen;
- opname van streefdoelen rond een verbetering van de gewogen en/of gemiddelde ecoscore per entiteit.

Naast deze gekozen opties zal er ook oog zijn voor:

- De afstemming van de omzendbrief met de 'milieubeleidsovereenkomsten (MBO) voor afvalbanden, voor afgedankte voertuigen en voor afgedankte autobatterijen en -accu's.' Hiervoor zal het Departement LNE samenwerken met de OVAM.
- De afstemming op de GPP Toolkitcriteria (Europese Commissie). Deze criteria werden in 2012 geactualiseerd.
- De toepassing van stille, veilige en zuinige banden, volgens de criteria die door de Europese Commissie werden uitgewerkt.¹⁷

Een jaarlijkse evaluatie van de omzendbrief en de daarin opgenomen ecoscores is voorzien.

Aankoop van duurzame dienstvoertuigen via raamcontracten

Het AFM hanteert in haar raamcontracten de ecoscore als technische vereiste en gunningscriterium. Zo zorgt het AFM ervoor dat de voertuigen die d.m.v. haar raamcontracten aangeboden worden voldoen aan de ecoscores die in de omzendbrief zijn voorzien of zelfs aan hogere ecoscores. Het AFM zal bij het opmaken van nieuwe bestekken in haar marktonderzoek steeds nagaan wat de ecoscore is van de op de markt beschikbare wagens. Indien mogelijk eist het AFM n.a.v. dit marktonderzoek een hogere ecoscore dan in de omzendbrief werd voorzien. De informatie van dit marktonderzoek kan ook als insteek gebruikt worden bij een volgende actualisering van de omzendbrief. Het AFM communiceert samen met het Departement LNE over de beschikbare raamcontracten.

Monitoring wagenpark Vlaamse overheid

In het meerjarenprogramma 'slagkrachtige overheid' engageert de Vlaamse overheid zich om tegen 2015 een gemiddelde ecoscore van 63 te behalen voor haar wagenpark. Om dit op te volgen zal er een jaarlijkse rapportering over het wagenpark van de entiteiten gebeuren via de rapporteringsdatabank van het Departement BZ. De resultaten van deze gegevens zullen ook steeds meegenomen worden bij de evaluatie van de omzendbrief rond gebruik, verwerving en vervreemding van dienstvoertuigen.

¹⁷ Verordening (EG) Nr. 661/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende typegoedkeuringsvoorschriften voor de algemene veiligheid van motorvoertuigen, aanhangwagens daarvan en daarvoor bestemde systemen, onderdelen en technische eenheden & Verordening (EG) Nr. 1222/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009 inzake de etikettering van banden met betrekking tot hun brandstofefficiëntie en andere essentiële parameters (incl. latere wijzigingen)

Niet dienstvoertuigen:

De voertuigtypen die overheden zich verschaffen, lopen sterk uiteen: van voertuigen voor gewoon gebruik (zoals officiële voertuigen, voertuigen van keuringsinstanties en bestelwagens of voertuigen voor tuinonderhoud) tot voertuigen voor noodgevallen (ambulance, brandweer en politie) en bijzondere voertuigen (zoals veegwagens, vuilniswagens en bussen).

De Europese Commissie heeft GPP-criteria ontwikkeld voor volgende productgroepen:

- Personenauto's die rechtstreeks zijn gekocht of die worden gehuurd op basis van een lease- of huurovereenkomst. Hiervoor legt de omzendbrief 'gebruik, verwerving en vervreemding van dienstvoertuigen' de milieueisen voor de Vlaamse overheid op.
- Voertuigen en diensten voor openbaar vervoer
- Voertuigen en diensten voor afvalinzameling

De Task Force duurzame overheidsopdrachten zal alle entiteiten van de Vlaamse overheid die voertuigen en diensten aankopen voor openbaar vervoer of voor afvalinzameling sensibiliseren zodat deze entiteiten minimaal voldoen aan de kern GPP-criteria en waar mogelijk aan de 'uitgebreide' GPP-criteria die de Europese Commissie voor die productgroepen heeft ontwikkeld.

2.13.2.2 Elektriciteit

Het Agentschap Wegen en Verkeer (afdeling Expertise Verkeer en Telematica) beheert een raamcontract voor de levering van elektriciteit. Het bestek 'Levering elektrische energie voor de gebouwen en installaties van de Vlaamse Overheid' werd op 12 september 2011 aanbesteed en voorziet in de levering van 100% groene stroom voor een groot deel van het energieverbruik van de Vlaamse overheidsinstellingen van 2012 tot 2015.

Er zijn echter heel wat entiteiten binnen de Vlaamse overheid die niet afnemen van dit raamcontract. Na 2015 zal dit bestek worden opgevat als een 'Opdrachtcentrale' en is het de doelstelling om zo veel mogelijk Vlaamse overheidsinstanties te betrekken.

Het Agentschap Wegen en Verkeer zal in samenwerking met het Departement LNE in 2012 al deze entiteiten aanschrijven met meer informatie over:

- het aanbod van groene stroom en eventuele prijsvoordelen;
- de voordelen die het raamcontract van het beleidsdomein MOW biedt en de mogelijkheden om op een volgend raamcontract in te tekenen.

De brief zal de entiteiten aanmoedigen om verder 100 % groene stroom te gebruiken of om over te schakelen op 100 % groene stroom. In de brief zal ook gevraagd worden naar de intentie om in de toekomst gebruik te maken van het raamcontract van MOW.

2.13.2.3 Hout

De Minister bevoegd voor Leefmilieu en Natuur besliste om zowel hout met het FSC als PEFC-label als duurzaam hout te aanvaarden. In het kader van het Vlaams actieplan 2009-2011 is vervolgens een productfiche 'hout' opgemaakt.

Aan de entiteiten van de Vlaamse overheid zal gedurende deze planperiode een maximale inspanning gevraagd worden om de criteria voor duurzaam hout uit de productfiche 'hout' in de overheidsbestekken te integreren. De Vlaamse overheid streeft er hierbij naar om tegen 2014 uitsluitend (100%) hout uit duurzaam beheerde bossen aan te kopen. Het hout dat aangekocht wordt voor toepassingen waarvoor er op de markt geen of onvoldoende hout uit duurzaam beheerde bossen beschikbaar is, wordt bij het berekenen van dit percentage niet in rekening genomen.

Het Agentschap Wegen en Verkeer zal de criteria uit de productfiche 'hout' integreren in haar standaardbestekken of de standaardbestekken waar al duurzaamheidscriteria voor hout in staan, zoals het standaardbestek 250, aanpassen zodat deze voldoen aan de vereisten uit de productfiche hout. Deze aanpassingen worden in eerste instantie via de standaardteksten doorgevoerd en later via de nieuwe versies van het standaardbestek.

De Vlaamse overheid kan ook werk maken om het aanbod van hout uit duurzaam beheerde bossen te verhogen, waardoor er meer hout in de doelstelling wordt meegenomen. Voor vele toepassingen wordt nu traditioneel gewerkt met een beperkt aantal houtsoorten. Bij duurzaam bosbeheer, vooral in de tropen is het belangrijk om meer verantwoord gebruik te maken van wat het bos biedt, en zo de druk op het ecosysteem te verlichten. Hierbij is het van essentieel belang om ook minder gekende houtsoorten te oogsten en te gebruiken. Deze houtsoorten effectief toepassen vergt soms de nodige aanpassingen. Zo is het belangrijk om in bestekken voor duurzaam hout niet langer de traditioneel gebruikte houtsoorten op te sommen (zo beperk je de mogelijkheden in de vraag naar duurzaam hout), maar wel de gewenste prestatie-eisen van het benodigde hout/toepassing te beschrijven. Dit veronderstelt specifieke kennis over de technische eigenschappen van het hout, zoals bijvoorbeeld de natuurlijke duurzaamheid (tegen schimmels, mariene boorders,...), vochtgedrag, sterkte-eigenschappen, bewerkbaarheid, en dergelijke meer.

Op dit moment is deze kennis vooral voorhanden voor de houtsoorten die traditioneel gebruikt worden voor specifieke toepassingen zoals het aanleggen van kades, havendammen, havenhoofden, stijgers, zeeweringen De hout-technologische kennis van 'nieuwe' (vaak tropische) houtsoorten is bij de bestekschrijvers vaak zeer beperkt.

De Vlaamse overheid zal daarom een inspanning leveren om kennis te verzamelen omtrent houtsoorten die geproduceerd worden uit duurzaam beheerde bossen en tegelijkertijd voldoen aan de prestatie-eisen die voor sommige toepassingen worden voorgeschreven. Dit moet het mogelijk maken om ook voor zeer specifieke toepassingen gebruik te maken van hout dat afkomstig is uit duurzaam beheerde bossen.

In dit kader dient opgemerkt dat op 1 maart 2011 een sectoraal akkoord ter verhoging van het aandeel houtproducten uit duurzaam beheerde bossen in werking is getreden. Dit sectoraal akkoord is afgesloten tussen de federale overheid en de houtketen, eindigt op 31 december 2018 en heeft tot doel:

- het aandeel houtproducten uit duurzaam beheerde bossen op de Belgische markt te verhogen;
- de consument en de leden van de ondertekenende partijen (de Belgische Federatie voor de Handel en Diensten (COMEOS), de Belgische Federatie van de Houtinvoerhandel, de Nationale Unie Houtsector, de Nationale Federatie der Zagerijen, de Belgische Federatie van de Textiel-, Hout- en Meubelindustrie (FEDUSTRIA), de Nationale Beroepsvereniging van Meubelhandelaars, Bouwunie Schrijnwerkers en Interieurbouwers, de Confederatie Bouw, de

Federatie van de Handelaar in Bouwmaterialen) te sensibiliseren over het belang van duurzame boscertificering en over hout als hernieuwbare grondstof indien het afkomstig is uit duurzaam beheerde bossen.

Het aandeel van de door de leden van de ondertekende partijen op de markt geplaatst gezaagd naaldhout, gezaagd tropisch loofhout, gezaagd gematigd loofhout en plaatmateriaal uit duurzaam beheerde bossen wordt in de volgende verhoudingen en binnen de volgende termijnen verhoogd:

- Tegen 31/12/2012: minstens 23,25 % afkomstig uit duurzaam beheerde bossen
- Tegen 31/12/2015: minstens 29,25 % afkomstig uit duurzaam beheerde bossen
- Tegen 31/12/2018: minstens 35 % afkomstig uit duurzaam beheerde bossen.

2.13.2.4 Kantoorgebouwen

De tweede versie van de handleiding 'Waardering van kantoorgebouwen – Op weg naar een duurzame huisvesting voor de Vlaamse overheid' is eind 2010 afgewerkt. Dit handboek maakt deel uit van elk beslissingsproces voor de bouw, renovatie of huur van kantoorhuisvesting.

In 2012 wordt geen verdere actualisering gepland van het handboek. De snelle ontwikkelingen op duurzaamheidseisen en –aspecten maakt het continu updaten van dit handboek een zware taak. Intussen werden op de markt en door de overheid een aantal andere instrumenten ontwikkeld die elk hun eigen focus leggen.

Het AFM zal in 2012/2013 bekijken of de bepalingen in het handboek kunnen gestroomlijnd worden met deze instrumenten (bv. BREAAAM, Vlaamse Maatstaf voor Duurzaam Wonen en Bouwen).

2.13.2.5 Schoonmaakmiddelen – en diensten

Het Departement LNE heeft in het kader van het eerste Vlaams actieplan duurzame overheidsopdrachten duurzaamheidscriteria ontwikkeld voor overheidsopdrachten van de Vlaamse overheid m.b.t. schoonmaakmiddelen en –diensten en toetste ze af met de verschillende belanghebbenden (vertegenwoordigers van producenten, leveranciers van diensten, leveranciers van schoonmaakmiddelen en toekomstige gebruikers) en het brede middenveld (NGO's, vakbonden ...).

In 2012 zullen volgende acties genomen worden door het Departement LNE om te komen tot nuttige documenten voor de aankopers van de Vlaamse overheid:

- De criteria worden uitgetest in twee bestekken van het AFM. De productfiches worden daarna aangepast aan de hand van de lessen die getrokken kunnen worden uit deze twee pilootaanbestedingen.
- Er wordt een handleiding uitgewerkt over de manier waarop aankopers kunnen nagaan of aanbiedingen aan de duurzaamheidscriteria voldoen.
- Voor de definitieve criteria wordt een beknopt marktonderzoek uitgevoerd en de resultaten hiervan worden verwerkt in de productfiches.

De productfiches worden in juli 2012 opgeleverd. Het Departement LNE zal in het najaar van 2012 een marktonderzoek uitvoeren.

2.13.2.6 Voeding en catering

Verduurzaming aankopen

De DAB catering van het Agentschap voor Facilitair Management baat 6 bedrijfsrestaurants uit en 2 cafetaria's. Daarnaast verzorgen zij ook de kitchenettes en organiseren de catering op vergaderingen en evenementen. Daarbij wil het AFM een voorbeeldfunctie vervullen naar de maatschappij door op efficiënte wijze een duurzaam facilitair management te realiseren binnen de Vlaamse overheid.

Om te komen tot duurzamere aankoop van voeding en catering is een nieuwe vraagmethodiek uitgewerkt waarbij de inschrijvers meer punten zullen krijgen indien zij duurzame producten binnen het bestaande budget kunnen aanbieden. Zo stimuleert het AFM de markt m.b.t. het aanbieden van duurzame producten. Tegelijkertijd worden de inschrijvers ook gestimuleerd op basis van prijs te concurreren, gezien zij ook extra punten kunnen krijgen voor een lagere aangeboden prijs dan het gestelde maximum. De keuze voor een dergelijke aanpak heeft twee redenen. Aan de ene kant is er onvoldoende marktkennis over de prijsverhogende effecten (hogere uitgaven) bij aankoop van (bepaalde) duurzamere producten. Aan de andere zijn hogere uitgaven voor de aankoop van voeding niet wenselijk. Deze wijze van aanbesteden zal de Vlaamse overheid inzicht geven in hoeveel duurzame producten binnen het huidige budget kunnen worden ingekocht en daarnaast kan de Vlaamse overheid een door de markt gevalideerde keuze maken over de eventuele noodzaak voor een verhoogd budget evenals voor het stellen van een minimum percentage aan duurzaamheid.

In het kader van het actieplan 2009-2011 werd een pilootbestek opgesteld voor voeding en catering. Het ontwikkelde pilootbestek met de hierboven beschreven vraagmethodiek zal door het AFM in 2012 als proef ingezet worden voor de aankoop van één productgroep en na positieve evaluatie algemeen worden toegepast.

Verduurzaming werking

Teneinde zijn voorbeeldfunctie op te nemen streeft de DAB Catering van het AFM er ook naar om de eigen werking te verduurzamen. In 2011 werden in dit kader reeds een aantal acties ondernomen. Zo werd het portiegewicht van het aangeboden vlees verminderd met 10 %. Het gemiddeld portiegewicht ging van 175 gram naar 155 gram.

Verder wordt geopteerd voor fruitsoorten van Belgische oorsprong en worden meerdere producten die over een duurzaamheidslabel beschikken aangekocht (koffie, fruitsap, chocomelk, bananen, een deel van de wijnen en desserts). Het aankopen van voedselproducten aangeleverd via het vliegtuig wordt vermeden. Exotisch fruit dat toch wordt aangekocht, wordt getransporteerd via het schip.

Voor de komende jaren worden volgende meetbare acties gedefinieerd:

1. Aandeel verkoop vegetarische warme maaltijden laten stijgen tot minimum 15%. Momenteel is het aandeel ongeveer 12 %. Er zal een actieplan opgesteld worden om deze doelstelling te behalen. Hierbij wordt bijvoorbeeld gedacht aan volgende acties: betere recepturen om gerechten aantrekkelijker te maken, 3x vegetarisch aanbod per week i.p.v. 2x in de kleine keukens, plaats in buffet van vegetarische maaltijden en vermijden dat een succesmenu t.o.v. vegetarisch menu staat.
2. Opnemen van meerdere bio-productgroepen in het gamma. In grootwarenhuizen is er al een groot aanbod aan bio-producten voor de consument, maar voor

grootkeukens is het niet evident om een leverancier te vinden voor bio-producten. Met deze actie, en door de schaalgrootte van de Vlaamse overheid, kunnen deuren geopend worden om het aanbod te verruimen voor grootkeukens. Uit onderzoek blijkt dat momenteel vier productgroepen zowel budgettair als logistiek leverbaar zijn, met name: droge deegwaren, rijst, tomatenconserven en gedroogde kruiden.

3. Beperken van voedselverlies. Het voedsel dat in de grootkeukens verloren gaat, is met de jaren sterk toegenomen, onder meer door:
 - Strengere hygiënische normen
 - Meer veeleisende / kritische klanten
 - Ruime aanbod

Het AFM zal het voortouw nemen in een project rond voedselverlies in de restaurants en catering van de Vlaamse overheid. Het AFM zal, i.s.m. de OVAM, het Departement LNE en het Departement LV, het voedselverlies in de kantines en catering van de Vlaamse overheid analyseren en acties uitwerken om voedselverlies te verminderen, zowel binnen de eigen werking (verliezen in de keuken) als bij de klanten (overschotten op bord). Het project ging van start in mei 2012 en bestaat uit volgende stappen:

- Meten van voedselverlies in de restaurants en catering van het AFM. De oorzaken van voedselverlies zijn te vinden op drie locaties: keuken, vergaderzalen en restaurant (bord van de klant) en daarvan zal telkens een aparte meting gebeuren (november 2012).
 - Analyseren van de oorzaken van voedselverlies
 - Uitwerken acties om verlies te vermijden en klanten te sensibiliseren
 - Communiceren van het project en de geplande acties
 - Rapportage en opname acties in verduurzaming dagelijkse werking van het AFM
4. Het opzetten van een geleidelijk proces van vleesvermindering en dit op basis van de aanbevelingen van de Hoge Gezondheidsraad en de voedingsdriehoek. Deze actie wordt beschouwd als een gedeelde verantwoordelijkheid van verschillende beleidsdomeinen:
 - Het AFM wordt ondersteund met sensibiliseringscampagnes naar de klanten over gezonde voeding en het aspect vleesvermindering door onder meer het Vigez en de beleidsdomeinen LNE en DAR.
 - Op basis van de resultaten van bovenvermelde monitoring 'voedselverliezen' en de klantenbevraging die het AFM in 2013 plant, zal nagegaan worden in hoeverre de vleesportie nog verminderd kan worden zonder daarbij aan klantentevredenheid te moeten inboeten.
 - Het aantal ontevreden klanten (met klachten over vleesvermindering) wordt gemonitord met het oog op bijkomende sensibilisering.

Over deze acties zal gecommuniceerd worden naar de verschillende doelgroepen: medewerkers, klanten en omgeving.

Bovenvermelde acties m.b.t. het verduurzamen van de aankopen en de werking zullen ook uitgerold worden naar de andere overheidsrestaurants, met name bij de Vlaamse Landmaatschappij (VLM), NV De Scheepvaart, Kind en Gezin, VDAB, Openbaar Psychiatrisch Zorgcentrum Rekem en het Openbaar Psychiatrisch Zorgcentrum Geel.

2.13.2.7 Reproductieapparatuur

Communicatie en informatie over de toepassing van de duurzaamheidscriteria in de gevalideerde productfiche 'reproductieapparatuur'.

2.13.2.8 Pc's, laptops, beeldschermen en mobiele telefonie

De entiteit e-government en ICT-beheer (e-IB) startte in 2009 met haar programma 'Groene ICT'. Groene ICT wordt zo stapsgewijs doorgevoerd in de gemeenschappelijke ICT-omgevingen van de Vlaamse overheid en in de aankoopprocessen voor producten via het gemeenschappelijk ICT-contract dat de Vlaamse overheid heeft afgesloten met HP-Belgacom.

De entiteit e-IB probeert ervoor te zorgen dat de producten in de productcatalogoog van het huidige ICT-contract (looptijd tot 1 februari 2015) maximaal voldoen aan de duurzaamheidscriteria zoals opgesteld in het kader van het Vlaams actieplan duurzame overheidsopdrachten. Het Departement LNE zal, op basis van deze criteria, checklists opstellen die kunnen gebruikt worden om de duurzaamheid van producten te beoordelen.

Voor nieuwe producten zullen deze checklists (zodra beschikbaar) meegenomen worden in het aankoopproces en ook mee gepubliceerd worden zodra de producten opgenomen worden in de productcatalogoog. Op termijn zal zo duidelijk worden welke aangeboden producten aan alle criteria voldoen en welke producten niet voldoen. Deze checklists zullen, naast de ecofiches die de producenten zelf ter beschikking stellen, de klanten van e-IB extra informatie geven m.b.t. duurzaamheid.

De entiteit e-IB biedt, via een apart telefoniecontract, ook mobiele telefoons aan. De entiteit e-IB zal ook voor deze toestellen aan de aanbieder vragen om de checklist in te vullen zodat deze informatie aan de klanten ter beschikking gesteld kan worden. Aangezien het een lopend contract betreft (tot 2018), kan er niet van de aanbieder gevraagd worden om inspanningen te doen die bijkomende kosten met zich meebrengen, zoals het opvragen van informatie bij de fabrikant. De gegevens op deze checklists zullen daardoor beperkt blijven tot de gegevens die de aanbieder sowieso krijgt van de fabrikant of leverancier, of die op de fabrikantenwebsite ter beschikking staan.

De entiteit e-IB startte eind 2011 het programma ICT-contract 2015 op. Binnen dit programma worden in 2012 de eerste werkzaamheden opgezet om een nieuwe gunningsprocedure uit te schrijven voor het leveren van ICT-diensten na het beëindigen van het huidige ICT-contract met HP-Belgacom. In een eerste stap worden de krachtlijnen afgetoetst met de toekomstige klanten. Duurzaamheid wordt opgenomen als één van de ontwerp krachtlijnen¹⁸ voor de ICT-dienstverlening. Zo wordt o.a. een link gelegd naar het Vlaams actieplan duurzame overheidsopdrachten. Binnen het programma zijn ook feedbackmomenten voorzien waar aan de klanten van de ICT-dienstverlening de mogelijkheid wordt gegeven om input te geven m.b.t. de toekomstige ICT-dienstverlening. Het Departement LNE kan haar feedback geven via de ICT-functiehouder van het beleidsdomein LNE en zal hierbij de insteek van de Task Force duurzame overheidsopdrachten coördineren.

18

http://ict.vonet.be/nlapps/data/docattachments/behoeftebevraging_2015_vragenlijst_krachtlijnen.doc
x

2.13.2.9 Drukwerk

De entiteiten van de Vlaamse overheid hebben voor hun diverse communicatieopdrachten heel wat drukwerk. Dat drukwerk gebeurt zowel via de eigen drukkerij(en) als via overheidsopdrachten.

Het AFM baat een digitale drukkerij uit waar verschillende entiteiten van de Vlaamse overheid gebruik van maken. De uitvoering van de FSC- en PEFC-certificering van de drukkerij van het AFM is vertraagd, maar het AFM heeft de ambitie om dit in 2012 te halen.

Mogelijk zijn er nog entiteiten van de Vlaamse overheid die over een eigen drukkerij beschikken. Zo heeft de VDAB tot eind 2012 een insourcing contract voor het digitaal drukken van hun cursussen (drukkerij uitgebaat in de VDAB-vestiging van Vilvoorde). De VDAB heeft er recent wel voor gekozen niet meer volgens dit principe verder te werken en vanaf 1 januari 2013 over te schakelen naar copy-centers.

Ten behoeve van het AFM en andere drukkerijen zullen volgende concrete acties worden uitgevoerd:

- Het Departement Bestuurszaken zal communiceren over de toepassing van de duurzaamheidscriteria in de gevalideerde productfiche 'drukwerk'
- Het Departement LNE zal samen met het AFM bekijken welke duurzaamheidscriteria voor digitale drukkerijen toepasselijk zijn, in hoeverre de drukkerij van het AFM al aan deze criteria voldoet en hoe de werking bijgestuurd kan worden om binnen de termijn van dit actieplan volledig aan deze criteria te voldoen.
- Het Departement LNE zal dit ook nagaan voor eventuele andere drukkerijen van de Vlaamse overheid.

2.13.2.10 Kantoormateriaal

Begin 2012 lanceerden de OVAM en het Departement LNE een bestek voor de levering van kantoormateriaal aan verschillende entiteiten binnen het beleidsdomein LNE en aan het AFM. De OVAM en het Departement LNE treden hierbij op als aankoopcentrale. In dit bestek werden heel wat duurzaamheidscriteria opgenomen. Deze manier van werken zorgt ervoor dat de expertise die voor deze productgroep reeds aanwezig is binnen het Departement LNE en de OVAM optimaal wordt gevaloriseerd.

Het Departement LNE zal de ervaringen uit dit bestek meenemen bij de ontwikkeling van duurzaamheidscriteria voor kleine kantoormaterialen. In 2011 actualiseerde de OVAM, in het kader van de Producttest, haar criteria voor kleine kantoormaterialen. Uit de criteria van de Producttest worden nu eenduidige criteria voor de aankopers van de Vlaamse overheid afgeleid, en in overzichtelijke productfiches gegoten. Voor het opstellen van de productfiches wordt de procedure gevolgd zoals hierboven beschreven in punt 2.13.1. Voor deze productgroep zal minder overleg met de stakeholders nodig zijn omdat de criteria van de Producttest bij actualisatie al aan de stakeholders werden voorgelegd.

Concreet zal het Departement LNE milieucriteria voorstellen, gebaseerd op de criteria van de Producttest. Tegelijkertijd zal aan de beleidsdomeinen DAR, WSE & iV gevraagd worden om sociale criteria voor te stellen. Deze criteriaset zal eerst intern afgetoetst en bijgestuurd worden (o.a. met insteek van AFM en Dept. BZ), om daarna aan de stakeholders voorgelegd te worden. Na validatie van de productfiches door de betrokkenen (begin 2013) zal het Departement LNE een marktonderzoek over de beschikbaarheid van duurzame kantoormaterialen

uitvoeren en deze informatie in de productfiches verwerken. Daarop zal er een pilootaanbesteding uitgevoerd worden.

2.13.2.11 Papierproducten

2.13.2.12 Meubilair

2.13.2.13 Kledij en textiel

Voor de productgroepen papierproducten, meubilair en kledij en textiel wordt voorzien in verdere communicatie over de duurzaamheidscriteria in de gevalideerde productfiche en de toepassing ervan.

2.13.2.14 Straatverlichting en verkeerslichten

Het standaardbestek 270 v.1.0 m.b.t. elektrische en elektromechanische installaties van december 2010 en officieel gepubliceerd in oktober 2011, werd voor het luik straatverlichting volledig conform de toen geldende GGP-criteria opgemaakt. Bestekken voor openbare verlichting, gepubliceerd vanaf december 2009 rond verlichtingstoestellen, volgen eveneens deze GGP-criteria.

Wat de productgroep verkeerslichten betreft, zijn alle nieuwe verkeerslichteninstallaties en grondige aanpassingen uitgevoerd met LED's conform de GGP-criteria. De beleidsnota Mobiliteit en Openbare Werken stelt dat alle gloeilamp-verkeerslichten in beheer van de Vlaamse Overheid tijdens deze legislatuur worden omgebouwd naar LED-verkeerslichten. In totaal zijn er 1550 verkeerslichten-installaties in beheer van de Vlaamse Overheid, waarvan er nu 36 % zijn omgebouwd naar LED's.

De Europese Commissie actualiseerde in 2012 de GPP-criteria voor de productgroepen straatverlichting en verkeerslichten. Het Agentschap Wegen en Verkeer zal zorgen voor de opname van de geactualiseerde criteria in de typetekst van het standaardbestek 270.

Alle nieuwe bestekken van het Agentschap Wegen en Verkeer waar verlichting of verkeerslichten worden geplaatst of aangekocht, zullen voldoen aan de uitgebreide GPP-criteria, met uitzondering van een aantal verkeerslichteninstallaties met lantaarns op netspanning (230V). Omwille van de hoge gebruiksspanning (die normaal voor verkeerslichten met gloeilampen slechts 40V bedraagt) kan het detectiesignaal van de verkeersregelaar, gebruikt voor detectie van de uitval van het rode licht, niet meer worden opgenomen. Ombouw zou dus een volledig nieuwe installatie (met volledig nieuwe bekabeling) vragen, hetgeen niet is begroot. Hierover werd een overleg opgestart met de Europese Commissie met het oog op aanpassing van de GPP-criteria. Bij 230 V verkeerslichteninstallaties worden de gloeilampen wel omgevormd naar LED's, waarbij een energiebesparing wordt gerealiseerd van ongeveer 80%, m.n. gloeilampen van 60 Watt en 100 Watt (boven de baan) naar 12 Watt, en enkel bij de bewaakte rode lichten naar 17 Watt. Volledig nieuwe of vernieuwde verkeerslichten-installaties worden voorzien in 40 Volt en voldoen wel aan de uitgebreide GPP-criteria.

2.13.2.15 Verkeersborden

De GPP-criteria voor verkeersborden in op dit moment in herziening. Het Agentschap Wegen en Verkeer zal, in samenwerking met de OVAM, in 2014 sectoraal overleg opstarten om vast te leggen hoe en binnen welk tijdsvenster de GPP-criteria zullen geïntegreerd worden.

2.13.2.16 Wegenwerken

Op 6 april 2012 sloten de OVAM en het Agentschap Wegen en Verkeer een samenwerkingsprotocol af over het ketenbeheer en de inzet van gerecycleerde materialen (granulaten) in de wegenbouw. Met deze samenwerking willen de entiteiten het gebruik van gerecycleerde materialen op een verantwoorde wijze optimaliseren met respect voor de wetgeving zowel op bouwtechnisch als op milieuhygiënisch vlak. Specifieke gevallen die kaderen in het ketenbeheer en de inzet van gerecycleerde materialen (granulaten) in de wegenbouw kunnen worden besproken. Zo nodig wordt de 'sector' uitgenodigd voor nadere verduidelijking en toelichting.

De samenwerking bestaat uit het uitwisselen van ideeën en kennis. De kennis van de OVAM draagt bij tot het voorkomen van verontreiniging binnen een ketenbeheer van materialen. De kennis van het AWV draagt bij tot het verantwoord bouwtechnisch gebruik van de gerecycleerde granulaten ter vervanging van de delfstoffen.

Volgende concrete acties voor deze productgroep worden uitgevoerd:

- de OVAM organiseert minstens 2 maal per jaar een overlegmoment bij OVAM of het AWV. Op de agenda van het overleg staat o.a. de inzet van gerecycleerd granulaat, de asbest en teerproblematiek en groen aankoopbeleid. Het eventueel aanpassen van de teksten van het Standaardbestek 250 voor de Wegenbouw behoort tot de mogelijkheden, maar dit behoort uitsluitend tot de bevoegdheid van het AWV.
- Het AWV zal nagaan in hoeverre de kern GPP-criteria geïmplementeerd zijn in het standaardbestek 250 en of de meer uitgebreide GPP-criteria ook opgenomen kunnen worden.

2.13.2.17 Vuilniszakken, compostbakken en compostvaten

Voor deze productgroepen werden door het Departement DAR, in samenspraak met de OVAM en het departement LNE, duurzaamheidscriteria ontwikkeld en in overzichtelijke productfiches gegoten voor de aankopers van de lokale besturen en Vlaamse overheid. De productfiches zullen in de tweede helft van 2012 conform de procedure beschreven in punt 2.13.1. worden gefinaliseerd (in overleg met de stakeholders).

2.13.2.18 Groenbeheer

Het Departement LNE zal het proces rond de ontwikkeling van duurzaamheidscriteria voor overheidsopdrachten van de Vlaamse overheid m.b.t. groenbeheer trekken. Concreet zullen er productfiches opgesteld worden volgens de procedure omschreven in dit actieplan. Er zullen minstens criteriasets opgemaakt worden voor die product- / dienstengroepen waarvoor de Europese Commissie criteria voorziet:

- Onderhoud van groene publieksruimte (hoveniersdiensten)
- Tuinproducten: bodemverbetersaars, sierplanten, besproeiingsinstallaties, smeeroliën (andere dan smeerolie voor viertaktmotoren) en tuinapparatuur (grasmaaiers en verticuteermachines, motorzagen voor kreupelhout, kettingzagen, strimmers, (heggen)scharen, bladzuigers en bladblazers, motorzeisen, schoffelmachines, motorploegen en compostversnipperaars).

Andere producten / diensten kunnen, in samenspraak met de partners binnen de Vlaamse overheid aan dit lijstje toegevoegd worden. Voor de uitvoering van dit

project, zijn de VMM, de OVAM, het ANB, het INBO, het ILVO, Waterwegen en Zeekanaal, NV De scheepvaart en de departementen LNE, WSE en BZ mogelijke betrokkenen.

Het Departement LNE streeft ernaar om tegen eind 2013 een eerste versie van de criteriasets klaar te hebben om te testen in een pilootfase.

2.13.2.19 Evenementen

Tijdens het EU-voorzitterschap van 2010 werd heel wat ervaring opgedaan en expertise opgebouwd wat betreft de organisatie van evenementen. Uit de evaluatie van het EU-voorzitterschap bleek dat er vraag is naar een overzichtelijke gids voor de organisatie van evenementen door de Vlaamse overheid. Dit werd meegenomen in het actieplan dat de Vlaamse overheid opstelde op basis van de aanbevelingen uit het ambtelijk eindverslag van het EU-voorzitterschap. Het departement DAR is als trekker aangeduid om deze aanbeveling te concretiseren in overleg met de betrokken beleidsdomeinen.

Er zal een overzichtelijke gids worden opgesteld voor de Vlaamse overheid over de organisatie van evenementen waarin onder meer ook toegankelijke en praktische informatie voor een duurzame organisatie is opgenomen. In de gids zullen onder meer voorbeelden, sjablonen en modellen van overheidsopdrachten opgenomen worden.

2.13.2.20 Verven en vernissen

In 2010 actualiseerde de OVAM de criteria voor verven en vernissen van haar instrument 'de producttest'. Op basis hiervan kan een productfiche worden opgemaakt met duurzaamheidscriteria die geïntegreerd kunnen worden in een bestek om te komen tot een duurzame overheidsopdracht.

M.b.t. het uitwerken van productfiches met bijhorend stakeholderoverleg zijn afspraken gemaakt in de werkgroep duurzame overheidsopdrachten van de ICDO/CCIM-werkgroep duurzame overheidsopdrachten. Hierbij heeft de federale overheid (POD Duurzame ontwikkeling) aangegeven als trekker te willen fungeren voor de productgroep 'verven en vernissen'. De beleidsdomeinen DAR, LNE en MOW (wat betreft wegmarkeringen) zullen het proces mee opvolgen en insteek aanleveren.

2.13.2.21 Beheer- en inrichtingswerken door (water)wegbeheerders

Het Departement LNE voorziet volgende ondersteuning voor weg- en waterwegbeheerders bij beheer- en inrichtingswerken:

- Actualisatie vademecum natuurtechniek

Het Departement LNE startte in 2008 met de actualisatie van de bestaande vademecums voor Natuurtechnische Milieubouw (NTMB)¹⁹, met aandacht voor een natuur- en milieuverantwoord beheer en aanleg van waterlopen en wegen. Er werd uiteindelijk geopteerd voor een meer klantvriendelijkere aanpak via een nieuwe 'Leidraad Natuurtechniek'. Elke publicatie in die leidraad behandelt heel concreet één bepaald thema.

¹⁹ <http://www.lne.be/themas/milieu-en-infrastructuur/vademecums-natuurtechniek>

In het kader van het eerste actieplan duurzame overheidsopdrachten zijn twee thema's uitgewerkt: De 'Leidraad Ecologisch bermbeheer' en de 'Leidraad fauna-uitstapplaatsen'. In 2012 zal het Departement LNE drie nieuwe thema's uitwerken, met name over:

- Beheer van NTMB-infrastructuur langs waterlopen
- NTMB-maatregelen: monitoring en studies
- Ecoducten, ecotunnels, ecoduikers: aanleg en beheer

In 2013 zullen volgende thema's aan bod komen:

- Inrichting natuurvriendelijke oevers langs stromende en stilstaande waters
- Verbetering van de morfologie en structuurkwaliteit van waterlopen
- Natuurontwikkeling op natte en droge restgronden / ongebruikte gronden

- **Zorgsysteem voor materialen voor natuurtechnische milieubouw**

In opdracht van het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie werd in samenwerking met de belanghebbenden, een zorgsysteem ontwikkeld voor producenten en leveranciers van natuurtechnische oeverbeschermingsmaterialen. Producenten en leveranciers die aan de criteria van het zorgsysteem voldoen, krijgen daarvoor een certificaat. Het Departement LNE is voorlopig nog de beheerder van dit zorgsysteem.

Het is de bedoeling om het zorgsysteem op korte termijn (2013) zelfredzaam te maken, d.w.z. het beheer ervan te laten uitvoeren door een vzw waarin alle betrokken partijen zetelen. Eveneens is het de bedoeling het zorgsysteem op lange termijn (2016) uit te breiden naar:

- materialen die algemeen gebruikt worden bij natuurtechnische milieubouw (ook niet-oevergebonden materialen)
- Plaatsing van materialen die gebruikt worden bij natuurtechnische milieubouw

Zo breidt het zorgsysteem voor natuurtechnische oeverbeschermingsmaterialen uit naar een zorgsysteem voor materialen die gebruikt worden bij natuurtechnische milieubouw. De bedoeling is om dit zorgsysteem steeds verder te laten evolueren naar een toetsing die zo goed mogelijk aansluit bij kwaliteitsnormeringen voor cultuurtechnische materialen, en toch eveneens een waardering voor de natuurvriendelijkheid van deze materialen mogelijk maakt. Op die manier kunnen materialen die gebruikt worden bij natuurtechnische milieubouw op een gelijkwaardige wijze als traditionele materialen in bestekken opgenomen worden.

2.13.2.22 Wandpanelen

Het AFM sluit op regelmatige basis een raamcontract af voor het plaatsen van scheidingswanden. In het kader van het eerstvolgende raamcontract zal het AFM de nodige acties ondernemen om de meest recente GPP-criteria op te nemen in het bestek.

Daarnaast zal de toepassing van deze GPP-criteria geïntegreerd worden in de (standaard)bestekken of duurzaamheidsmeters die binnen de Vlaamse overheid worden gehanteerd voor bouwprojecten (zie punt 2.13.3).

2.13.2.23 Warmtekrachtkoppeling

Het AFM heeft in 2011 een raamcontract afgesloten voor het uitvoeren van energieaudits en het uitvoeren van haalbaarheidsstudies m.b.t. hernieuwbare energie. Eén van de aspecten die bij het uitvoeren van een haalbaarheidsstudie door het gekozen studiebureau moet onderzocht worden zijn de mogelijkheden tot integratie van warmtekrachtkoppeling (WKK) in een bouw- of renovatieproject.

Voor WKK-systemen heeft de Europese Commissie GPP-criteria gepubliceerd. Het AFM zal nagaan hoe deze GPP-criteria zich verhouden tot de eisen die in deze studieopdracht voor het uitvoeren van haalbaarheidsstudies zijn opgenomen en waar mogelijk kunnen geïntegreerd worden.

Daarnaast zal de toepassing van deze GPP-criteria geïntegreerd worden in de (standaard)bestekken of duurzaamheidsmeters die binnen de Vlaamse overheid worden gehanteerd voor bouwprojecten (zie punt 2.13.3).

2.13.2.24 Harde vloerbedekking

Het AFM kiest bij inrichting en of renovatie voor het plaatsen van harde vloerbedekking. Tot op heden werd geen aandacht geschonken aan de GPP-criteria die hiervoor zijn ontwikkeld door de Europese Commissie. Het AFM zal nagaan of de GPP-criteria toepasbaar kunnen gemaakt worden.

Daarnaast zal de toepassing van deze GPP-criteria geïntegreerd worden in de (standaard)bestekken of duurzaamheidsmeters die binnen de Vlaamse overheid worden gehanteerd voor bouwprojecten (zie punt 2.13.3).

2.13.2.25 Binnenverlichting, warmte-isolatie, kranen, douchekoppen en toiletten en ramen, deuren met glas en bovenlichtvoorzieningen

Voor deze productgroepen zal onderzocht worden of ze door entiteiten van de Vlaamse overheid worden aangekocht en desgevallend zullen de GPP-criteria criteria die de Europese Commissie voor deze productgroepen heeft ontwikkeld in de bestekken worden toegepast.

Daarnaast zal de toepassing van deze GPP-criteria geïntegreerd worden in de (standaard)bestekken of duurzaamheidsmeters die binnen de Vlaamse overheid worden gehanteerd voor bouwprojecten (zie punt 2.13.3).

2.13.3 Een structurele aanpak bij bouwprojecten

De Europese Commissie heeft voor een aantal productgroepen in de sector 'bouw' GPP-criteria ontwikkeld om te integreren in overheidsopdrachten (zie hoger, punt 2.2.1).

Het betreft de productgroepen:

- Bouwwerkzaamheden
- Binnenverlichting
- Harde vloerbedekkingen
- Ramen, deuren met glas en bovenlichtvoorzieningen
- Warmte-isolatie
- Wandpanelen
- Warmtekrachtkoppeling

Voor volgende productgroepen is de criteriaontwikkeling voorzien of al lopende:

- Kantoorgebouwen (criteria beschikbaar tegen eind 2012)
- Kranen, douchekoppen en toiletten (criteria beschikbaar tegen eind 2012)
- Verwarmingssystemen (criteria beschikbaar tegen eind 2012)

De Vlaamse overheid hanteert de kern GPP-criteria als een minimumvereiste voor bestekken van de Vlaamse overheid. Waar mogelijk wordt voldaan aan de uitgebreide GPP-criteria.

Wanneer bovenvermelde productgroepen apart worden aangekocht door entiteiten van de Vlaamse overheid zullen de GPP-criteria in de bestekken worden toegepast (cf. punt 2.13.2). Binnen de Vlaamse overheid worden echter weinig aparte opdrachten uitgeschreven voor deze productgroepen. Er worden wel een aantal instrumenten m.b.t. 'bouw' gehanteerd voor overheidsopdrachten of begunstigden van subsidies (die niet tot de Vlaamse overheid behoren maar die wel aan de overheidsopdrachtenwet onderworpen zijn).

Het betreft volgende instrumenten:

- De handleiding 'Waardering van kantoorgebouwen – Op weg naar een duurzame huisvesting voor de Vlaamse overheid' van het AFM (zie punt 2.13.2.4)
- Het instrument voor duurzame scholenbouw: Het GO! en AGION ontwikkelden samen met EVR-architecten een instrument voor duurzame scholenbouw. Het GO! verplicht dit instrument bij projecten waarvan zij zelf bouwheer zijn. AGION staat in voor subsidiëring van het vrij onderwijs. Zij verplichten het instrument niet bij scholenbouw die door hen gefinancierd werd. Er is wel een sterke sensibilisering voor het gebruik ervan. AGION geeft wel extra subsidies, naast de basisfinanciering, voor scholen die inspanningen doen voor een betere energieprestatie en om een minimum een e-peil E 70 te halen.
- De leidraad voor sociale woningbouw van Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen nv (VMSW): De VMSW staat, samen met de plaatselijke sociale woonactoren, in voor de realisatie van kwalitatieve sociale huisvestingsprojecten tegen een betaalbare woonlast. Bijzondere aandacht gaat hierbij naar het verwezenlijken van duurzame en energiezuinige woningen die optimaal voldoen aan de hedendaagse woonbehoeften. VMSW ontwierp hiervoor de leidraad C2008 (Concepten voor Sociale Woningbouw). Het ander referentiedocument is typebestek B2005 (Bouwtechnisch standaardbestek sociale woningbouw).
- Instrument toeristische jeugdinfrastructuur (Toerisme Vlaanderen). Toerisme Vlaanderen heeft ook een instrument uitgewerkt voor de toepassing op eigen gebouwen, maar dit is nog niet van toepassing.
- Standaardbestekken voor bouwprojecten van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM).
- Het Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden (VIPA) beheert een fonds van 150 miljoen euro voor de financiering van gebouwen in de zorgsector (+ kinderopvang), onder de vorm van subsidies. Het ministerieel besluit VIPA-criteria duurzaamheid (BS 12 januari 2010) bepaalt de criteria die het VIPA hanteert voor de toetsing van investeringsdossiers aan de principes van duurzaamheid. De criteria zijn van toepassing op dossiers ingediend vanaf 22 januari 2010. De VIPA-

criteria duurzaamheid geven invulling aan de minimumeisen en de voorwaarden inzake comfort en gebruik van energie, water en materialen die gelden voor projecten die VIPA-investeringsubsidies willen bekomen. Deze minimumeisen en voorwaarden zijn in de VIPA-procedurebesluiten opgenomen als onderdeel van de bouwtechnische voorwaarden.

- De Vlaamse maatstaf voor duurzaam wonen en bouwen: Duurzame woningbouw, en het Belgisch referentiekader voor duurzame gebouwen (B-ref): In VIA (SD 38) en de beleidsnota Algemeen Regeringsbeleid 2009-2014 is de ontwikkeling van een Vlaamse maatstaf voor duurzaam wonen en bouwen en een Belgian Sustainable Building Council voorzien. Opzet is dat er tegen het einde van de regeerperiode eenduidige, objectieve instrumenten bestaan om volgende bouwprojecten te beoordelen: woningen, appartementsgebouwen, kantoren, scholen, ziekenhuizen, winkelcentra, wijken en daarnaast een transparante, door de sector ondersteunde organisatie die de kwaliteitsbewaking van het afwegingsinstrument garandeert. In dat kader worden onder meer voorbereidingen getroffen voor de ontwikkeling van een maatstaf voor de zorgsector (cf. maatstaf woningbouw en B-ref). De meetinstrumenten voor duurzaamheid van gebouwen in de zorgsector (algemeen of voor een specifiek type gebouwen, bv. ziekenhuizen) en voor de duurzame wijken zullen in 2013 ontwikkeld zijn en in 2014 beschikbaar.

Om te verzekeren dat de GPP-criteria van de Europese Commissie voor de hierboven vermelde productgroepen in de bestaande instrumenten worden meegenomen, zullen volgende acties ondernomen worden:

- De VMSW werkt momenteel aan een actualisatie van het typebestek B2005 waarbij de huidige beschikbare GPP-criteria zullen meegenomen worden. De VMSW zal ook instaan voor implementatie van de GPP-criteria in de leidraad voor sociale woningbouw.
- De VMM zorgt voor de opname van de kern GPP-criteria in haar standaardbestekken voor bouwprojecten.
- Het Departement DAR zal in samenspraak met de betrokken entiteiten een studieopdracht uitschrijven voor onderzoek m.b.t. opname van GPP-criteria in de bestaande instrumenten en voorstel voor implementatie van nog niet opgenomen GPP-criteria. Onder meer volgende zaken zullen meegenomen worden in het kader van een studieopdracht:
 - o Het instrument toeristische jeugdinfrastructuur en het instrument voor de gebouwen van Toerisme Vlaanderen.
 - o Het instrument voor duurzame scholenbouw.
 - o Handleiding 'Waardering van kantoorgebouwen – Op weg naar een duurzame huisvesting voor de Vlaamse overheid'.
 - o De renovatieprojecten van Onroerend Erfgoed
 - o De lijst met duurzaamheidscriteria van het VIPA. In het kader van de Vlaamse maatstaf voor duurzaam wonen en bouwen en het Belgisch referentiekader worden voorbereidingen getroffen voor de ontwikkeling van een maatstaf voor de zorgsector. De in dat kader voorziene aanvulling en actualisatie van de lijst met duurzaamheidscriteria van het VIPA biedt een opportuniteit om de GPP-criteria in dit instrument te verwerken. De meetinstrumenten voor duurzaamheid van gebouwen in de zorgsector (algemeen of voor een specifiek type gebouwen, bv. ziekenhuizen) en voor de duurzame wijken zullen in 2013 ontwikkeld zijn en in 2014 beschikbaar.

Daarnaast zal de Task Force duurzame overheidsopdrachten de opdrachtgevende besturen ook sensibiliseren m.b.t. het risico voor overdimensionering van HVAC-installaties (Heating, Ventilation, Air Conditioning). Er wordt in handleidingen en typebestekken rekening mee gehouden dat een vergoeding voor ontwerpers op basis van een percentage op de kostprijs dit risico in de hand werkt.

Daarenboven moeten dringend een aantal acties worden ondernomen ter uitvoering van de Europese richtlijn 'Energieprestatie van gebouwen'²⁰ (zie hoger, punt 2.2.2). Deze legt de Europese lidstaten onder meer op dat tegen 2019 alle nieuwe overheidsgebouwen bijna-energieneutraal (BEN) dienen te zijn. Vanuit het Vlaams Energieagentschap (VEA) werd een Vlaams actieplan bijna-energieneutrale gebouwen uitgewerkt en op 22 juni 2012 aan de Vlaamse regering medegedeeld. In dit plan is onder meer te lezen dat 'wachten met het bouwen van de eerste BEN tot dan, enorm veel problemen zal geven. Overheden zouden op voorhand met enkele projecten ervaring moeten opdoen. Gezien de termijn die nodig is om grotere projecten te realiseren, zou het energieprestatieniveau van de projecten die momenteel gepland worden al zeer lage E-peilen als doelstelling moeten vooropstellen. Een en ander kan volledig worden bijgetreden.

Daarenboven werd er in dit plan inzake 'standaard – BEN-aanbestedingen voor overheidsgebouwen op gewezen dat er nood is aan goede voorbeeldbestekken die specifiek gericht zijn op BEN-gebouwen. Recente ervaringen met aanbestedingen hebben bovendien, zo is te lezen, alvast niet tot verhoopte successen geleid.

Het mag duidelijk zijn dat Vlaanderen op dit specifieke gebied van duurzame overheidsopdrachten derhalve voor zeer grote uitdagingen staat. Om aan de richtlijnen te kunnen voldoen zullen de komende jaren aanzienlijke investeringen moeten gebeuren. Niet enkel in de verbetering van bestaande gebouwen zelf of het oprichten van nieuwe gebouwen, maar vooral in het betrekken van nieuwe technologie en andere uitvoeringswijzen om aan de nieuwe normen te kunnen voldoen. De verwachting is dat de klassieke aanpak en klassieke, zelfs gestandaardiseerde bestekken niet zullen volstaan. Dergelijke bestekken vergen immers een belangrijke expertise en beheersing aan overheidszijde, evenals inzichten in de wijze waarop best kan worden tegemoetgekomen om aan de nieuwe overheidsnormen te voldoen. Zoiets ligt echter de komende jaren voor BEN-gebouwen veel minder voor de hand. Enerzijds is men voor de technieken en methoden in zeer belangrijke mate afhankelijk van (toekomstige en recente) evoluties op de markt. Anderzijds zal men bij de gebouwen naar verwachting hogere initiële investeringen moeten doen die pas op langere termijn zullen renderen doordat de energiekost aanzienlijk zal dalen.

Klassieke benaderingen en klassieke investeringsbudgetten zullen daarom tekort schieten of onaangepast zijn. Een belangrijke rol is dan ook weggelegd voor andere aanbestedings- en projectrealisatievormen. Vooral PPS-contractvormen (DBF, DBM, etc.) die meer prestatie- en outputgericht zijn, waar de focus vaak ook op levenscyclusoptimalisaties liggen, zullen hierdoor aan belang winnen. Voor de transitie en de implementatie van de nieuwe Europese standaarden zal inderdaad in zeer belangrijke mate een beroep moeten worden gedaan op het innovatief vermogen en de expertise van bouwbedrijven, studie bureaus en architecten. Hetzelfde geldt voor de expertise van deze partners om complexe vernieuwingen en technologische uitdagingen efficiënt(er) te managen.

Daarom wordt voorgesteld om een beperkt aantal pilootprojecten te ondersteunen waar de nieuwe aanbestedingsvormen en geïntegreerde contractvormen zullen worden ingezet. Daarbij lijkt het aangewezen de extra transactiekosten (onder

²⁰ richtlijn 2010/31/EU van 19 mei 2010

meer aan de zijde van de inschrijvers) evenals de hogere projectkosten (gebruik van nieuwe duurdere technieken, andere materialen, ...) die de nieuwe normen zullen meebrengen te ondersteunen via subsidiëring. Terzelfdertijd is het van groot belang dat zowel aan publieke als aan private zijde de ervaringen maximaal kunnen worden gecapteerd zodat ze in volgende projecten kunnen worden gevaloriseerd. Qua subsidies dient gedacht te worden aan een subsidiëring van de projectkosten met een equivalent van 20 procent van deze projectkosten. De budgettaire impact zal bepaald worden in het kader van het Vlaams actieplan bijna-energieneutrale gebouwen.

2.13.4 Nieuwe productgroepen

De Europese Commissie zal in de periode van dit actieplan voor een aantal nieuwe productgroepen GPP-criteria publiceren (zie punt 2.2.1). Deze GPP-criteria zullen binnen de Vlaamse overheid worden geïmplementeerd.

Daarnaast zal de Task Force duurzame overheidsopdrachten nagaan voor welke andere productgroepen duurzaamheidscriteria en doelstellingen moeten uitgewerkt worden. De Task Force zal dit doen op basis van milieu/sociale impact²¹, de financiële impact, het verbeterpotentieel, beleidsprioriteiten, het stellen van een politiek voorbeeld De registratie van elke gepubliceerde overheidsopdracht vanaf 1 januari 2013 in een contractmanagementsysteem zal een indicatie geven van de financiële impact van bepaalde productgroepen.

²¹ Wat milieu-impact betreft, geeft Europees wetenschappelijk onderzoek (EIPRO studie) aan welke productgroepen van de finale consumptie de meeste milieubelasting veroorzaken. Als vervolg hierop zijn de verbeterpotentieel studies (IMPRO studies) opgestart en ook de EuP preparatory studies bevatten relevante informatie.

2.14 Voorraadbeheer en hergebruik van materiaal stimuleren

Het AFM heeft bij haar herstructurering in 2010 een efficiënter voorraadbeheer, waarbij hergebruik voorop staat, in de nieuwe structuur ingebed. Op dit moment is hergebruik enkel voor meubilair geoperationaliseerd met een focus op grote verhuisbewegingen. Het meubilair wordt ook alleen binnen de Vlaamse overheid herbestemd.

De redenen om de scope te beperken tot meubilair en tot de Vlaamse overheid waren de volgende:

- Om als Vlaamse overheid schenkingen te kunnen doen aan andere rechtspersonen moet de regelgeving veranderd worden. Dit werd nog niet gerealiseerd.
- De voertuigen die via het AFM worden afgevoerd, zijn in de meeste gevallen niet meer op een veilige manier bruikbaar zonder reparaties en dergelijke.
- De harde schijven van pc's en laptops moeten hergebruik grondig leeggemaakt worden (deep clean). Hiervoor is het AFM niet uitgerust.

Het AFM beschikt over een inventaris van te herbestemmen meubilair. Zo kon voor verschillende projecten binnen de Vlaamse overheid meubilair worden herbestemd. In 2011 werd in totaal voor een nieuwwaarde van 254.703,51 euro meubilair herbestemd. Voor IVA's met rechtspersoonlijkheid en EVA's is er echter een juridisch obstakel omdat het magazijn van het AFM geen eigendomsregistratie doet. Deze eigendomsregistratie zou de taak van het AFM te veel verzwaren. De werklast voor de opvolging van het systeem in zijn huidige versie wordt door het AFM op 1/3^e VTE ingeschat.

Naast hergebruik van meubilair, worden goederen met een bepaalde restwaarde verkocht aan de hoogstbiedende, meestal via de dienstverlening van de Federale overheidsdienst Bestuur der domeinen. Wanneer er geen restwaarde is, worden de goederen vrijwel altijd afgevoerd en gestort.

2.14.1 Herbestemming bij departementen en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid

De huidige situatie wat betreft het hergebruik en beheer van goederen is voor de departementen en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid vrij eenduidig. Waar mogelijk zal meubilair nuttig hergebruikt worden binnen Vlaamse overheid.

De meeste vermogensgoederen worden aangekocht op kredieten eigen aan elke entiteit. Strikt juridisch zijn de goederen afkomstig van de departementen of IVA's zonder rechtspersoonlijkheid, eigendom van de rechtspersoon Vlaamse Gemeenschap/Vlaams Gewest. Desondanks houden de meeste entiteiten ook voor afgeschreven of overtollige goederen vast aan de stelling dat dit aan hen toebehoort. Dit leidt tot een versnippering van de voorraad wat de kans op herbestemming beperkt.

Meubilair:

Het AFM zal communiceren over haar inventaris en catalogus voor meubilair zodat departementen en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid deze kunnen consulteren. Het AFM plant voor 2012 een raamcontract met een veilingmeester voor de herbestemming van meubilair. Ze verwacht dat een dergelijk contract geen kosten met zich zal meebrengen. Door dit raamcontract zullen klanten meubilair via een privé-partner kunnen herbestemmen, zonder dat dit mankracht kost.

Computers

Momenteel zijn er verschillende werkwijzen binnen de Vlaamse overheid om afgeschreven computers te hergebruiken. De legaliteit van deze werkwijzen werd niet altijd afgetoetst.

De OVAM en het Departement LNE, zullen aan e-IB clausules m.b.t. hergebruik voorstellen om in het volgende ICT-contract op te nemen. Daarbij zullen ze vertrekken van de hergebruikcriteria die de OVAM voor diverse elektrische en elektronische apparaten (waaronder computers) heeft ontwikkeld. Elektrische en elektronische toestellen zullen aan deze hergebruikcriteria moeten voldoen voor ze naar hergebruik kunnen gaan. Bij de volgende aanpassing aan Vlarema (2013) zullen ze in wetgeving gegoten worden. De criteria geven aan wanneer het, vanuit milieuoogpunt, nog zinvol is om een computer te hergebruiken. Hergebruik gaat zeker voor op recyclage, maar soms is het vanuit milieuoogpunt niet meer wenselijk om oude toestellen te hergebruiken, bv omwille van het hoge energieverbruik.

Voertuigen

Op dit moment worden afgeschreven²² voertuigen vervreemd via de Finshop van de federale overheid. Hierbij duiken echter enkele knelpunten op. De periodiciteit van de verkopen is niet gegarandeerd en de werklast ligt grotendeels bij het AFM of de verkopende entiteit. Bijkomend moet het AFM de voor verkoop opgegeven voertuigen tijdelijk stallen in de parking van het Boudewijngebouw. Gelet op de parkeerdruk in de gebouwen van de Noordwijk is dit niet houdbaar. Het AFM zal daarom in 2012 een raamcontract afsluiten met een veilingmeester voor het vervreemden van afgeschreven voertuigen, waarbij de voertuigen aan de hoogst biedende worden overgelaten en de opbrengsten aan de verkopende entiteit worden gestort.

2.14.2 Herbestemming bij IVA's met rechtspersoonlijkheid en EVA's

Voor IVA's met rechtspersoonlijkheid en EVA's is het eigendomsrecht toegewezen aan de entiteit zelf.

Voor de IVA's met rechtspersoonlijkheid en EVA's is er geen enkel overzicht over de werkwijze die gevolgd wordt bij herbestemming. Er zijn wel goede voorbeelden. Zo worden bij de VDAB provinciale voorraadlocaties voorzien waar nog bruikbaar meubilair in gestockeerd wordt. Alle herbruikbaar meubilair staat online vermeld zodat bij iedere aanvraag voor nieuw meubilair eerst kan nagegaan worden of er geen soortgelijk meubilair op voorraad staat.

De gevolgde werkwijze m.b.t. voorraadbeheer en hergebruik bij EVA's en IVA's met rechtspersoonlijkheid zal onderzocht worden. Op basis hiervan zal een globaal herbestemmingsbeleid worden voorgesteld.

²² Het betreft hier geen afgedankte voertuigen. Afgedankte voertuigen moeten immers, conform de wetgeving, ingeleverd worden bij een erkend centrum voor depollutie, ontmanteling en vernietiging van afgedankte voertuigen

2.14.3 Externe herbestemming van afgeschreven goederen naar sociale organisaties

Het Departement OV zal in 2013 in samenwerking met de Task Force mogelijke pistes voor externe herbestemming van afgeschreven goederen naar sociale organisaties afwegen op haalbaarheid en deze desgevallend operationaliseren. De mogelijke creatie van sociale tewerkstelling is hierbij een aandachtspunt.

Volgende zaken zullen worden onderzocht:

- Schenking aan bv. onderwijsinstellingen, welzijn, 3e en 4e wereld ...(Dep. OV)
- Hergebruik via kringloopcircuit (Dep. WSE)

2.15 Opvolging van het Vlaams actieplan duurzame overheidsopdrachten 2012-2014

De Task Force zal instaan voor de opvolging en rapportering van acties en resultaten. De Task Force zal eind 2013 een korte stand van zaken met tussentijdse resultaten van het actieplan 2012-2014 aan de Vlaamse Regering rapporteren en dit op basis van een digitaal gegevensblad dat eenvoudig kan ingevuld worden op basis van de verslagen van de vergaderingen van de Task Force.

2.16 Overzicht acties in het actieplan 2012-2014

Nr.	Actie	Trekker	Betrokkenen	Timing	Budget
Verduurzaming van de aan overheidsopdrachten gerelateerde uitgaven van de Vlaamse overheid					
1	Oplijsten van belangrijke (generieke) subsidiebesluiten en nagaan of het opportuun is om aankoopcriteria aan deze besluiten te koppelen, zodat de begunstigden deze uitgaven niet aanwenden om onduurzame producten en diensten aan te kopen.	Task Force		2013-2014	Niet van toepassing (N.v.t.)
Samenwerking met de andere beleidsniveaus					
2	De Europese ontwikkelingen op het vlak van duurzame overheidsopdrachten nauwlettend opvolgen en actief beïnvloeden.	Dep. DAR Dep. LNE	Task Force	2012-2014	N.v.t.
3	Uitwerken van een permanente en structurele samenwerking voor duurzame overheidsopdrachten op nationaal vlak.	Dep. DAR	LNE – Dep. BZ	2012-2014	N.v.t.
4	Onderzoek m.b.t. een gecoördineerd beleid duurzame overheidsopdrachten (met eigen doelstellingen) voor lokale besturen.	Dep. DAR	Dep. BZ, LNE	2013	N.v.t.
5	Structurele ondersteuning van het Steunpunt duurzame lokale overheidsopdrachten, ingebed binnen de VVSG.	Dep. DAR	/	2012-2014	Jaarlijks 80.000 euro (DAR)
6	Opvolging hoe de lokale besturen na de Samenwerkingsovereenkomst Milieu 2008-2013 verder ondersteund zullen worden.	LNE	Dep. DAR	2012-2013	N.v.t.
7	Opstarten van een gebiedsgerichte aanpak over het afvalstoffen- en materialenbeleid, bodembeheer en -saneringen via een samenwerkingsverband met lokale besturen. 2 samenwerkingsverbanden worden aangegrepen om lokale besturen aan te zetten tot een duurzaam aankoopbeleid: Stad Mechelen en Gemeente Duffel.	OVAM	Dep. LNE	2012-2014	Reguliere middelen OVAM

Task Force duurzame overheidsopdrachten					
8	Het kenniscentrum Innovatief Aanbesteden en de entiteiten die grote (raam)contracten afsluiten voor eigen gebruik of optreden als opdrachtcentrale ten behoeve van andere entiteiten van de Vlaamse overheid vaardigen een vertegenwoordiger voor de Task Force af.	Dep. DAR	Alle entiteiten die optreden als opdrachten-centrale of grote (raam)contracten afsluiten - IWT	2012	N.v.t.
9	De Task Force duurzame overheidsopdrachten staat in voor: <ul style="list-style-type: none"> - de uitvoering, opvolging en bijsturing van dit actieplan - een tussentijdse rapportering aan de Vlaamse Regering, - het monitoren en actief beïnvloeden van de Europese, federale en lokale ontwikkelingen op vlak van duurzame overheidsopdrachten, - het afbakenen van nieuwe productgroepen en het vastleggen van criteria met een implementatietraject, - het beantwoorden van beleidsmatige vragen, - het voorbereiden en aan de Vlaamse Regering voorleggen van het volgende actieplan duurzame overheidsopdrachten (2015-2017). 	Dep. DAR	Task Force	2012-2014	N.v.t.
10	Uitwerken van een permanente en structurele samenwerking op Vlaams niveau voor opdrachten duurzaam innovatief aanbesteden.	Dep. BZ Dep. DAR, IWT.		2012-2014	N.v.t.
Het centraal aanspreekpunt duurzame overheidsopdrachten					
11	Verdere uitbouw van het online kennisknooppunt	Dep. BZ	/	2012-2014	N.v.t.
12	Organisatie van netwerksessies in het kader van het kennisnetwerk overheidsopdrachten.	Dep. BZ Dep. DAR, IWT	Task Force	2012-2014	N.v.t.
13	Organisatie van jaarlijks minimaal één opleiding duurzame overheidsopdrachten voor de aankopers van de Vlaamse overheid.	Dep. BZ	Task Force	2012-2014	N.v.t.
14	Inzetten op individuele begeleiding van aankopers	Dep. BZ	/	2012-2014	N.v.t.
15	Verspreiding van actuele informatie inzake duurzame overheidsopdrachten, geïntegreerd in de nieuwsbrief overheidsopdrachten of in een specifieke mailing aan de aankopers binnen de Vlaamse overheid.	Dep. BZ	/	in 2012	N.v.t.

Monitoring van duurzame overheidsopdrachten					
16	Definiëren aan welke standaardset van duurzaamheidscriteria een opdracht moet voldoen om als 100% duurzaam te worden beschouwd.	Dep. BZ	DAR, Dep. LNE, OVAM, AFM.	2012	N.v.t.
17	Bevraging over aandeel duurzame overheidsopdrachten: - online vragenlijst aankopers Vlaamse overheid → tot invoering CMS - CMS of sjabloon voor wie CMS niet gebruikt → na invoering CMS	Dep. BZ	Alle aankopers Vlaamse overheid	2013/2014	N.v.t.
18	Opmaak standaardrapport (+analyse, duiding en communicatie) dat globaal en per productgroep het percentage duurzame overheidsopdrachten weergeeft van een bepaald jaar en tevens het percentage duurzame innovatieve overheidsopdrachten van dit jaar.	Dep. BZ	IWT	2013/2014	N.v.t.
Focus op raamovereenkomsten en opdrachtcentrales					
19	Oplijsting van bestaande raamcontracten en vergelijking ervan door technische experts.	AFM	VDAB, VLM, Kind en Gezin, De Lijn, AWV	2012	N.v.t.
20	Opmaak van werkverdeling raamcontracten tussen entiteiten.	AFM	VDAB, VLM, Kind en Gezin, De Lijn, AWV	Begin 2013	N.v.t.
21	Raamcontracten AFM (verder) verduurzamen aan de hand van de ontwikkelde duurzaamheidscriteria.	AFM	Task Force	Continu	N.v.t.
22	Actieve communicatie over de raamcontracten.	AFM	Entiteiten die optreden als opdrachten-centrale	2012-2014	N.v.t.
23	Verduurzamen van nieuw af te sluiten raamcontracten aan de hand van de ontwikkelde duurzaamheidscriteria. Ontwerpbestekken worden ter nazicht voorgelegd aan het centraal aanspreekpunt dat een advies opmaakt met het oog op de verduurzaming van het raamcontract.	Dep. BZ	VDAB, VLM, Kind en Gezin, De Lijn, AWV	2013-2014	N.v.t.
24	Onderzoek (via de monitoring) naar aankoop via raamcontracten en de meest voorkomende hinderpalen die het afnemen van raamcontracten in de weg staan.	Dep. BZ	/	2014	N.v.t.
25	Openstellen raamcontracten Vlaamse overheid voor lokale overheden:	AFM	/	2012-2014	N.v.t.

	<ul style="list-style-type: none"> - aanpassingen aan het oprichtingsbesluit van het AFM, - opstart werkgroep AFM - VVSG om te onderzoeken hoe raamcontracten, afgesloten door AFM, kunnen opengesteld worden voor lokale overheden, - proefdossier: het raamcontract voor het aankopen gasolie voor verwarmingsinstallaties, - leerpunten uit dit proefproject bepalen, - uitwerken structureel aanbod voor lokale besturen. 				
Duurzame overheidsopdrachten als hefboom voor een duurzaam materialenbeheer					
26	Kennisopbouw omtrent duurzame overheidsopdrachten als hefboom voor het duurzamer beheer van materialen, bv. tijdens overleg met stakeholders.	OVAM	Dep. LNE	2012-2014	N.v.t.
27	Ontwikkeling van materiaalcriteria voor de productgroepen vermeld in het actieplan en een link leggen met projecten die reeds binnen de Vlaamse overheid (OVAM) lopen, bv. ketenbeheerproject kunststoffen en tapijten.	OVAM	Dep. LNE	2012-2014	N.v.t.
28	Ter beschikking stellen van voorbeeldbestekken die binnen de OVAM worden opgesteld aan het centraal aanspreekpunt duurzame overheidsopdrachten en het AFM.	OVAM	Dep. LNE	2012-2014	N.v.t.
Gebruik van Levenscycluskost in duurzame overheidsopdrachten					
29	Beknopte literatuurstudie over de mogelijkheden en de hindernissen voor toepassing van de levenscycluskost voor duurzame overheidsopdrachten.	VITO	Task Force	2012	Reguliere middelen DAR
30	Analyse van de toepassing en mogelijke opschaling van de levenscycluskost binnen overheidsopdrachten van de Vlaamse overheid.	VITO	Task Force	2013	Reguliere middelen DAR
31	Communicatie aanbevelingen m.b.t. mogelijke opschaling van LCC in overheidsopdrachten van de Vlaamse overheid..	Dep. BZ	Task Force	2014	N.v.t.
32	Monitoring en begeleiding van implementatie van LCC in twee nieuwe cases (verschillende productgroepen).	VITO	Task Force	2014	Reguliere middelen DAR

Duurzaam innovatief aanbesteden					
33	Onderzoek of en welke duurzaamheidscriteria / sociale overwegingen kunnen geïntegreerd worden bij de IWT-projecten voor innovatieve aanbestedingen.	Dep. BZ - IWT	Dep. DAR - OVAM	2013	N.v.t.
34	Onderzoek naar mogelijke behoeften bij aanbestedende diensten waarvoor innovatieve producten/diensten duurzaamheidswinsten kunnen genereren.	IWT	Dep. BZ - Dep. DAR - OVAM	2013	N.v.t.
35	Eventuele selectie van een pilootproject - Ondersteuning van de aanbestedende overheid bij het aankopen van een duurzame invulling van haar behoeften	IWT	Task Force	2012-2014	N.v.t.
Duurzaamheid bij publiek-private samenwerking					
36	Beknopte inventarisatie van de mogelijkheden om duurzaamheidsaspecten bij PPS-projecten te integreren, analyse naar huidige en beste praktijken en naar de identificatie van de beste vormen van PPS die als outputgericht instrument kunnen worden ingezet om tot meer duurzame projecten te komen.	Dep. DAR	Task Force en andere betrokken entiteiten	2013	N.v.t.
37	Selectie en ondersteuning van pilootprojecten waar duurzaamheid wordt meegenomen of centraal staat en waarbij de nieuwe aanbestedingsvormen en geïntegreerde contractsvormen zullen worden ingezet (bv. in het kader van de realisatie van BEN-gebouwen) - het verspreiden van de opgedane kennis en ervaringen.	Dep. DAR	Task Force	2013-2014	te bepalen binnen het Vlaams actieplan BEN-gebouwen
Vergroten van de gedragenheid van duurzame overheidsopdrachten					
38	De aankoopprocedure voor alle aankopen van leveringen en diensten boven 5.500 euro, zoals beschreven in punt 3.10.1, wordt ter goedkeuring voorgelegd aan alle entiteiten van de Vlaamse overheid.	Dep. DAR	Task Force	Midden 2013	N.v.t.
39	In kaart brengen van de beleidsimpact van duurzame overheidsopdrachten.	Dep. DAR	Task Force	2014	N.v.t.
40	Nagaan in hoeverre een strategische omzendbrief over de procesmatige integratie van duurzaamheid in overheidsopdrachten opportuun is.	Dep. DAR Dep. BZ	Task Force	2014	N.v.t.

Sociale overwegingen: een integraal onderdeel van duurzame overheidsopdrachten

Het bevorderen van gelijke kansen en behandeling

41	Opmaak van een non-discriminatieclausule en verspreiding ervan naar alle entiteiten van de Vlaamse overheid.	Dep. DAR Dep. BZ	/	eind 2012	N.v.t.
42	Afbakening van diensten, werken en producten waarvoor clausules m.b.t. gelijke kansen en behandeling van holebi's, gender en personen met een handicap relevant zijn.	Dep. DAR (Team Gelijke Kansen)	Dep. BZ en het ABB (Team Inburgering en Team Integratie)	tegen eind 2012	N.v.t.
43	Formulering van bestekclausules m.b.t. gelijke kansen en behandeling van holebi's, gender en personen met een handicap voor de afgebakende diensten, werken en leveringen en verspreiding naar aan de entiteiten van de Vlaamse overheid.	Dep. DAR (Team Gelijke Kansen)	Dep. BZ en het ABB (Team Inburgering en Team Integratie)	tegen eind 2013	N.v.t.
44	Verdere uitwerking van het toegankelijkheidsluik binnen de handleiding 'waardering kantoorgebouwen'.	AFM	DAR (Team Gelijke Kansen)	2012	N.v.t.
45	Opmaak van een standaardclausule over toegankelijke websites voor opname in bestekken van overheidsopdrachten die voorzien in de opmaak van een nieuwe website.	Dep. BZ	/	2012	N.v.t.

Creatie van duurzame werkgelegenheid

46	Nagaan in welke mate en hoe een groeipad met streefcijfers kan worden opgesteld voor het bevorderen van evenredige participatie en diversiteit en de creatie van nieuwe en versterken van bestaande werkgelegenheid.	Dep. WSE	Task Force	2013	N.v.t.
47	Opbouwen expertise en draagvlak door het opzetten van piloten. Elk beleidsdomein vragen om één goed praktijkvoorbeeld uit te werken.	Dep. WSE	Alle beleidsdomeinen	2013-2014	N.v.t.
-	Bevorderen van evenredige arbeidsparticipatie en diversiteit				
48	Voor grote aanbestedingen wordt werkplekclausules in het bestek geïntegreerd als bijzondere uitvoeringsvoorwaarde.	Dep. WSE	Task Force	2013	N.v.t.

49	Opname clausule m.b.t. het opstarten en uitvoeren van een (al dan niet gesubsidieerd) diversiteitsplan mét concrete streefcijfers rond de kansengroepen inzake instroom, doorstroom, retentie en opleiding in omvangrijke Vlaamse overheidsopdrachten.	Dep. WSE	Alle entiteiten die omvangrijke overheidsopdrachten uitvoeren	2013	N.v.t.
-	Creatie van nieuwe en versterken van bestaande werkgelegenheid:				
50	Uitwerken nieuwe omschrijving voor werkwijze gebaseerd op art. 40 van de nieuwe wet overheidsopdrachten die uitgaat van maatwerk op niveau van bestek en betrokken sector, dialoog met de betrokkenen (vraag, aanbod) en vraag naar inzet flankerend beleid.	Dep. WSE	/	2013	N.v.t.
51	Ondersteuning lokale overheden m.b.t. creatie nieuwe en versterken bestaande werkgelegenheid (via de af te sluiten sectorconvenant, de sectorconsulenten en regionale projectontwikkelaars).	Dep. WSE	Task Force	2013	N.v.t.
Bevorderen van sociaal ondernemerschap					
52	Inventarisatie in welke mate en voor welke productgroepen er binnen de Vlaamse overheid opdrachten worden voorbehouden voor de sociale economie en verspreiding van goede voorbeelden naar de aankopers.	Dep. BZ	Task Force	2013	N.v.t.
53	Inzetten op samenwerking tussen sociale economie en reguliere economie.	Dep. WSE	Task Force	2013	N.v.t.
54	Proefproject binnen AWV met inschakeling van de sociale economie (in zuivere of gemengde vorm).	AWV	Dep. LNE, Dep. WSE en Dep. BZ	2013-2014	N.v.t.
55	Het AFM benut mogelijke pistes voor het inschakelen van kansengroepen voor opdrachten binnen de dienstverlening rond hergebruik.	AFM	Dep. WSE	2013	N.v.t.
Promotie van maatschappelijk verantwoord ondernemen					
56	Aangaan van een constructieve dialoog met betrokken sectoren op basis van concrete bestekken en aankoopbehoeften om na te gaan hoe sociaal verantwoorde ketens kunnen worden gestimuleerd.	Dep. WSE	Agentschap Ondernemen	2012-2014	N.v.t.

Duurzaamheidscriteria en doelstellingen per productgroep

Voertuigen

57	Grondige herziening van de omzendbrief DVO/BZ/P&O/2008/11 rond gebruik, verwerving en vervreemding van dienstvoertuigen.	Dep. LNE	AFM, BZ, DAR, OVAM	Tegen eind 2012	N.v.t.
58	Jaarlijkse rapportering over het wagenpark van de entiteiten via de rapporteringsdatabank van het Departement BZ.	Dep. BZ	Alle entiteiten VO	2013-2014	N.v.t.
59	Jaarlijkse evaluatie van de omzendbrief DVO/BZ/P&O/2008/11 en de daarin opgenomen ecoscores op basis van de rapportering wagenpark.	Dep. BZ	AFM, LNE en DAR	2013-2014	N.v.t.
60	Verzekeren van aanbod duurzame dienstvoertuigen via de raamcontracten van het AFM.	LNE /AFM	Alle entiteiten VO	2013-2014	N.v.t.
61	Inventarisatie aangekochte voertuigen en diensten voor collectief vervoer en afvalinzameling en acties voorstellen opdat deze minimaal voldoen aan de kern GPP-criteria.	Task Force	Alle entiteiten VO	2013	N.v.t.

Elektriciteit

62	Sensibilisatie rond groene stroom en het raamcontract van AWV d.m.v. een brief aan alle entiteiten van de Vlaamse overheid.	AWV en Dep. LNE	/	2012	N.v.t.
63	Het bestek 'Levering elektrische energie voor de gebouwen en installaties van de Vlaamse overheid' opmaken als 'opdrachtcentrale' en zo veel mogelijk Vlaamse overheidsinstanties ermee bereiken.	AWV	Dep. BZ	2014	N.v.t.

Hout

64	De productfiche hout wordt bezorgd aan alle entiteiten van de Vlaamse overheid met het oog op toepassing ervan in al hun overheidsbestekken voor hout of houtproducten.	Dep. BZ	/	2012	N.v.t.
65	Opname via de standaardteksten en later via de nieuwe versies van de standaardbestekken van de productfiche hout in alle aanbestedingen voor alle houten producten waarvoor er binnen de technische eisen van de toepassing, voldoende aanbod is van producten die voldoen aan de criteria	AWV	/	2012-2014	N.v.t.

	van de productfiche.				
66	Kennisopbouw omtrent houtsoorten die geproduceerd worden uit duurzaam beheerde bossen en tegelijkertijd voldoen aan de prestatie-eisen die voor sommige toepassingen worden voorgeschreven.	ANB	/	2014	Reguliere middelen ANB
Kantoorgebouwen					
67	Nagaan of de bepalingen in de handleiding 'Waardering van kantoorgebouwen – Op weg naar een duurzame huisvesting voor de Vlaamse overheid' kunnen gestroomlijnd worden met BREAAAM.	AFM	OVAM (m.b.t. materiaalcriteria)	2013	N.v.t.
Schoonmaakmiddelen en -diensten					
68	Test van de ontwikkelde duurzaamheidscriteria en eventuele aanpassingen aan de criteria.	Dep. LNE	AFM	Juni 2012	N.v.t.
69	Uitwerking handleiding over bewijsmiddelen voor criteria.	Dep. LNE	AFM	Sept. 2012	N.v.t.
70	Marktonderzoek op basis van definitieve criteria.	Dep. LNE	AFM	Eind 2012	N.v.t.
Voeding en catering					
71	Het pilootbestek met nieuwe vraagmethodiek als proef inzetten voor de aankoop van één productgroep en deze vraagmethodiek na positieve evaluatie algemeen toepassen.	AFM	Task Force	2012	N.v.t.
72	Streven naar de verduurzaming van de eigen werking onder meer door: <ul style="list-style-type: none"> - Sensibilisatie en acties om het aandeel verkoop vegetarische warme maaltijden te laten stijgen tot minimum 15%; - het opnemen van meer bio-productgroepen in het gamma en; - het beperken van voedselverlies. 	AFM (DAB Catering)	LV, OVAM	2012-2014	N.v.t.
73	Implementatie duurzaamheidscriteria en verduurzaming werking bij de overheidsrestaurants van de Vlaamse overheid die niet door het AFM worden beheerd.	Task Force	VDAB, VLM, Kind en Gezin, NV De Scheepvaart, OPZ Rekem en Geel.	2013	N.v.t.

Pc's, laptops en beeldschermen / Mobiele telefoons					
74	Opstellen van checklists op basis van gevalideerde duurzaamheidscriteria en de per product ingevulde checklists ter beschikking stellen van klanten.	Dep. LNE en e-IB	/	februari 2013	N.v.t.
75	Insteek m.b.t. duurzaamheid in nieuwe ICT-contract.	Dep. LNE	Task Force	2014	N.v.t.
Drukwerk					
76	Nagaan of de drukkerijen van het AFM en Onderwijs en Vorming aan de gevalideerde drukwerkcriteria voldoen, en indien nodig plan van aanpak opstellen om deze drukkerijen conform te maken. Idem voor andere drukkerijen van de Vlaamse overheid.	Dep. LNE, AFM en OV	/	Juni 2013	N.v.t.
Kantoor materiaal					
77	Opstellen van criteriasets voor kleine kantoor materialen, met subacties: - Opstellen criteriasets + aftoetsing met aankopers en stakeholders - Test van duurzaamheidscriteria - Marktonderzoek	Dep. LNE	OVAM, AFM, BZ, VDAB	September 2013	N.v.t.
Straatverlichting en verkeerslichten					
78	Uitgebreide GPP-criteria worden geïntegreerd in alle nieuwe bestekken waar verlichting of verkeerslichten worden geplaatst of aangekocht.	AWV	Dep. DAR	2013-2014	N.v.t.
Verkeersborden					
79	Opstart van sectoraal overleg voor de productgroep verkeersborden om vast te leggen hoe en binnen welk tijdsvenster de GPP-criteria die momenteel in herziening zijn, zullen geïntegreerd worden.	AWV	OVAM	2014	N.v.t.

Wegenwerken					
80	Organisatie van halfjaarlijks overlegmoment over o.a. groen aankoopbeleid, de inzet van gerecycleerd granulaat, de asbest- en teerproblematiek.	OVAM	AWV, Dep. DAR	2012-2014 2x per jaar	N.v.t.
81	Nagaan in hoeverre de kern GPP-criteria geïmplementeerd zijn in het standaardbestek en of de meer uitgebreide GPP- criteria ook opgenomen kunnen worden.	AWV	OVAM, Dep. DAR	2013	N.v.t.
Vuilniszakken, Compostbakken en compostvaten					
82	Ontwikkelen van productfiches met duurzaamheidscriteria voor de aankopers van de lokale besturen en Vlaamse overheid.	DAR	Task Force	Eind 2012	N.v.t.
Groenbeheer					
83	Opstellen van criteriasets voor producten en diensten voor groenbeheer: - Afbakening relevante producten en diensten - Opstellen criteriasets + aftoetsing met aankopers en stakeholders - Test van duurzaamheidscriteria - Marktonderzoek	Dep. LNE	LNE, MOW, NV De scheepvaart, WSE en BZ	Juni 2014	120.000 euro (reguliere middelen Dep. LNE)
Verven en vernissen					
84	Opvolging en insteek voor ontwikkeling productfiche	LNE	AWV, Dep. DAR	2013	N.v.t.
Evenementen					
85	Opstellen van een overzichtelijke gids voor de Vlaamse overheid over de organisatie van evenementen waarin onder meer ook toegankelijke en praktische informatie voor een duurzame organisatie is opgenomen.	Dep. DAR	Task Force	2013	N.v.t.

Beheer- en inrichtingswerken door (water)wegbeheerders					
86	Vervolg proefproject sociale tewerkstelling bij beheer eco-infrastructuur: - Evaluatie met betrokkenen, - Opstellen handleiding i.v.m. opname criteria i.v.m. sociale tewerkstelling in beheer eco-infrastructuur in bestekken.	Dep. LNE	LNE	- Eind 2012 - Begin 203	N.v.t.
Wandpanelen					
87	Opname van meest recente GPP-criteria voor wandpanelen in het eerstvolgende raamcontract voor het plaatsen van scheidingswanden.	AFM	/	Te bepalen	N.v.t.
Harde vloerbedekking					
88	Nagaan of de GPP-criteria toepasbaar kunnen gemaakt worden.	AFM	Task Force	2013	N.v.t.
Warmtekrachtkoppeling					
89	Nagaan hoe de GPP-criteria voor WKK-systemen waar mogelijk kunnen geïntegreerd worden.	AFM	Task Force	2013	N.v.t.
Binnenverlichting, warmte-isolatie, kranen, douchekoppen en toiletten en ramen, deuren met glas en bovenlichtvoorzieningen					
90	Onderzoek of deze productgroepen door entiteiten van de Vlaamse overheid worden aangekocht en indien dit het geval is de GPP-criteria criteria die de Europese Commissie voor deze productgroepen heeft ontwikkeld toepassen in de bestekken.	Task Force	/	2012-2013	N.v.t.
Een structurele aanpak bij bouwprojecten					
91	Studieopdracht voor onderzoek m.b.t. opname van GPP-criteria in de bestaande instrumenten en voorstel voor implementatie van nog niet opgenomen GPP-criteria.	Dep. DAR	Agion, GO, AFM, VIPA, LNE, BZ, Toerisme Vl., Onroerend Erfgoed,..	2012-2013	Reguliere middelen Dep. DAR

92	Implementatie van de GPP-criteria in de leidraad voor sociale woningbouw en actualisatie van het typebestek B2005 waarbij de huidige beschikbare GPP-criteria worden meegenomen.	VMSW	Task Force	2013	N.v.t.
93	Opname kern GPP-criteria in standaardbestekken VMM voor bouwprojecten.	VMM	Task Force	2012-2013	N.v.t.
94	Opname GPP-criteria bij ontwikkeling van de maatstaf voor de zorgsector (cf. maatstaf woningbouw en B-ref).	VIPA Dep. DAR Dep. LNE	/	2014 beschikbaar	Reguliere middelen Dep. DAR, Dep. LNE en VIPA
Nieuwe productgroepen					
95	Opstart implementatie GPP-criteria die de Europese Commissie in 2012-2014 voor een aantal nieuwe productgroepen zal publiceren.	Task Force	/	2013-2014	reguliere middelen Dep. DAR, Dep. LNE ...
96	Nagaan voor welke andere productgroepen duurzaamheidscriteria en doelstellingen moeten uitgewerkt.	Task Force	/	2014	N.v.t.
Voorraadbeheer en hergebruik van materiaal stimuleren					
Herbestemming bij departementen en IVA's zonder rechtspersoonlijkheid					
97	Communicatie van de inventaris en catalogus voor meubilair aan IVA's zonder rechtspersoonlijkheid en departementen - opmaak raamcontract voor de herbestemming van meubilair.	AFM	Dep. BZ	2012	N.v.t.
98	Opname clausules hergebruik computers in het volgende ICT-contract.	BZ (E-IB)	OVAM en AFM	2014	N.v.t.
99	Afsluiten van een raamcontract voor het vervreemden van afgeschreven voertuigen.	AFM	/	2012	N.v.t.

Herbestemming bij IVA's met rechtspersoonlijkheid en EVA's					
100	Onderzoek naar de gevolgde werkwijze m.b.t. voorraadbeheer en hergebruik bij EVA's en IVA's met rechtspersoonlijkheid met het oog op het uitwerken van een globaal herbestemmingsbeleid.	Task Force	Alle EVA's en IVA's met rechtspersoonlijkheid	2014	N.v.t.
Externe herbestemming van afgeschreven goederen naar sociale organisaties					
101	Onderzoek van de mogelijke pistes voor externe herbestemming van afgeschreven goederen naar scholen en sociale organisaties.	Dep. OV, WSE	Task Force	2013	N.v.t.
Opvolging van het Vlaams actieplan duurzame overheidsopdrachten 2012-2014					
102	Rapportering tussentijdse resultaten van het actieplan 2012-2014 aan de Vlaamse Regering.	DAR	Task Force	Eind 2013	N.v.t.

BIJLAGE A: EVALUATIE VLAAMS ACTIEPLAN DUURZAME OVERHEIDSOPDRACHTEN 2009-2011

De hoofddoelstelling van het eerste Vlaams actieplan duurzame overheidsopdrachten 2009-2011 was: 'het proces rond duurzame overheidsopdrachten een nieuwe dynamiek geven en het streven naar duurzame overheidsopdrachten op een meer gecoördineerde manier laten verlopen'.

Het eerste Vlaams actieplan duurzame overheidsopdrachten 2009-2011 bevatte in totaal tweeënvertig acties om vanuit een gestructureerde basis het vooropgestelde groeipad naar de beoogde verduurzaming van overheidsopdrachten te realiseren. Zes krachtlijnen lagen aan de basis van het eerste actieplan²³:

- zorgen voor voldoende gedragenheid voor duurzame overheidsopdrachten - beheersovereenkomsten;
- de ambtelijke onderbouw voor de werking van de overheid rond duurzame overheidsopdrachten: Task Force duurzame overheidsopdrachten;
- het stimuleren van voorraadgebruik en hergebruik van materiaal;
- de invulling van doelstellingen en acties in productgroepen waar quick-wins kunnen gerealiseerd worden en ondersteunende instrumenten voor en de invulling van acties en doelstellingen van andere relevante productgroepen;
- inhaalbeweging voor het sociale luik binnen overheidsopdrachten;
- communicatie, sensibilisatie en begeleiding voor entiteiten voorzien om duurzame criteria te integreren in overheidsopdrachten.

Op 1 april 2011 is een uitgebreide stand van zaken met tussentijdse resultaten van dit actieplan aan de Vlaamse Regering medegedeeld. Een overzichtstabel met de laatste status van de acties in dit actieplan kan u vinden op <http://do.vlaanderen.be/>.

Hieronder wordt kort de uitvoering met evaluatie van de zes krachtlijnen van het eerste actieplan beschreven. Hierbij wordt gefocust op de elementen die meegenomen en bijgestuurd moeten worden in het actieplan 2012-2014 met het oog op de verruiming die noodzakelijk is om de vooropgestelde doelstelling van 100% overheidsopdrachten tegen 2020 te realiseren. Tevens werd nagegaan in hoeverre met het actieplan 2009-2011 is tegemoet gekomen aan de uitdagingen voor het implementeren van duurzame overheidsopdrachten binnen de Vlaamse overheid, zoals beschreven in het eindrapport van VITO en RMB²⁴.

I. Zorgen voor gedragenheid voor duurzame overheidsopdrachten

Beheersovereenkomsten

Om de entiteiten ertoe aan te zetten rekening te houden met duurzaamheidscriteria in overheidsopdrachten, was een algemene doelstelling opgenomen in de generieke bepalingen van de 'eerste generatie' beheersovereenkomsten die liepen tot en met 31 december 2010. Dit generiek principe had een hefboom kunnen zijn voor het vergroten van het aandeel van duurzame overheidsopdrachten als dit in de nieuwe generatie beheersovereenkomsten werd vertaald in meer concrete doelstellingen, bij voorkeur gekoppeld aan bijhorende (prestatie)indicatoren zodanig dat duurzaam

²³ VR 2008 0509 DOC.0963Bis

²⁴ VITO en RMB (2008). Eindrapport van de studieopdracht Duurzaamheidscriteria in overheidsopdrachten. Studie uitgevoerd in opdracht van de Vlaamse overheid, Departement Leefmilieu, Natuur en Energie.

aankopen deel uitmaakt van het jaarlijkse ondernemingsplan (nota VR 2008 0509 DOC.0963Bis).

Op 2 april 2010 keurde de Vlaamse Regering in het kader van de 'tweede generatie' beheersovereenkomsten een optimalisering van de generieke elementen van de beheersovereenkomst en een verder verfijnd model voor het opstellen ervan goed. Het herwerkt model voor de beheersovereenkomst 2011-2015 bevat twee generieke doelstellingen die overkoepelend binnen de Vlaamse overheid gebruikt moeten worden. Deze doelstellingen zijn gericht op:

het verder verhogen van de maturiteit van de eigen organisatie en;
het realiseren van meetbare efficiëntiewinsten.

Het thema duurzaamheid zit vervat in de eerste generieke doelstelling. De Vlaamse Regering heeft op 18 juni 2010 ook een model voor de managementovereenkomst 2011-2015 (specifiek voor departementen) goedgekeurd. Het model voor de managementovereenkomst bevat naar analogie met de beheersovereenkomst ook deze twee generieke doelstellingen.

De rapportering over de generieke principes is pas de tweede helft 2012 beschikbaar. Het is afwachten in welke mate entiteiten acties rond duurzame overheidsopdrachten hebben opgenomen, maar hier moet ongetwijfeld verder op ingezet worden.

Ondersteuning door het management, onder wie de leidend ambtenaren, is essentieel om de invoering van duurzame overheidsopdrachten binnen de Vlaamse overheid mogelijk te maken. Hiervoor moet ingezet worden op de beheers- en managementovereenkomsten, maar ook op sensibilisering, opleiding en interne communicatievoorzieningen voor het managementniveau van de Vlaamse overheid.

Monitoring duurzame overheidsopdrachten

In het kader van het meerjarenprogramma 'slagkrachtige overheid' werd een indicator en een norm op het vlak van duurzame overheidsopdrachten gedefinieerd. Deze indicator betreft het aandeel (in % op basis van euro) duurzame overheidsopdrachten voor die productgroepen waarvoor de Vlaamse overheid duurzaamheidscriteria heeft bepaald. De norm streeft 100% in 2020 na.

Momenteel gebeurt de rapportering en monitoring van (duurzame) overheidsopdrachten nog niet systematisch en automatisch. De rapportering over duurzame overheidsopdrachten kan nu enkel via een bevraging van alle entiteiten. Er werd een eerste bevraging georganiseerd begin 2012 die betrekking had op de 10 prioritaire productgroepen, met uitzondering van dienstvoertuigen aangezien deze productgroep reeds werd bevraagd in het kader van de jaarlijkse rapportering over het wagenpark. De bevraging werd rechtstreeks verstuurd naar de aankopers die midden 2011 werden opgesteld door middel van een rondvraag. Een eerste analyse van de resultaten van de bevraging is terug te vinden op <http://www.bestuurszaken.be/studies>.

Een dergelijke bevraging is tijdrovend zowel aan de zijde van degene die de bevraging organiseert als aan de zijde van de bevrageerde. Bij heel wat entiteiten is er bovendien geen systematisch beheer van de overheidsopdrachten en dus ook geen systematische rapportering.

De monitoring kan dus best op geautomatiseerde wijze gebeuren. Het genereren van beleidsinfo via de beheersrapportering laat niet toe om de voortgang van duurzame overheidsopdrachten op te volgen. Daarom is in de loop van het eerste actieplan ingezet op het uniform rapporteringsapparaat waarbij de benodigde informatie aangeleverd wordt via het contractmanagementsysteem (CMS) dat in

opbouw is in het kader van het e-procurementprogramma van de Vlaamse overheid. In mei 2011 besliste de Vlaamse Regering dat vanaf 1 januari 2013 elke gepubliceerde overheidsopdracht moet worden geregistreerd in een contractmanagementsysteem. Hierbij is het mogelijk om vanuit deze contractmanagementsystemen de data te onttrekken die relevant zijn in het kader van de monitoring duurzame overheidsopdrachten. Dit aspect werd meegenomen bij de business analyse van de module 'opmaak bestek' in het kader van het CMS dat wordt ontwikkeld door het Departement BZ.

De geautomatiseerde monitoring van duurzame overheidsopdrachten is afhankelijk van verdere implementatie van het e-procurementprogramma, meer bepaald de ontwikkeling van de contractmanagementsystemen binnen de Vlaamse overheid en de verdere ontwikkeling van federale applicaties zoals e-Awarding en e-Catalogue. De ontwikkeling van de verschillende contractmanagementsystemen heeft echter vertraging opgelopen waardoor er op dit moment nog geen geautomatiseerde rapportering over duurzame overheidsopdrachten mogelijk is.

Om het beleid rond duurzame overheidsopdrachten verder vorm te geven en bij te sturen waar nodig zijn resultaten op vlak van monitoring cruciaal. In het actieplan 2012-2014 dient daarom extra ingezet worden op monitoring en rapportering van duurzame overheidsopdrachten.

II. Task Force duurzame overheidsopdrachten

De Task Force duurzame overheidsopdrachten heeft zijn taken cf. het Vlaams actieplan uitgevoerd. Opgemerkt wordt dat de personeelsbezetting en middelen om duurzame overheidsopdrachten binnen de Vlaamse overheid te organiseren heel beperkt zijn en afhankelijk van de goodwill van enkele beleidsdomeinen. Daardoor is er te weinig tijd voor ondersteunende processen m.b.t. duurzame overheidsopdrachten, onder meer voor het uitvoeren van pilootprojecten m.b.t. het sociale luik.

III. Het stimuleren van voorraadgebruik en hergebruik

Het AFM heeft bij haar herstructurering in 2010 een efficiënter voorraadbeheer, waarbij hergebruik voorop staat, in de nieuwe structuur ingebed. De gegevens die nodig zijn voor een efficiënte inventarisatie van goederen bestemd voor hergebruik zijn opgelijst. Op dit moment is hergebruik enkel voor meubilair geoperationaliseerd, met focus op grote verhuisbewegingen. Voor de opvolging van het systeem is binnen het AFM 1/3^e VTE voorzien. De inventaris en catalogus zijn nog niet gedigitaliseerd en gecommuniceerd. Het hergebruik van voertuigen wordt via de federale overheid georganiseerd. Voor computers bestaat er nog geen gecentraliseerd systeem.

Hierbij wordt opgemerkt dat er voor IVA's met rechtspersoonlijkheid en EVA's een juridisch obstakel is omdat het magazijn van het AFM geen eigendomsregistratie doet (wegens workload).

Het plan van aanpak voor externe herbestemming van afgeschreven goederen bij sociale organisaties is niet uitgevoerd. Mogelijke pistes zijn niet verder onderzocht. Redenen die het AFM hiervoor aanhaalt zijn de tijdsintensiviteit die dergelijke taak op continue basis vraagt, de kennis over de mogelijkheden die binnen het AFM ontbreekt, geen ondersteuning vanuit andere beleidsdomeinen en de principiële vraag of de overheid moet instaan voor hergebruik naar de private markt. M.a.w.

weegt de kostprijs (personeelsinzet, logistiek) op t.a.v. de return? De uitvoering hiervan zou nochtans positief zijn voor de externe profilering van het AFM en de Vlaamse overheid in het algemeen.

Bovenvermelde elementen worden meegenomen bij het formuleren van acties onder dit luik in het actieplan 2012-2014.

IV. Doelstellingen en acties in quick-win en andere productgroepen

In het actieplan 2009-2011 werden volgende productgroepen aangeduid als productgroepen waar 'quick-wins' gerealiseerd kunnen worden: dienstvoertuigen, drukwerk, elektriciteit, kantoorgebouwen, voeding, onderhoudsdiensten, hout, werk- en beschermkledij, kantormateriaal en -meubilair, schoonmaakmiddelen en -diensten en hardware. Voor deze productgroepen zijn de vooropgestelde doelstellingen en acties in het actieplan 2009-2011 gerealiseerd. Er zijn door de stakeholders gevalideerde productfiches met duurzaamheidscriteria opgemaakt waarbij de Europese kern GPP-criteria als minimumvereiste werden gehanteerd (niet voor kantoorgebouwen, dienstvoertuigen en elektriciteit).

Voor kantoorgebouwen is eind 2010 een tweede versie gepubliceerd van de handleiding 'Waardering van kantoorgebouwen – Op weg naar een duurzame huisvesting voor de Vlaamse overheid'. Voor dienstvoertuigen werd de omzendbrief DVO/BZ/P&O/2008/11 rond gebruik, verwerving en vervreemding van dienstvoertuigen²⁵ geactualiseerd. Voor de productgroep elektriciteit voorziet het raamcontract van het beleidsdomein MOW de levering van 100 % groene stroom voor alle entiteiten die van dit raamcontract afnemen.

Een overzichtstabel met een stand van zaken invulling van doelstellingen en acties van de productgroepen waar quick wins kunnen gerealiseerd worden, kan u vinden op <http://do.vlaanderen.be/>.

Er was een nauwe samenwerking en informatie-uitwisseling met het federale beleidsniveau met het oog op afstemming tussen federale en Vlaamse criteriaontwikkeling. Voor de ontwikkeling van productfiches (en bijhorend stakeholderoverleg) voor de productgroepen drukwerk, hardware, voeding en catering, meubelen, papier en textiel is vanuit de Vlaamse overheid meegewerkt in het stakeholderproces met vertegenwoordigers van bedrijfssectoren en ngo's, dat geïnitieerd was door het federale niveau in het kader van de actualisatie van de federale Gids voor duurzame aankopen. Voor het sociale luik binnen overheidsopdrachten en de productgroepen kantormateriaal, schoonmaakmiddelen en -diensten en vuilniszakken, compostvaten- en bakken werkt de federale overheid mee in het proces geïnitieerd vanuit de Vlaamse overheid.

In het actieplan 2012-2014 moet op deze samenwerking voortgebouwd worden en moeten verdere afspraken worden gemaakt over een permanente en structurele samenwerking.

Voor volgende productgroepen bleek het niet opportuun om conform het Vlaams actieplan productfiches uit te werken: thermische isolatie, warmtekrachtkoppeling, harde vloerbedekking, wegenwerken, straatverlichting en verkeerslichten, ramen, interne muurmaterialen en mobiele telefonie. Er werd wel werk gemaakt om deze milieucriteria op te nemen in de (standaard) bestekken van de Vlaamse overheid. Voor deze productgroepen dringt een meer structurele aanpak zich op.

²⁵ http://www.bestuurszaken.be/RZB_DVO_2008_11

Bij evaluatie van de vooropgestelde doelstellingen en acties voor de verschillende productgroepen, worden onderstaande zaken door de Task Force in het actieplan 2012-2014 meegenomen en/of bijgestuurd.

– Dienstvoertuigen:

De omzendbrief DVO/BZ/P&O/2008/11 rond gebruik, verwerving en vervreemding van dienstvoertuigen²⁶ werd in 2011 geactualiseerd. Er is een jaarlijkse evaluatie van de omzendbrief en de daarin opgenomen ecoscores voorzien. Een knelpunt tijdens de uitvoering van het eerste actieplan was de vertraging bij de jaarlijkse rapportering over het wagenpark van de entiteiten. De resultaten van deze gegevens zijn nodig bij de evaluatie van de omzendbrief.

In het kader van het meerjarenprogramma slagkrachtige overheid is een gemiddelde ecoscore van 63 voor de hele vloot van dienstvoertuigen vooropgesteld tegen 2015. Het nieuwe voorstel van omzendbrief bevat belangrijke aanknopingspunten om die doelstellingen te bereiken, maar is nog voor verbetering vatbaar.

Begin 2012 werden ook de geactualiseerde, strengere GPP-criteria voor vervoer gepubliceerd. De Europese Commissie heeft GPP-criteria ontwikkeld voor voertuigen en diensten voor openbaar vervoer en afvalinzameling. De entiteiten van de Vlaamse overheid die deze voertuigen aankopen moeten ook minimaal voldoen aan de kern GPP-criteria.

Het Departement Bestuurszaken moet nog actie ondernemen met het oog op de toepassing van het Koninklijk Besluit van 20 december 2010 door de diensten van de Vlaamse overheid (opmaak van een verklarend document ten behoeve van de aankopers).

– Elektriciteit:

Er zijn heel wat entiteiten binnen de Vlaamse overheid die (nog) niet afnemen van het raamcontract van het beleidsdomein MOW dat voorziet in de levering van 100 % groene stroom. Dit bestek dient in de toekomst te worden opgevat als een 'opdrachtcentrale' waarvan zo veel mogelijk, zo niet alle, Vlaamse overheidsinstanties af kunnen nemen.

– Drukwerk:

Voor deze productgroep moet de certificering van de drukkerij van het AFM nog te gebeuren en stelt zich de vraag of er nog entiteiten van de Vlaamse overheid over een eigen drukkerij beschikken.

– Voeding en catering:

Op dit moment worden duurzaamheidscriteria bij het AFM nog niet als gunningscriterium meegenomen. Om te komen tot duurzamere aankoop van voeding en catering is een nieuwe vraagmethodiek ontwikkeld. Het ontwikkelde pilootbestek met deze vraagmethodiek is nog niet ingezet. Dit moet gebeuren met oog op verdere operationalisering binnen de Vlaamse overheid. Daarnaast moet er verder gestreefd worden naar de verduurzaming van de eigen werking. Op basis van de inventarisatie van alle overheidsrestaurants moet ook de implementatie van de gevalideerde duurzaamheidscriteria in deze restaurants gestimuleerd worden.

²⁶ http://www.bestuurszaken.be/RZB_DVO_2008_11

- Groenbeheer, mobiele telefonie, wandpanelen, WKK en hardevloerbedekking:

De GPP-criteria criteria die de Europese Commissie voor deze productgroepen heeft ontwikkeld moeten in de respectieve aankopen van de Vlaamse overheid worden toegepast.

- Verkeersborden:

De geactualiseerde GPP-criteria criteria die de Europese Commissie momenteel voor deze productgroep ontwikkelt, moeten in het kader van het actieplan 2012-2014 geïmplementeerd worden.

- Binnenverlichting, warmte-isolatie, kranen, douchekoppen en toiletten, ramen, deuren met glas en bovenlichtvoorzieningen:

Voor deze productgroepen moet nog onderzocht worden of ze door entiteiten van de Vlaamse overheid worden aangekocht en desgevallend moeten de GPP-criteria criteria die de Europese Commissie voor deze productgroepen heeft ontwikkeld in de bestekken worden toegepast. Daarnaast kan de toepassing van deze GPP-criteria ook geïntegreerd worden in de (standaard)bestekken of duurzaamheidsmeters die binnen de Vlaamse overheid worden gehanteerd voor bouwprojecten.

- Structurele aanpak GPP-criteria bij bouwprojecten:

Voor de productgroep 'gebouwen' en bovenvermelde productgroepen in de sector 'constructie' en stelt de vraag zich in hoeverre de GPP-criteria van de Europese Commissie worden opgenomen in de (standaard)bestekken/duurzaamheidsmeters binnen de Vlaamse overheid. In dit kader is een gecoördineerde actie nodig met alle betrokken entiteiten van de Vlaamse overheid.

V. Inhaalbeweging voor het sociale luik van overheidsopdrachten

In het Vlaams actieplan duurzame overheidsopdrachten was een inhaalbeweging voorzien voor het sociale luik. Er werd een leidraad sociale criteria opgemaakt om aankopers te ondersteunen bij de integratie van sociale criteria in hun overheidsopdrachten. De leidraad bevat concrete voorbeelden, een juridische onderbouw en een omschrijving van sociale criteria in lokale context. De leidraad sociale criteria is aan een ruime groep stakeholders voorgelegd en op basis van de bekomen opmerkingen gefinaliseerd. Met de leidraad sociale criteria werd een door de stakeholders gedragen instrument ontwikkeld.

Op basis van een beperkte bevraging van de aankopers van de Vlaamse overheid kunnen we echter stellen dat sociale criteria nog weinig worden toegepast. De mogelijke pistes die bestaan voor het inschakelen van kansengroepen voor opdrachten binnen de cel hergebruik van het AFM zijn niet onderzocht. Nochtans loopt de samenwerking met sociale economie organisaties voor andere zaken wel goed, bv. de montage en herstelling van dienstfietsen. Het pilootproject rond beheer van waterwegen is uitgevoerd. Daarbij werden mogelijkheden voor de inzet van sociale economie ondernemingen bij de uitvoering van deze werken onderzocht. De twee piloten binnen de sociale huisvestingsmaatschappijen met focus op meer flexibele invullingen van de vroegere tewerkstellingsparagraaf en een meer geïntegreerde aanpak van sociale overwegingen binnen overheidsopdrachten zijn nog niet gefinaliseerd. Om expertise en maatschappelijk draagvlak op te bouwen zijn dringend meer piloten nodig rond (nieuwe) vormen van sociale clausules.

Het is dus zaak de leidraad sociale criteria in de praktijk te operationaliseren en op vlak van sociale clausules een versnelling hoger te schakelen!

Aanbestedende overheden hebben nog heel wat bezorgdheden over de toepasbaarheid, voordelen en kostprijs van bijvoorbeeld diversiteitsclausules, reservering voor sociale economie en een tewerkstellingsparagraaf. Er is informatie voorhanden in de leidraad sociale criteria, maar veel hangt af van opleiding/sensibilisering van de betrokkenen (onder meer aan de hand van goede voorbeelden en praktijkervaring via de uitvoering van concrete projecten).

Daarnaast is de keuze voor sociale overwegingen een strategische keuze, die vraagt om een meer beleidsmatige invulling van de overheidsopdrachten. In dit kader moet ook duidelijk zijn welke doelstellingen en prioriteiten de Vlaamse overheid op dit vlak nastreeft om te kunnen bepalen hoe het instrument 'duurzame overheidsopdrachten' ingezet kan worden om bij te dragen aan deze doelstellingen.

Verder moet op basis van concrete bestekken en aankoopbehoeften een constructieve dialoog met betrokken sectoren worden aangegaan over de sociale problemen in sommige ervan omdat het onmogelijk is om als publieke aankoper alles op het terrein te gaan controleren. Dit werd niet uitgevoerd in het kader van het eerste actieplan.

VI. Communicatie, sensibilisatie en begeleiding voorzien

Een centraal aanspreekpunt met juridische en praktische ondersteuning rond duurzame criteria was een noodzakelijke voorwaarde voor het implementeren van duurzame overheidsopdrachten binnen de Vlaamse overheid²⁷. Deze helpdeskfunctie is binnen de Vlaamse overheid opgenomen binnen de reguliere werking van de afdeling Overheidsopdrachten van het Departement Bestuurszaken. Hiervoor werd in 2009 binnen het Departement BZ 0.7 VTE en vanaf eind 2011 1 VTE vrijgesteld. De geleidelijke uitbouw van dit centraal aanspreekpunt duurzame overheidsopdrachten blijft een kritische factor om actief in te zetten op een geïntegreerd en duurzaam beleid inzake overheidsopdrachten.

Onderstaande zaken zijn van belang voor de evaluatie van het actieplan 2009-2011:

- Een groot aantal acties zijn uitgevoerd maar kunnen geïntensifieerd worden, bv. het aanbieden van een standaardparagraaf, juridisch en technisch gecontroleerde voorbeeldbestekken en de website duurzame overheidsopdrachten.
- Andere acties kennen vertraging, bv. de nieuwsbrief, het stimuleren van het werken via gezamenlijke raamcontracten of gegroepeerd aankopen en het onderhouden of oprichten van lerende netwerken voor aankopers.
- Het opstarten en begeleiden van netwerken tussen overheidsaankopers is cruciaal om op een vlotte manier aan de nodige informatie te raken en om terugkoppeling uit het veld te ontvangen.
- De bezorgdheid inzake de controle bij de uitvoering van de opdracht die vaak een knelpunt blijkt.

²⁷ Aanbeveling uit: VITO en RMB (2008). Eindrapport van de studieopdracht Duurzaamheidscriteria in overheidsopdrachten. Studie uitgevoerd in opdracht van de Vlaamse overheid, Departement Leefmilieu, Natuur en Energie.

- De aanbestedende overheid heeft vaak onvoldoende kennis van wat de markt kan aanbieden inzake duurzame producten of diensten. Overheden zijn bovendien meestal terughoudend om zich actief op de markt te begeven. Het centraal aanspreekpunt dient dan ook actief in te zetten op marktraadplegingen en/of marktverkenningen

Ten behoeve van lokale overheden is de ondersteuning van een Steunpunt duurzame lokale overheidsopdrachten uitgewerkt, ingebed in de werking van de VVSG. Het steunpunt heeft als doel om gemeenten en steden te helpen bij het organiseren van meer duurzame overheidsopdrachten, en in relatie tot de Task Force een directe koppeling te maken van de lokale problematiek tot de Vlaamse problematiek.

Er is een gestructureerde afstemming met het centraal aanspreekpunt duurzame overheidsopdrachten binnen Bestuurszaken voorzien om dubbele informatieverzameling te vermijden en om een geïntegreerde aanpak te bevorderen. Het steunpunt binnen VVSG focust op de taken die door de helpdesk van de Vlaamse overheid niet op korte termijn kunnen worden ingevuld en waar het VVSG-steunpunt een meerwaarde kan genereren. Het gaat dan voornamelijk om de taken waar het steunpunt specifiek op maat van de lokale besturen kan werken, met name: eerstelijns-helpdesk en individuele begeleiding voor de lokale besturen, specifieke communicatiekanalen, collectieve uitwisseling en netwerking op niveau van de lokale besturen. Sinds 2011 werken één voltijdse en één deeltijdse medewerker van de VVSG binnen het steunpunt en dit in nauw overleg met de VVSG-stafmedewerker bevoegd voor o.a. overheidsopdrachten (wetgeving, juridische kwesties).

BIJLAGE B: WETGEVEND KADER VOOR (DUURZAME) OVERHEIDSOPDRACHTEN

In deze bijlage wordt kort ingegaan op de toekomstige regelgeving die een invloed heeft op duurzame overheidsopdrachten binnen de Vlaamse overheid. Deze nieuwe regelgeving betreft de Wet overheidsopdrachten en bepaalde opdrachten voor werken, leveringen en diensten van 15 juni 2006 en bijhorende uitvoeringsbesluiten. De regelgeving zal integraal in werking treden tijdens de looptijd van dit actieplan.

1. Algemeen

De nieuwe regelgeving getuigt van meer soepelheid dan de huidige regelgeving en biedt daardoor meer mogelijkheden om duurzaam aan te besteden. Wat betreft het gebruik van varianten bijvoorbeeld, biedt de toekomstige regelgeving meer flexibiliteit door de figuur van de facultatieve variante. Hierbij beschrijven de opdrachtdocumenten het voorwerp, de aard en de draagwijdte van meerdere varianten en kunnen de inschrijvers vervolgens zelf kiezen voor welke varianten zij een offerte indienen. Om de omvang van deze bijlage binnen de perken te houden wordt er niet verder ingegaan op de mogelijkheden die andere algemene wijzigingen met zich meebrengen. Voor meer informatie kunt u evenwel terecht op www.bestuurszaken.be/overheidsopdrachten.

2. Specifieke wijzigingen

Naast de algemene versoepeling werden in de toekomstige regelgeving een aantal specifieke mogelijkheden ingebouwd om de verduurzaming van overheidsopdrachten in de hand te werken:

- De toegang tot opdrachten kan nu ook boven de Europese drempelbedragen voorbehouden worden aan sociale werkplaatsen. Daarnaast biedt de toekomstige regelgeving ook de mogelijkheid om de uitvoering van de opdracht te reserveren in het kader van programma's voor beschermde arbeid indien de meerderheid van de betrokken werknemers personen met een handicap zijn die wegens de aard of de ernst van hun handicap geen beroepsactiviteit in normale omstandigheden kunnen uitoefenen²⁸. De toegang tot opdrachten onder de Europese drempels kan de aanbestedende overheid ook reserveren voor sociale inschakelingsondernemingen²⁹, die voldoen aan de voorwaarden van artikel 59 van de wet van 26 maart 1999 betreffende het Belgische actieplan voor de werkgelegenheid 1998 en houdende diverse bepalingen, of die aan gelijkaardige voorwaarden voldoen in het land van oorsprong van de kandidaat of inschrijver.
- Het aanbestedende bestuur kan, afhankelijk van de aard, de hoeveelheid of belangrijkheid en het doel van de werken, leveringen of diensten verlangen dat de beroepsbekwaamheid van de kandidaat of inschrijver wordt aangetoond d.m.v. een bewijs dat de inschrijver of kandidaat voldoet aan bepaalde kwaliteitsnormen³⁰. Het over te leggen bewijs kan bestaan uit een door onafhankelijke instanties opgestelde verklaring dat de kandidaat of inschrijver aan de vooropgestelde kwaliteitsnormen voldoet. In dat geval dient de aanbestedende overheid te verwijzen naar kwaliteitsbewakingsregelingen die op de Europese normenreeksen zijn gebaseerd en die zijn gecertificeerd door

²⁸ Art. 22, §1 wet 15 juni 2006.

²⁹ Art. 22, §2 wet 15 juni 2006.

³⁰ Art. 71, 1° KB 15 juli 2011

instanties die voldoen aan de Europese normenreeks door certificering. Gelijkwaardige certificaten en andere bewijzen dienen evenwel ook nog steeds te worden aanvaard³¹.

- In passende gevallen mag het aanbestedend bestuur in het kader van de kwalitatieve selectie de overlegging verlangen van een door onafhankelijke instanties opgestelde verklaring dat de kandidaat of inschrijver aan bepaalde normen inzake milieubeheer voldoet. Indien het bestuur dat doet, moet er verwezen worden naar het communautaire milieubeheer- en milieuauditsysteem (EMAS) of naar normen inzake milieubeheer die gebaseerd zijn op de desbetreffende Europese of internationale normen die gecertificeerd zijn door instanties die beantwoorden aan het Gemeenschapsrecht of aan de toepasselijke Europese of internationale normen voor certificering³². Gelijkwaardige certificaten en bewijzen dienen evenwel ook nog steeds te worden aanvaard. Of een geval al dan niet passend is om te verlangen dat dergelijke verklaring wordt voorgelegd, dient in concreto beoordeeld te worden aan de hand van de aard van de te leveren werken of diensten.
- Hoewel dat vroeger in de praktijk al dikwijls het geval was, wordt het de aanbestedende overheid nu expliciet toegestaan om uitvoeringsvoorwaarden op te nemen die rekening houden met doelstellingen als:
 - o het verstrekken van beroepsopleidingen aan werklozen en jongeren;
 - o het bevorderen van het gelijke kansenbeleid inzake de arbeidsparticipatie van onvoldoende in het arbeidsproces geïntegreerde personen;
 - o de strijd tegen werkloosheid;
 - o de verplichting om, in hoofdzaak, de bepalingen van de basisconventies van de Internationale Arbeidsorganisatie na te leven, in de veronderstelling dat die niet reeds worden toegepast in het nationale recht van het land waar de productie plaatsvindt;
 - o de bescherming van het leefmilieu

Merk op dat deze in art. 40 van de wet opgenomen opsomming niet limitatief is, en de uitvoeringsvoorwaarden ook nog steeds openstaan voor andere duurzaamheidsoverwegingen, zolang deze in overeenstemming kunnen gebracht worden met het EU-verdrag en alle andere normering.

- De techniek van de zogenaamde 'verklaring op erewoord', die in de praktijk reeds veelvuldig werd gebruikt voor o.a. het bewijs dat de inschrijver aan de IAO basisconventies zou voldoen, wordt in art. 61, §4 van het toekomstig plaatsings-KB³³ geofficialiseerd. Er kan bijgevolg geen enkele twijfel meer bestaan dat dergelijke techniek rechtsgeldig kan worden gebruikt.

3. De nieuwe ontwerprichtlijnen overheidsopdrachten

Inmiddels werden er nieuwe ontwerprichtlijnen opgesteld die, als ze hun huidige formulering behouden, een belangrijke impact zullen hebben op het duurzaam aanbesteden. Zo houdt het ontwerp o.m. rekening met het concept van de Life Cycle Costing, dient de vermelding 'of gelijkwaardig' niet meer vermeld te worden bij verwijzingen naar labels, en zijn er mogelijkheden om ook naar sociale labels te verwijzen. Normaal gezien zullen deze nog provisoire regels echter niet doorwerken in de Belgische overheidsopdrachtenregelgeving gedurende de looptijd van dit actieplan.

³¹ Art. 77 KB 15 juli 2011

³² Art. 78 KB 15 juli 2011

³³ KB van 15 juli 2011 inzake de plaatsing van overheidsopdrachten in de klassieke sectoren.